güncel hukuk
SAYI: 162 - HAZİRAN 2017 FİYATI: 7.00 TL

Oya Baydar
BİR ANAYASAMIZ VAR MI?

İbrahim Kaboğlu
KAOS MU DEMOKRASİ Mİ?

ANAYASAL ÖNEM

AÇLIK GREVLERİ ORADA KİMSE VAR MI?

TAKSİM CAMİİ PROJESİ

Süleyman Çelebi: Tarihi Dövüşenler Yazar

Büyük işçi direnişi
15-16 HAZİRAN

ISSN 1304-561X
2017/06

Prof. Dr. Türkan Saylan / 13 Aralık 1935 - 18 Mayıs 2009

Tıp doktoru, akademisyen, yazar, eğitimci ve
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği eski genel başkanı

"İçimizdeki bu olumsuz duyguları yenebilir, çocuklarımızı birazcık savaş karşıtı ve eşitliğe inanmış olarak yetiştirebilir miyiz acaba? Yoksa bu acımasız rekabet dünyasında, ayakta kalabilmeleri için acımasız olmalarını mı öğütleyeceğiz hala? Oysa, dünyada herkese yer var, paylaşmasını bilebilirsek ve yetinebilirsek barış içinde yaşayabiliriz!"

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Cemal Bali Akal
Prof. Dr. Teoman Akünal
Prof. Dr. Uğur Alacakaptan
Av. Sümer Altay
Prof. Dr. Ramazan Arslan
Prof. Dr. Emin Artuk
Prof. Dr. Kerim Atamer
Prof. Dr. Yeşim Atamer
Prof. Dr. Rona Aybay
Prof. Dr. Nami Barlas
Prof. Dr. Süheyl Batum
Yrd. Doç. Dr. Leyla Berber Keser
Prof. Dr. Fatmagül Berktay
Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu
Prof. Dr. Erdoğan Bülbül
Prof. Dr. Nur Centel
Prof. Dr. Tankut Centel
Av. Nurcan Bayraktar
Prof. Dr. Aysel Çelikel
Av. Hasan Fehmi Demir
Dr. Bumin Doğrusöz
Prof. Dr. Celal Erkut
Prof. Dr. Alper Gümüş
Av. Mehmet Gün
Prof. Dr. Hüseyin Hatemi
Av. Tamer Heper
Av. Turgut İnal
Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu
Prof. Dr. Işıl Karakaş
Prof. Dr. Abuzer Kendigelen
Doç. Dr. Ümit Kocasakal
Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu
Av. Osman Kuntman
Av. Şahin Mengü
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Bertil Emrah Oder
Av. Dr. Salih Oktar
Prof. Dr. Saibe Oktay
Prof. Dr. Ali Rıza Okur
Doç. Dr. Gül Okutan
Prof. Dr. Erdal Onar
Prof. Dr. İlber Ortaylı
Prof. Dr. Hayrettin Ökçesiz
Prof. Dr. Emre Öktem
Dr. Adil Özkol
Prof. Dr. Bahri Öztürk
Prof. Dr. Türkan Yalçın Sancar
Prof. Dr. Rona Serozan
Av. Rifat Yaşar Sirer
Dr. Ömer Sivrihisarlı
Av. Dr. Selçuk Soybay
Prof. Dr. Burhan Şenatalar
Prof. Dr. Şükran Şıpka
Prof. Dr. Turgut Tarhanlı
Dr. Hıfzı Topuz
Prof. Dr. A. Can Tuncay
Prof. Dr. İlhan Ulusan
Prof. Dr. Bilge Umar
Yrd. Doç. Dr. Av. Uğur Uruşak
Prof. Dr. Oktay Uygun
Prof. Dr. Samim Ünan
Prof. Dr. Hakan Üzeltürk
Prof. Dr. Duygun Yarsuvat
Prof. Dr. Yıldızhan Yayla
Prof. Dr. Ejder Yılmaz
Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu
Av. Şehnaz Yüzer

Doğan Holding'in katkılarıyla yayınlanmıştır.

Yayıncı
DOĞAN BURDA DERGİ YAYINCILIK VE PAZARLAMA A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı	Cem M. Başar
Yayın Direktörü	Murat Köksal
Yayın Yönetmeni	Prof. Dr. Köksal Bayraktar
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	Fikret İlkiz
Yayın Kurulu	Prof. Dr. Köksal Bayraktar Fikret İlkiz Erem Turgut Yücel Zehra Kafkaslı
Muhabir	Bahar Mumcu
Görsel Yönetim	Bahadır Erşık Murat Öksüz
Kapak Tasarım	Naci Koç
Ankara Temsilcisi	Erdal İpekeşen Tel: 0 312 4671437-38-39

YÖNETİM

Satış Direktörü *(Tüzel Kişi Temsilcisi)*	Mehmet Taşkın
Finans Direktörü	Didem Kurucu

REKLAM

Grup Başkanı	Koray Bilici
Grup Başkan Yardımcısı	Funda Baykal
Satış Koordinatörü	Evrim Yücesoy
Satış Müdürü	Ayşin Sarıkaya
Reklam Teknik	Ayfer Kaygun Buka Tel: 0212 336 5362 Şaban Yazır Tel: 0212 3365361
Rezervasyon	Tel: 0212 3365300-57-59 Faks: 0212 3365392-93
Ankara Reklam	Tel: 0312 2070072/73
Hedef Sayfalar	Tel: 0212 3365370 Faks: 0212 3365391

Kurumsal İletişim Direktörü Seren Urun

Yönetim Yeri
Trump Towers Kule 2 Kat 21-24 34387 Şişli - İstanbul
Tel: 0 212 410 35 34 - 0 212 410 35 35 - 0212 410 35 40
Fax: 0 212 410 35 31

Baskı	Ajans-Türk Gazetecilik Matbaacılık İnşaat San. A.Ş. Necdet Evliyagil Sokak No: 24 Batıkent / ANKARA
Dağıtım	Yaysat A.Ş. Tel: 0212 6222222

Yayın Türü Yerel, süreli, aylık, FIPP **üyesidir**
DB Okur Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300

okurhizmetleri@doganburda.com
DB Abone Hizmetleri Hattı: 0212 478 0 300
Faks: 0212 4103512 (2 hat)
abone@doganburda.com • www.doganburda.com
Pazar hariç her gün saat 09:00-18:00
arasında hizmet verilmektedir.

© Güncel Hukuk, Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Güncel Hukuk'ta yayınlanan yazı, fotoğraf, illüstrasyon, harita ve konuların her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilerek de olsa alıntı yapılamaz.

GÜNCEL HUKUK
"hakemli" bir dergidir.

Web: www.guncelhukuk.com.tr
E-posta: guncelhukuk@doganburda.com

Editör

Yeni adıyla Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri TBMM tarafından seçildi, Cumhurbaşkanı tarafından atandı ve 7 Haziran 2017'de göreve başlayacaklar.

Eski adıyla HSYK, hâkimler ve savcılar için "etik ilkeler" hazırlığı içindeydi. Hâkim ve savcılara "hiç katılmadıkları" veya "tamamen katıldıkları" şeklinde yanıtlayacakları sorular sormuştu. Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında eski Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, web sayfası üzerinden "Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Etik İlkeler Anketi" yapılmıştı, herhalde bitmiştir.

Ankette, hâkimler için 26, Savcılar için 24 soru sorulmuştu ve 24 soru birbirinin aynısı… Soruların yanıtları 1-5 arası puanlanmış ve "hiç katılmıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde yanıt istenmişti. Yanıtların puanlaması (1) ila (5) puan arası değişiyor. Bu anket sorularından ilk beşi şunlar:

1. Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları, hiçbir şekilde insan onuruna ve haklarına aykırı düşecek bir ayrımcılık yapmazlar ve ayrımcı muameleye yol açacak davranışları önlerler.

2. Yasama ve yürütme organının yanı sıra kendi meslektaşlarından ve ilişkili olduğu kurumdan gelebilecek adil karar vermelerini zorlaştırabilecek her türlü etkiye karşı bağımsızlıklarını korurlar.

3. Medya ve benzeri güç odaklarına karşı bağımsızlıklarını koruyucu şekilde davranırlar. Bağımsızlıklarına yönelebilecek herhangi bir etki ve baskıyı kabul etmezler.

4. Bağımsızlığını zedeleyici, hukuka ve etik ilkelere aykırı hiçbir yapı ve düzenin parçası olmazlar ve toplumda bu şekilde bir izlenim uyandırmazlar.

5. Bağımsızlığı, sorumsuzluk ve ayrıcalıklı olmak şeklinde yorumlamazlar ve bu şekilde görüntü verecek hareketlerden kaçınırlar. (…)

Bu sorulara yanıtınız nedir? "Hiç katılmıyorum" mu diyorsunuz yoksa tamamen katılıyor musunuz?

Bu ilk beş maddenin dışında hâkim ve savcılar için "tarafsızlığını tartışmalı hale getirecek ilişkilerden uzak" durmak ve görev yaparken "baştan sona güçlü ve güvenilir bir duruşa sahip" olmak hakkında sorular da var…

Hâkim ve savcı statülerini kullanarak, mesleklerinin gerekleriyle bağdaşmayacak tutum ve davranışlarda bulunmaktan kaçınacaklarına, mesleğin sağladığı nüfuzu kullanmayacaklarına, kendilerine ve yakınlarına haksız kazanç sağlamayacaklarına dair sorular da var! Bu sorulara "hiç katılmıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde yanıt vermeleri istenmişti… Aslında ilginç bir anket olduğu şüphesiz…

Anayasa değişikliğinden sonra yeni adıyla Hâkimler ve Savcılar Kurulu umarım bu anket sonuçlarını yayınlar. Böylece hâkimlerimizin ve savcılarımızın etik ilkelere bakış açıları hakkında bilgi sahibi olabiliriz.

Adil yargılanma hakkının ve hak arama özgürlüğünün tuzla buz edildiği, adli mekânlarda bile avukatlara acımasızca saldırıldığı bu zamanlarda, gerçek bir hukuk devleti değiliz. Dünden günümüze bağımsız olmayan yargının Anayasa'nın yargı yetkisi hakkındaki 9. maddesine eklenen değişiklikle "ve tarafsız" olacağına "hiç katılmıyoruz". Yargıyla ilgili "diğer devlet organlarının" bağımsız ve tarafsız olmayan bir yargı istediklerine hiç inanmıyoruz. Ama Anayasa değişikliklerinden sonra ve üstüne üstlük "Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına Yönelik Etik İlkeler" düzenlenirse acaba yargı fevkalade güçlenir mi? Tarafsızlaşır mı? Bağımsızlığına bağımsızlık ve tarafsızlığına tarafsızlık katılmış olur mu? Acaba tek eksiğimiz yargının etik ilkeleri midir?

Demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerinden vazgeçmeyen savunma makamına sabırlar dileriz!

Saygı ve dostlukla,
GÜNCEL HUKUK

6 HABER

7 HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ İÇİN
Yargının Tarih İçindeki Görevi
Prof. Dr. Köksal Bayraktar

8 KONUK YAZAR
Bir Anayasamız Var mı?
Oya Baydar

10 DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCESİ
Yurdumsun Ey Uçurum...
Gönül Soyoğul

12 ANAYASA
"Anayasal Geçiş Dönemi" Kaos mu, Demokrasi mi?
İbrahim Ö. Kaboğlu

Anayasal Önem ve Kişisel Önem AYM'ye Başvuruda Yeni Kriter
Av. Revşan Deniz Yıldırım Çobanoğlu

19 DIŞ HABER

20 15-16 HAZİRAN
"Tarihi Dövüşenler Yazar!"
Süleyman Çelebi

26 KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMA AYRICALIKLARI
R. Bülent Tarhan

28 KAMU GÖREVİNDEN ALINMALARDA ADİL YARGILANMA
Av. T. Duygu Köksal

31 AÇLIK GREVİ

Türk Ceza Hukuku Derneği Açıklaması

Orada Kimse Var mı? Duyuyor musunuz?
Fikret İlkiz

Silah Haline Gelmiş Vücutlar
Stj. Av. Rana Özer

Açlık Grevi Direnişleri Üzerine
Av. Behiç Aşçı

40 AİHM VE TUTUKLAMADA ORANTILILIK İLKESİ
Stj. Av. Mehmet Akdağ

43 HUKUKUN GENÇLERİ
Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu İzlenimleri
Berna Erbil

44 TAKSİM CAMİ VE TAKSİM CUMHURİYET MEYDANI
Av. Can Atalay

46 KOLOMBİYA'NIN KANLI ALTINI
Av. Can Yavuz

50 SAVAŞ, KİMYASAL, BİYOLOJİK, NÜKLEER SİLAHLAR
Av. Dr. N. Özden Sav

52 TÜKETİCİ HUKUKUNDA MESAFELİ SÖZLEŞMELER VE CAYMA HAKKI
Erhan Kaya

55 KÜTÜPHANE

56 EMEKLİ MAAŞINA BLOKE KONULMASI
Feryal Atay - Hakim

60 EDEBİYAT VE HUKUK
Fransız Akademisi'ne Kabul Konuşması
Amin Maalouf

62 YARGININ YARGILARI
Yüksek Seçim Kurulu Karar No: 573

66 BULMACA

güncel hukuk

ABONE FORMU

ADI SOYADI : _____

FİRMA ADI : _____

DOĞUM TARİHİ : _____

DOĞUM YERİ : _____

MESLEĞİ : _____

DERGİ TESLİM ADRESİ : _____

SEMT : _____

POSTA KODU : _____

ŞEHİR : _____

TELEFON : _____

FAKS : _____

E-MAIL : _____

FATURA ADRESİ (Dergi teslim adresinden farklı ise doldurulacak)

VERGİ NO : _____

VERGİ DAİRESİ : _____

FATURA BİLGİLERİ

ADIMA DÜZENLEYİNİZ ☐ FİRMA ADINA DÜZENLEYİNİZ ☐

Bir yıllık abone bedeli 70 TL'dir

ÖDEME ŞEKLİ
Türkiye İş Bankası İstanbul Kurumsal Şubesi
IBAN: TR13 000 64 00000 11111 00 39936
Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Paz. A.Ş.
Bu hesaba ödeme yaptıktan sonra lütfen dekontla birlikte aşağıdaki adrese postalayın veya fakslayın.

ADRESE TESLİM

☐ **Abonelik bedelini kredi kartımdan çekiniz.**

☐ **VISA** ☐ **MASTERCARD** İmza

KREDİ KARTI NO : ...../...../...../.....

GEÇERLİLİK TARİHİ : ...../.....

Her ayın 20'sine kadar ulaşan abone başvuruları, çıkacak ilk sayıdan itibaren uygulanacaktır. Derginiz abone işlemlerinin tamamlanmasından sonra, özel ulaşım sistemi ile düzenli olarak adresinize teslim edilecektir.

Bu form 30 HAZİRAN Cuma gününe kadar geçerlidir.

DB DOĞAN BURDA DERGİ

Doğan Burda Dergi Yayıncılık A.Ş. Trump Towers Kule 2, Kat: 21-24
Şişli / İSTANBUL **TEL:** (0212) 478 0 300 **FAKS:** (0212) 410 35 12 - 13
E-POSTA: abone@doganburda.com. **WEB:** www.doganburda.com

Yayınlama Özgürlüğü Raporu

Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödül töreninde Haziran 2016-Haziran 2017 dönemini kapsayan Yayınlama Özgürlüğü Raporu ile ilgili bilgi verildi. 20 Temmuz 2016'da ilan edilen Olağanüstü Hal ile birlikte yayınlama özgürlüğü bakımından uygulamalarda yaşanan sorunların sayısı ve şiddetindeki artışa vurgu yapıldı. Raporda öne çıkan veriler şöyle:

27 Temmuz 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile 16 televizyon kanalı 2 radyo kanalı, 45 gazete ve 15 dergiyle birlikte FETÖ örgütlenmesiyle ilişkilendirilen 29 yayınevi kapatıldı. 29 Ekim 2016 tarihli KHK ile 2 haber ajansının yanı sıra aralarında Evrensel Kültür'ün de bulunduğu 3 dergi kapatıldı.

Kitap toplatma kararları hız kazanırken kararların yayınevlerine tebliğ edilmemesi yaygın bir uygulama haline geldi. Aram, Belge ve Ekin yayınevlerinin kitaplarıyla, FETÖ ve IŞİD'e bağlı olduğu gerekçesiyle toplatılan kitaplar oldu. Bu süreçte yayınevleri toplatma işlemleriyle ilgili kitabevleri veya dağıtımcılardan duydukları kadarıyla gayriresmi bilgi sahibi oluyor, habersiz oldukları toplatmalarla ilgili işlem başlatamıyor karara itiraz edemiyor veya kitaplarını teslim alamıyorlar.

Haftalık mizah dergisi Leman'ın 15 Temmuz darbe girişiminin ardından hazırlamakta olduğu "darbe özel sayısı"nın kapağı nedeniyle İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplama kararı alındı.

Yayınevlerine ve kitabevlerine saldırılar gerçekleşti. Türkiye Yayıncılar Birliği'nin Hapisteki Gazeteciler Listesi'ne göre 20 Nisan 2017 itibariyle 34 yazar yayınlarından dolayı tutuklu bulunuyor.

Cezaevi kütüphanelerine alınan süreli yayınların, gazete ve dergilerin çeşitleri sınırlı bulunuyor. Son dönemde teamül haline gelen tutukluların elinde bulunduracakları 15 kitaplık sınır tutukluların yaşam koşullarını zorlaştırıyor.

Milli Eğitimde ders kitapları olağan şüpheli olarak görülerek kitaplara toplatma ve sansür kararı uygulandı.

Sosyal medya paylaşımlarından dolayı 1656 kişi tutuklandı. Twitter'ın 2016 şeffaflık raporuna göre Türkiye sansürde birinci oldu.

Dünyanın en büyük internet ansiklopedisi Wikipedia'ya 28 Nisan 2017 tarihinde idari kararla erişim yasağı getirildi.

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın 8 Mayıs 2017 tarihli listesine göre hapisteki gazeteci ve gazete çalışanı sayısı 162.

560 Çocuk Annesiyle Birlikte Cezaevinde

Adalet Bakanlığı, CHP Milletvekili Gamze İlgezdi'nin cezaevlerinde annesiyle birlikte kalan çocuklara yönelik soru önergesini yanıtladı. Bakanlığın verilerine göre 2017 Nisan ayı itibariyle 171'i tutuklu, 345'i hükümlü olmak üzere 516 kadın cezaevlerinde çocuğuyla kalıyor. İlgezdi'nin raporlaştırdığı verilere göre, cezaevlerinde birden fazla çocuğuyla kalan 16'sı tutuklu, 28'i hükümlü 44 kadın var. Raporda yer alan diğer bilgiler şöyle:

Cezaevlerinde birçok mahpus, çocuk sesine tahammül edemediği için çocuklu anneler koğuşlarda dışlanıyor. Konuşmaları engellenen çocuklar dertlerini işaret diliyle anlatmaya çalıştıkları için kimi zaman konuşmayı dahi öğrenemiyor.

Çocukların dengeli beslenmesi için özel yemek hazırlanmıyor çocukların ayrı ekmek hakkı olmuyor. Çocuklar için yeterli ısı, hijyen ve havalandırma koşulları sağlanmadığından sık sık hasta oluyorlar. Her koğuşun revir günü ve saati dışında hasta da olsalar revire çıkma izinleri olmuyor. Bazı cezaevlerinde çocuklar annelerinden ayrılarak hastaneye götürüldüğü için ciddi travmalar yaşayabiliyor. Çocuklar anneleriyle aynı yatakta yatıyor ayrı bir yatakları olmuyor.

Bakanlığın verilerine göre 560 çocuktan açık hapishanede bulunan 100'ü açık havayı görebiliyor.

Genç Hukukçuların Kurgusal Duruşma Yarışmaları Sonuçlandı

Avrupa Genç Hukukçular Birliği'nin (ELSA İstanbul) Medeni Hukuk Profesörü Rona Serozan adına düzenlediği "ELSA İstanbul Prof. Dr. Rona Serozan II. Kurgusal Duruşma Yarışması"nın sonucu açıklandı. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde 23 takımın katılımıyla gerçekleşen kurgusal duruşma yarışmasının birincilik ödülü İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencileri Mustafa Bilgin, Oğuz Ateş, Sinan Hassas ve Recep Çatallar'ın oldu. Yarışmanın ikincilik ve üçüncülük derecelerini ise Ankara Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi'nin takımları elde etti.

Bu ay sonuçlanan bir diğer kurgusal duruşma yarışması ise Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi tarafından gerçekleştirildi. Ankara'da dördüncüsü düzenlenen Türkiye Barolar Birliği Avukat Stajyerleri Türkiye Kurgusal Duruşma Yarışması Finali'nde birincilik ödülünün sahibi Muğla Barosu oldu. Yarışmada Amasya Barosu takımı ikinci, Antalya Barosu takımı ise üçüncü oldu.

İstanbul Bilgi Üniversitesi öğrencileri.

Yargının Tarih İçindeki Görevi

Çatışmayı bırakmak, insanın yücelmesi ve barış içinde yaşama amacına yönelmek, yargıda yer alan herkesin önde gelen görevi olmalıdır

Prof. Dr. Köksal Bayraktar

Son günlerde, toplumda adalet sistemimizin işleyişi ve yargıçlarla savcıların karar, işlem ve tutumları yoğun eleştirilerin konusu oluyor... Bu eleştirilere basının bir bölümü de, örneklere dayanarak, etkili biçimde katılıyor... Hatta bazı yazarlar son derece açık olarak "yargıya güvenmiyorum" başlıklı makaleler yazıyor... Bu durum, açıkça söylenmeli ki, toplumda derin etkiler yaratıyor. Yargı ile ilişiği olan pek çok kişi adliyenin durumunu anlatıp kişisel geleceklerinden kuşkulandıklarını belirtiyor. Bilindiği gibi her duruşma salonunda, duvarda "Adalet mülkün temelidir" şeklinde bir özdeyiş vardır. Bundan yüzyıllarca önce söylenmiş bu söz bugün özdeyiş olarak kullanılmaktadır. Tıpkı "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" özdeyişi nasıl yasamanın üstünlüğünün simgesi ise "Adalet mülkün temelidir" sözü de yargının simgesini oluşturmaktadır. Ancak bu simge bugün maalesef gerçeklerle uyuşmamaktadır. Bu özdeyişe çok benzeyen bir deyiş de son yıllarda ileri sürülmüştür. Buna göre "Adalet halkın ortak aklıdır, inancıdır." Yargının işleyişine bu açıdan bakıldığında duruşmaların herkese açık olmasının zorunlu olduğu, toplumun yargı hakkında bu yolla daha iyi değerlendirme yapabileceği belirtilmektedir.* Bu gerekliliğe kararların gerekçeli olmasını da eklemek mümkündür. Aslında yargı, bir insanın hayatında ve geniş açıdan toplum yaşayışında, çok önemli etkiler yaratan bir kuvvetin işleyişidir. Bu işleyiş içerisinde özellikle yargıç, savcı ve avukat son derece önemli roller oynarlar. Adaletin iyi işleyebilmesi için bu üç unsurun uyumlu birbirlerine saygılı ve değer verici tutumda bulunmaları gerekir. Bugün yargının işleyişinde maalesef bu "olması gereken durumun" giderek sarsıldığı, derin yaralar aldığı görülmektedir. Her üç unsur da birbirleriyle uyum içerisinde çalışmadığı gibi kavgalı bir duruma da girmektedirler.

Oysa yargının işleyişi gerçekten büyük önem taşımaktadır. Eşleri birbirinden ayıran, küçük çocuğun velayetini anne ya da babaya veren, kiracıyı kış günlerinde evinden çıkaran, borçlunun en değerli eşyasına varıncaya kadar tedbir koyabilen ve haciz uygulayabilen, görevinden uzaklaştırılmış memuru görevine iade eden, tazminat alamayan işçiye hak ettiği tazminatı ödettiren, kamulaştırma işleminden sonra yurttaşın parasını zamanında ve haklı nedenlere dayanarak ödettiren, çevrenin korunması için gerekli kararları alabilen, vergi anlaşmazlıklarında vatandaşın ve devletin hakkını koruyan, son olarak da herhangi bir suçu işleyen kişiyi mahkum edebilen, kişinin özgürlüğünü kısıtlayabilen, tutuklama kararı verebilen hep yargıdır.

Bu örnekler konunun ağırlığını ortaya koymak için verilmiştir. Açıkça belirtmek gerekir ki bir ülkedeki iç barış, insan hak ve özgürlüklerine dayalı kanunların yapılmasına ve yürütülmesine, çağdaş anlamda insan onuruna yaraşır yönetsel kararların alınmasına bağlı olduğu kadar yargının iyi işlemesine de bağlıdır. Yargı içerisinde yargıç savcıyla, savcı avukatla, avukat yargıçla sürekli bir kavga içinde olduğunda bundan en büyük zararı vatandaş ve toplum görür.

İçinde yürüdüğümüz yol maalesef bizi bu yöne sürüklemektedir. Yargıdaki üç unsurun tüm çalışmaları, insanın yücelmesi ve barış içinde yaşama amacına uygun bir konuma erişmesine bağlıdır. Yargı içindeki çatışmayı bırakmak, bu amaca yönelmek, yargıda yer alan herkesin önde gelen görevi olmalıdır ■

* Bulak, Begüm, La liberté d'expression face à la présomption d'innocence, Cenevre, 2014,s.33

Oya Baydar
Yazar

Bir Anayasamız Var mı?

"Başlıktaki soruyu okuyunca; tabii var, daha geçen gün on sekiz maddesini değiştirmek ya da değiştirmemek için sandık başındaydık, unuttun mu diyeceksiniz, biliyorum. Yine de bu soru üzerine biraz düşünelim, diyorum."

Hukukçuların, anayasacıların karşısında anayasa konusunda söz söylemek haddime düşmez, ama bir yurttaş olarak hakkım var; çünkü anayasa benim haklarımı, özgürlüklerimi koruyan ve tabii ki topluma, devlete karşı ödevlerimi belirleyen temel belgedir, adı üstünde bütün yasaların dayandığı ana kaynaktır.

"Anayasalar, yurttaş olarak senin haklarından önce toplum düzenini ve devletin güvenliğini sağlama amacını taşır" diyenlere de yanıldıklarını söylesem bile hak veririm, çünkü biz zavallı Türkiyelilerin sivil bir anayasası hiç olmadı. Bugüne kadarki anayasalarımızın darbeci askerler ve onların atadıkları siviller tarafından yapılmış olması bir yana, sonraki değişikliklerin sivil siyasetçilerin marifeti olmasının da anayasanın sivilleşmesi anlamına gelmediğini yaşayarak öğrendik.

"Bağımsız yargı çerçevesinde, anayasa metnindeki kurallar bütünü dahilinde cinsiyet, din, dil, ırk, inanç gözetmeksizin tüm toplumun eşit haklara sahip olmasını; bireyin devlete karşı görevleri yanında devletin yurttaşların hak ve özgürlüklerini koruma görevini yerine getirmesini güvence altına alan" bir sivil anayasa, hep özlemimiz ve hedefimiz olarak kalsa da bunu başaramadık. Sivil anayasa hayaline her kapıldığımızda öyle gelişmeler, öyle hayal kırıklıkları yaşadık ki eskisini arar hale geldik.

Toplumun Yarısının Anayasası

16 Nisan'dan bu yana yürürlükte olan anayasanın; Meclis'teki anayasaya aykırı oylamalardan referandum kampanyası sırasında yaşanan vicdan yaralayıcı haksızlıklara, adaletsizliklere, sandık sonuçlarını tartışmaya açan kuşkulara kadar bir dizi aksaklıkla malûl olduğunu biliyoruz. Ancak, 16 Nisan Anayasası'nın meşruiyetini gölgeleyen sadece bu şaibelerden ibaret değil.

"Hayır" diyenlerin tümü aynı şeylere hayır demeyebilirler, çok farklı siyasetlerden, farklı ideolojilerden, inançlardan, kökenlerden, vb. gelebilirler; ama hepsi OHAL anayasasına ve getirdiği tek adam rejimine karşılar

Demokratik ülkelerde anayasaların toplumsal uzlaşı metinleri olduğunu burada tekrarlamaya bile gerek yok. Oysa bu metin mümkün olan en geniş kesimlerin, yani sadece nicel değil nitel çoğunluğun üzerinde uzlaştığı bir belge olmaktan çok uzak. Yüzde 51 ile kabul edilen bir anayasa, -ki bu sonuç da haklı kuşkular barındırıyor- ülkenin yarısının benimsemediği reddettiği bir metinden ibarettir. Referandum sürecinde, birbirinden çok farklı siyasal-ideolojik kesimlerin "hayır"da güçlü ve kararlı şekilde birleşmeleri ve temel itiraz noktalarının aynılığı, toplumsal uzlaşmanın asgarî düzeyde bile sağlanamamış olmasının göstergesidir.

Anayasaya meşruiyet sağlayacak çoğunluğun üçte iki (bazı koşullarla beşte üç) gibi "yüzde 50 artı 1"in çok üzerinde olması kuralı, anayasaların toplumun mümkün olan en geniş kesimlerini kucaklama, yurttaşlık hakları konusunda tümüne güvence verme zorunluluğundan kaynaklanır. Son referandumla yürürlüğe sokulan anayasanın bu anlamda yasallığı olsa da toplumsal meşruiyeti yoktur.

Şimdi gelelim başlıktaki soruya! 16 Nisan Anayasası var mı gerçekten?

Bir takım satırların alt alta dizildiği bir metin var, doğru. Ama devletin işleyişinin, yargı, yasama ve yürütmenin tümünün, parlamentonun, hükümetin, çıkarılacak bütün yasaların tek kişinin iki dudağı arasında olduğu bir düzende anayasanın ismi varsa da cismi yoktur.

Hiç kendimizi kandırmayalım, devletin başının aynı zamanda iktidar partisinin başkanı olduğu yerde, ne anayasanın ne babayasanın hükmü kalır. Anayasa adı verilen belge, Başkan'ın partisinin tüzüğüdür; hatta bu bile değil, parti-devletin başındaki tek adamın, işine geldiği anda yok sayacağı gereksiz bir kitapçıktır. Daha da ötesi, toplumun sadece bir partiye oy veren yarısının (aslında daha azının) onayını

yansıtan yarım anayasadır. Nitekim tek adam Sayın Erdoğan bunu yadsımamakta, millî irade'yi kendisine destek veren yüzde 50 ile sınırlı gördüğünü her fırsatta tekrarlamaktadır.

Devlet, cumhur ve parti başkanı Erdoğan; AKP'ye yeniden başkan seçildiği son kongrede, OHAL'in huzur ve refah tümüyle tesis edilene kadar kaldırılmayacağını vurgulu şekilde ilan ettiği andan itibaren, -adını koyalım- Türkiye artık hukuk devleti, hatta kanun devleti bile değil, tek adamın iki dudağı arasındaki bir OHAL devletidir. Son anayasa değişikliklerinin OHAL'in anayasallaşmasından başka bir amaç taşımadığı ve bu amaca toplumun yarısının (aslında yarısından fazlasının) tepkilerine, itirazlarına, kaygılarına rağmen, siyasal etikten yoksun her türlü araç kullanılarak ulaşıldığı artık ayan beyandır.

Şimdi Ne Olacak?

Yeni düzen olarak adlandırılan OHAL düzeninin topluma, biz yurttaşlara, demokratik hak ve özgürlüklere, iç ve dış barış umutlarına nasıl yansıyacağını bilmek için müneccim olmak gerekmiyor. Yeni anayasayla perçinlenmiş mutlak yaptırım gücüyle, "Özgürlük sadece benim gibi olan, benim gibi düşünen, bana oy verenlerin özgürlüğüdür" anlayışı çerçevesinde, demokratik hak ve özgürlüklerin son kırıntıları da süpürülecek. Sorgusuz sualsiz tutuklamalar, işten el çektirmeler, meslekten atmalar, mal müsaderesi, her kesime yayılan mağduriyetler, herkesi tehdit eden keyfilik, artan hak ihlalleri sürüp gidecek. Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü mü? O da ne! Barış mı diyorsun? Terör örgütü propagandası. Kürt siyasetçi misin? Terörist. Mağduriyetlerden mi söz ediyorsun? FETÖ'cü. Muhalif misin? Bozguncu. Evrensel insan hakları, Avrupa değerleri falan mı diyorsun, yerli ve millî olamamış Batı ajanı...

Demokrat olmak, muhalif olmak, barışçı olmak hakkını, kimliğini talep eden Kürt olmak, azınlık olmak, kadın olmak, farklı olmak her zaman zor zanaattı bizim buralarda, bundan böyle daha da güç hale gelecek.

OHAL Anayasası ortamında, önce korkuyla, sonra kanıksayarak, "beni sokmayan yılan bin yaşasın" teslimiyetiyle, "huzur"lu "rıza toplumu"na razı mı olacağız ya da bu anayasanın getirdiği örtük diktatörlük rejimine karşı demokratik muhalefet mi örgütleyeceğiz? "Hayır" diyenlerin tümü aynı şeylere hayır demeyebilirler, çok farklı siyasetlerden, farklı ideolojilerden, inançlardan, kökenlerden, vb. gelebilirler; ama hepsi OHAL anayasasına ve getirdiği tek adam rejimine karşılar.

Demek ki çıkış var: Toplumun yarısından fazlası olan diğer yarıya da el uzatan, onların çoğunu içerebilecek asgarî müşterekte buluşmak, buluşmayı yol boyu derinleştirerek güçlü bir birliğe dönüştürmek mümkün mü? Denemeye değer. ■

Yurdumsun Ey Uçurum...*

Siz kazanacaksınız, çünkü kaba kuvvet sizin elinizde...
Fakat sizde akıl da yok, hak hukuk da...
...Yeneceksiniz fakat ikna edemeyeceksiniz!

Gönül Soyoğul[1]

"İki keşiş odun toplamak için ormana gider. Nehir kıyısında bir kadının karşıya geçmek için çabaladığını ama başaramadığını görürler. Keşişlik kuralları malum, bir kadına yaklaşmak, hele ki dokunmak kesinlikle yasak... Fakat keşişlerden biri gidip kadını kucaklayarak karşıya geçirir. Sonra iki keşiş yollarına devam eder. Bir süre sonra diğer keşiş öbürüne sorar:

'Bir kadına dokunmak yasak. O kadını nasıl kucağına alabildin?'

Öbür keşiş şöyle yanıtlar:

'Ben o kadını karşı kıyıya götürdüm ve orada bıraktım. Sense tüm orman boyunca aklında taşıdın.' "

Yazıdan ayrı kalmanın, yazmamanın yazmaktan daha iyi geleceğini sanmanın da bir bedeli olduğunu hissedip nedeni üzerine düşünürken, bir dergi sayfasında karşılaştığım bu keşiş öyküsünde rastladım cevabıma.

Melek Göregenli

Yazmadığım her günü aklımda taşıyorum, menzile bir türlü ulaştıramadığım taş taşır gibi.

Kendi gurbetimi yaratır gibi.

Aklımdan geçen cümleleri durmadan çöpe atar gibi, "hiç"lerle yoruluyorum.

Yazının dışındaki hayat eksik, kusurlu, anlamsızmış gibi geliyor da. Yazarken de mutlu değilim, fenası "anormalin normal olduğu" bir gündemde, yazdıklarım için değil "yazamadıklarım için" acı çekiyorum bu kez. Sonuçta her kez. Gitgide daha çok susuyorum.

Şimdi yazarken kendimi de gülümseten bu nevrotiklikten kurtulmanın yolu, belki de bir baykuş olmak/olabilmekte saklı. Düşünsenize, ani hareketleri yok. İçgüdüleriyle hareket ediyor. Sürünün bir parçası değil. Sağlam bir duruşu var. Sanki her daim etrafını gözlemliyor ve bir süzgeçten geçiriyor. Başını 270 derece çevirebiliyor, böylelikle bakış açısı çok geniş. Asla kavgacı, saldırgan değil. İyimser. Sadece zararlılarla besleniyor. Mavi (ki en sevdiğim) rengi gören tek kuş türü ve Yunan Mitolojisine göre, bilge.

Çoğu kuş ve hayvana göre görüşleri daha açık olduğu için bizim ve diğer canlıların göremediği birçok enerjiyi tespit edip tehlikeli olanları yani ölüm enerjilerini haber verdikleri için kimi topraklarda uğursuz olarak addedilseler de, bunun bir şeytanlık değil bir bilgelik simgesi olduğuna inananlar da az değil. Hiçbir canlıyı uğursuzlukla özdeşleştirmek gibi bir yapım olmadığından, ben de bilgelikten yana kullanıyorum oyumu, Mısır alfabesinde "M" harfinin simgesi, Kızılderi kültüründe, bilgelik, algı, ayırt etme ve hileyi anlama özelliklerinin öğreticisi olarak düşünülen baykuşu. Bilgelik ne haddime, "bayankuş" olma yolunda çabalasam kafi...

Elbette canımız yanıyor. Bunca kötülük, kabalık, fenalık arasında insan kalabilmek için çabalamak hepimizi fena halde yoruyor. Vicdanlarımız lime lime

Dervişe sormuşlar hani, "En zor olan nedir?"

"Sözdür" demiş; "Anlatması da zor, anlaması da." O misal...

Yolculuk ki yola çıkanla illa ki helalleşilir, yoldur başına ne geleceği belli olmaz, gidip de dönmemek, dönüp de bulmamak var diye. Hele bizim ülkedeki yazı yolculuğu? Ne güzel anlatmıştı bir arkadaş benim yolculuk dediğimi.

"...Mevcut koşullar altında, iktidarın görüşlerini paylaşmayan tüm yayın organları müthiş bir baskı altında, gazeteci arkadaşlarımız tutuklu, tekseslilik almış başını gidiyor. O kadar ki, ekonomi haberleri ve yorumları bile sansür veya oto sansür altında, 'ekonomi kötüye gidiyor' demek veya demeye getirmek bile cesaret işi. Ana akım medya çoktan bu kısıtları içselleştirmiş vaziyette. Varsa trafik kazası, komşu kavgası haberi, yoksa kar muhabbeti. Her şey tersine dönmüş vaziyette, sanki terör olayı 'doğal afet', kar yağması yoruma muhtaç bir fevkaladelik!"

Dolayısıyla uçaktan/trenden/otobüsten inip "Bana sağır olanlara, dilsizim bundan sonra* da diyebilirsiniz... "Fenalığı kabul etmemek lazım. Haksızlığı her kabul ediş, daha büyüğünü doğuruyor"[2] da... Ya da benim gibi bir gidersiniz, bir mola verirsiniz.

Uzunca bir ara. Upuzun bir suskunluk sonra.

Sordum içime, "yazmadığım sürede en çok hangisi acıttı canımı, çok gücüme gitti" diye. Liste uzun, kapkara elbet de yarım saniyede aklıma ilk düşen Reina saldırısı, yeni yıl umutlarımızın daha aynı gün tuz buz oluşu, piyango listesi yerine ölülerin yaralıların isimlerini arayışımız oldu.

Üniversitelerden atılan, Fetö'cülerin isimlerinin arasına karıştırılmış "barış akademisyenleri" listesi? Kalp çarpıntısıyla baktığım upuzun listede aralarında ismini duyduklarım da vardı, ilk kez işittiklerim de. Bir de "sosyal psikoloji" denilince Ege'de akla ilk gelen isimlerden, röportaj yaptığım, o söyleşide barış için çırpındığını gözlerinde, akan gözyaşlarında gördüğüm Prof. Dr. Melek Göregenli hoca. Bir öğrencisine anlatır gibi yanıtlarken sorularımı, "Onca güçlülüğü, bu zarafetin/ kırılganlığın içine nasıl hapsetmiş" diye beni düşündürten, şaşırtan kadın.

30 yıllık emeğinden / birikiminden... bahsederken gözlerini ışıldatan öğrencilerinden koparılmış, tıpkı diğer meslektaşları gibi odasını toplamasına dahi izin verilmeden kapı önüne konmuş, buna rağmen öğrencilerine hala nasihatlerde bulunan, moral bozmamalarını öğütleyen "bir gün elbet buluşacağız" diyen Melek Hoca.

12 Eylül döneminde diktanın "solcu" oldukları için üniversitelerden 1402'yle gönderdiği hepsi birbirinden değerli hocaların yaşadıkları acıyı, tıpkı bugün gibi çok az medya desteği görmelerine rağmen nasıl ayakta kaldıklarını... açıktan ya da sessizce uzanan dayanışmacı ellerle mesleklerini/ yaşamlarını nasıl idame ettirdiklerini... Sonrasında da haklarının birer birer nasıl teslim edildiğini görmüş/o günleri yaşamış biri olarak, "delse de bunlar da geçecek elbet" demiştim az sayıdaki medyada yer bulan, sosyal medyada paylaşılan açıklamalarını okurken.

Şunun şurasında madem dertleşiyoruz; bizimle kat'a ilgisi/alakası olmasa da aklıma düşmüştü o günlerde, şimdi anlatayım.

Hitler'in desteğini alarak 1975 yılına kadar iktidarda kalan General Franco döneminde (yarım milyondan fazla insanın öldüğü/yaralandığı, sonrasında da bir milyondan fazla insanın sürgün edildiği yıllarda) akademisyen Miguel de Unamuno'nun rektörü olduğu Salamanca Üniversitesi'nde de örgütlenmeye çalışan ve tacizlerde bulunan milliyetçiler, 12 Eylül 1936'da rektörün de iznini almadan "Irk Şenliği" düzenler. Unamuno'un da bulunduğu mekanda Franco taraftarları falanjistler şov yaparken kürsüye Francocu General Millan Astray çıkar.

General Astray, iç ve dış tehlikelerden bahsedip aydınlara hakaret ettikten sonra bolca faşizm övgüsü yaparken konuşması "Viva la muerta!" ("Yaşasın ölüm!") nidaları ile sonlanır. Bunun üzerine kürsüye çıkan rektör Unamuno, faşistlerin tüm müdahalelerine rağmen şunları söyler:

"Neler söyleyeceğimi merak ediyorsunuz. Öte yandan, beni çok iyi tanıyorsunuz. Böyle bir dönemde susamam. Susmak, yalan söylemek olur. Çünkü susmak, boyun eğmektir. Az önce burada ölüsevicilerin anlamsız çığlığını duydum, "yaşasın ölüm" diye bir slogan atıldı...

Bunu söyleyen General Millan Astray bir sakattır. Cervantes de öyleydi. Fakat General Astray, Cervantes gibi büyük bir adam olmadığı için, amacı bütün İspanya'yı da sakatlamak, kendine benzetmek!

Siz kazanacaksınız, çünkü kaba kuvvet sizin elinizde...

Fakat sizde akıl da yok, hak hukuk da... Sizin gibi insanlara "İspanya'yı düşünün" demeye gerek bile görmüyorum...

Yeneceksiniz fakat ikna edemeyeceksiniz! (Vencereis pero no convencereis!")"

Dediğim gibi bizle bir alakası yok, burası İspanya değil, burası rahmet ve minnetle andığımız Atatürk, İnönü ve silah arkadaşlarının halk desteğiyle canları/kanları pahasına kurduğu Türkiye Cumhuriyeti. İlelebet payidar kalsın, kahramanlarımız nurlarla yatsın.

Demem o ki...

Elbette canımız yanıyor. Bunca kötülük, kabalık, fenalık arasında insan kalabilmek için çabalamak hepimizi fena halde yoruyor. Vicdanlarımız lime lime.

Fena halde yorgun olsak da

"Ne demiş uçurumda açan çiçek

Yurdumsun ey uçurum."

Barış için çırpındığını gözlerinde, akan gözyaşlarında gördüğüm Prof. Dr. Melek Göregenli hoca. Bir öğrencisine anlatır gibi yanıtlarken sorularımı, "Onca güçlülüğü, bu zarafetin/ kırılganlığın içine nasıl hapsetmiş" diye beni düşündürten, şaşırtan kadın

Birbirimize sarılarak, birbirimize içimizi dökerek, dayanışarak, söyleşerek, birlikte gülüp ağlayarak eyleyeceğiz bu hayatı. Burası bizim ülkemiz, burada yaşayan herkes bizim insanımız. Mademki "yaşamak, insanın ömrü boyunca kaçmaya çalıştıklarına tek tek yakalanma tecrübesi[3]", mademki yakalanacağız, kaçmaya ne gerek var? Yeter ki "Derdin İncinmesin" ey okur... ■

NOTLAR

* Cemal Süreya

1. Bu yazı 23 Ocak 2017 tarihinde Ege'de Son Söz'de yayınlanmıştır.

2. Ahmet Hamdi Tanpınar

3. Tarık Tufan

Derdin İncinmesin: Mustafa Orman'ın incelikli ve derinlikli bir analizi şart koşan öykü kitabı

"Anayasal Geçiş Dönemi"

Kaos mu, Demokrasi mi?

16 Nisan'a giden yolda, ortaya çıkan sivil girişimler ağı üzerinde çalışılmalı. Bu sivil emeğin bileşenleri de, çalışma paydaşları olarak görülmeli

İbrahim Ö. Kaboğlu[1]

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"[2], Yüksek Seçim Kurulu kararına göre, yüzde 51.41 oyla kabul edildi.[3] YSK kararı çok tartışmalı da olsa, bu sonuca göre "evet" kazandı; "hayır" ise kaybetti. Bu sonuç nasıl okunmalı?

YSK kararını bir hukuki veri olarak kabul etsek de, eğer bunu demokratik süreç ışığında değerlendiremezsek, "anayasal kanun" kabul edilmiş olsa da, bununla kurulacak düzen, kesinlikle "anayasal demokrasi" olmaz. O nedenle, okumayı bir de demokrasi açısından yapmamız gerekir. Bunu, üç ana başlık altında dün, bugün ve yarın şeklinde bir "zaman tüneli" bakış açısıyla yaparsak yarına dair önerilerin gerekçeleri de ortaya çıkmış olur.

ANAYASAL KAZANIMLARI SAHİPLENMENİN ÖNEMİ 1987-2017

16 Nisan günü oylamaya sunulan 6771 sayılı Kanunla 1982 Anayasası karşılaştırılırken 1982'nin geçirdiği değişiklikler yoluyla başkalaşmış olduğu; bununla birlikte, 6771 sayılı Kanunla getirilen değişikliğin, 1982'nin ilk şekliyle bile karşılaştırılabilir olmaktan uzak olduğu, çoğu zaman göz ardı edildi.

A. 1982 Anayasası ve Başkalaşımı

1987'den 2010'a kadar geçirdiği değişiklikler, 1982 metnini hayli başkalaştırmış bulunuyor. Olumlu anlamdaki değişimler, daha çok insan hakları alanında.

Değişikliklerin itici güçleri kısaca şöyle belirtilebilir:

-Fikirler: "Özgürlük ve iktidar" dengesizliğinin giderilmesi gerektiği yönünde Anayasaya baştan beri yöneltilen eleştiriler hep canlı tutuldu.

-Toplumsal talepler: Emekçilerin (sınıfsal), kadınların (cinsiyet) ve Kürtlerin (etnik) talepleri, çoğu zaman eylemler yoluyla da desteklendi.

-Avrupa kaldıracı: Avrupa Konseyi (İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi) ve Avrupa Birliği (Kopenhag kriterleri) gerekleri, 1982 Anayasası'nı insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ekseninde iyileştirmek için kaldıraç işlevi gördü.

B. Kazanımlar ve Uygulama

Ne var ki, kazanımların gerekleri doğrudan Anayasayı uygulamakla yükümlü organlar tarafından yeterince karşılanamadı: Yasayıcı, yasa yapmadı; yargı, anayasal hükümleri doğrudan uygulamaktan kaçındı; yürütme ve idare, işlem ve eylemlerinde, emredici anayasal hükümleri yok saydı.

Hukukçular ve konunun uzmanları, anayasal kazanımları yeterince içselleştiremedi ya da kavrayamadı.

Hak ve özgürlük özneleri (yurttaşlar) ise, kazanımları, hukuki başvuru yollarını kullanarak ve/ya eylemsel olarak yeterince sahiplenemedi.

C. "Demos"u Dışlayan Anayasa Değişikliği

İlk sorun, 15 Temmuz darbe girişimiyle anayasa arasında kurulan ilişkiye, ikincisi değişiklik zamanına, üçüncüsü ise anayasal kamuoyuna ilişkindir.

- 15 Temmuz ve 1982 Anayasası: 1982 Anayasasıyla 15 Temmuz darbe girişimi arasında neden-sonuç ilişkisi kuruldu kimi zaman. Oysa "15 Temmuz"un nedeni Anayasa değil; tam tersine, Anayasa'nın sürekli ihlal edilmesi, 15 Temmuz'a giden yolun kilometre taşlarını döşedi. İki hükmün askıya alınmış olması özellikle belirtilmeli: Madde 24 (din özgürlüğü ve laiklik; dini siyasete alet etme yasağı) ve md.70 (kamu hizmetlerine girişte görevin gerektirdiği nitelikler).

- OHAL'de Anayasa değişikliği: Darbe girişimi Anayasa'dan kaynaklanmadığı için olağanüstü hal (OHAL) yönetimi sırasında da alelacele bir değişiklik yapma gereği de yoktu. Kaldı ki, karşılaştırmalı anayasa hukuku, OHAL vb. ortam ve koşullarda anayasa değişikliği yapılmayacağına ilişkin veriler sunmaktadır.[4] Dahası, OHAL uzatıldıkça uzatıldı; ama, Anayasa değişikliğine TBMM'nin harcadığı mesai 18 günle sınırlı kaldı, o sırada da emredici usul kurallarına uyulmadı.

- "Anayasal halkoyu" oluşmadı: Anayasa değişikliğinde, geçen yıllarda yapılan anayasa çalışmalarının ortak paydaları hiç dikkate alınmadığı gibi, değişiklik metni kapalı kapılar arkasında hazırlandı. Dahası, değişiklikler üzerinde toplumu bilgilendirme yolları tıkandı; medyaya eşit giriş hakkı engellendi. Anayasal bilgilenme hakkı kısıtlandığı için, anayasal kamuoyu da oluşamadı.[5]

Özetle, kazanımların yeterince

özümsenememesi ve sahiplenilememesi, yönetenler ve yönetilenler ayrışması veya halkın (demos) dışlanması, süreci sakatladı. Bu nedenle, 16 Nisan günü yapılan oylama sonucu ortaya çıkan "anayasal metin", "15 Temmuz Anayasası" olarak nitelenebilir.[6]

"HAYIR" VE "EVET" ARASINDAKİ HASSAS DENGE 16 NİSAN OYLAMASI

Halk oylaması sonucu, hukuk ve demokrasi açısından, ikisi arasındaki ilişki bağlamında nasıl okunmalı?

A. Hukuk; "Evet" Kazandı

Tartışmalı da olsa yetkili organ, halk oylaması sonucunu ortaya koydu. 16 Nisan'a giden yolda, en çok kaygı duyulan konu sandık güvenliği ve seçim hilesiydi. Korkulan oldu ve bu teşhir edildi; ama YSK, yasaya açıkça aykırı uygulamaya onay vermiş oldu. Kural belli: yüzde 50+1 alan kazanıyor. Bu nedenle hukuki sonuç, "evet" i meşru kılmaz.

B. Demokrasi; "Hayır" Kazandı

Konuya, "OHAL ve anayasa değişikliği" başlığı altında değinilen sorunlar ışığında bakıldığında, yüzdelerin anlamını da irdeleme olanağı doğar. Hayır ve evet kampanyaları arasındaki (adeta resmi kampanyaya dönüştürülen evet lehine) dengesizlikle yüzdelerin birbirine yakınlığı, hayır lehine sonuç olarak demokratik kazanım ve mücadele bakımından kayda değer.

C. Anayasa Değişikliği: Ne yerli Ne de Milli...

Sonuçlar bakımından hukuk ve demokrasi ayrışması, aslında OHAL olmaksızın böyle bir değişikliğin kotarılamayacağını gösterir. Olağanüstü yönetimler, iktidara olağan yönetim sırasında kullandığı yetkilerden çok daha fazlasını vermesinin yanı sıra hak ve özgürlükleri de sınırlama olanağı tanır. Külliye ve Hükümet çevreleriyse, "daha çok iktidar ve daha az özgürlük" denklemine dayanan ortam ve koşulları, 15 Temmuz darbe girişiminin bozduğu kamu düzenini sağlamaktan çok, benzerine pek rastlanmayan bir "anayasa operasyonu" için kullandı.

Bu süreç, 7 Haziran 2015 yasama seçimlerinde oylarını düşüren iktidar partisi lehine Cumhurbaşkanı güdümünde yürütülen operasyona benzetilebilir. 1 Kasım 2015 seçimlerine kadar yapılan müdahaleler, yaklaşık yüzde 10'luk bir oy artışını sağladı. Anayasa değişikliğinde ise daha büyük artış kaydedildi: Yaklaşık yüzde 50'lik bir artış.

Çünkü taban, "anayasa ve rejim dışı" bir çözüme mesafeliydi; zira AK Parti'ye yakın sivil toplum örgütlerince hazırlatılan

anayasa metin ve raporları da, ilke olarak "rejim içi" önerileri öne çıkarmakta. Bu nedenle, AK Parti-MHP ittifakı, ama daha çok Hükümet, ondan da öte Cumhurbaşkanı tarafından halka dayatma yoluyla gerçekleştirilen Anayasa değişikliği, Osmanlı-Cumhuriyet çizgisinde gelişen Türkiye'nin anayasal geleneğine tamamen yabancıdır[7]; üstelik toplumsal ihtiyaçlara yanıt vermekten de uzaktır.

"ANAYASAL GEÇİŞ DÖNEMİ" İÇİN 2017-2019

Anayasal ve demokratik kazanımları sahiplenmek bir yandan anayasal düzeltim ve yenilikler için asgari eşiğin ne olduğunu ortaya koyar; öte yandan, demokratik mücadele için hukuki alt yapıyı pekiştirici bir işlev görür.

A. Geriye Götürülmezlik İlkesi

Değişiklikler ışığında başkalaşıma uğramış olan anayasal düzende; yasalar Anayasa'nın, uygulamalarsa her ikisinin ve genel olarak insan hakları kazanımlarının gerisinde. Bu nedenle, birikimleri kavramak önemli. İnsan hakları hukuku ilkeleri, anayasa metnini aşan bir yelpazeyi kapsamına alır. Bunlar, tarihsel boyutuyla, ulusal ve uluslararası insan hakları belgeleri ışığında, mahkeme kararları bütününde, fikri tartışma ve eylemsel mücadele birikimiyle değerlendirilmeli; kazanımlar bakımından "geriye götürülmezlik ilkesi" öne çıkarılmalı.[8]

Bu ilke, geleceğe yönelik, Anayasayı yenileme veya düzeltme çalışmasında, gerisine düşülemeyecek başlangıç eşiğini de belirler.

B. Anayasa Tasarımı için Çifte Sivil Emek

Anayasa çalışması, öncelikle, "sivil anayasa emeği" olarak adlandırdığım anayasa metin ve raporlarının ortak paydalarını belirleme üzerinde yoğunlaşmalı. Geçen yıllarda çok sayıda sivil toplum ve demokratik kitle örgütü, kapsamlı anayasa metinleri ve raporları yazdı. (Dernekler, sendikalar, vakıflar, barolar ve odalar). Söz konusu emeklerin ortak paydalarını belirleme çalışmaları bile yapıldı.[9] Bunlar değerlendirilmeli.

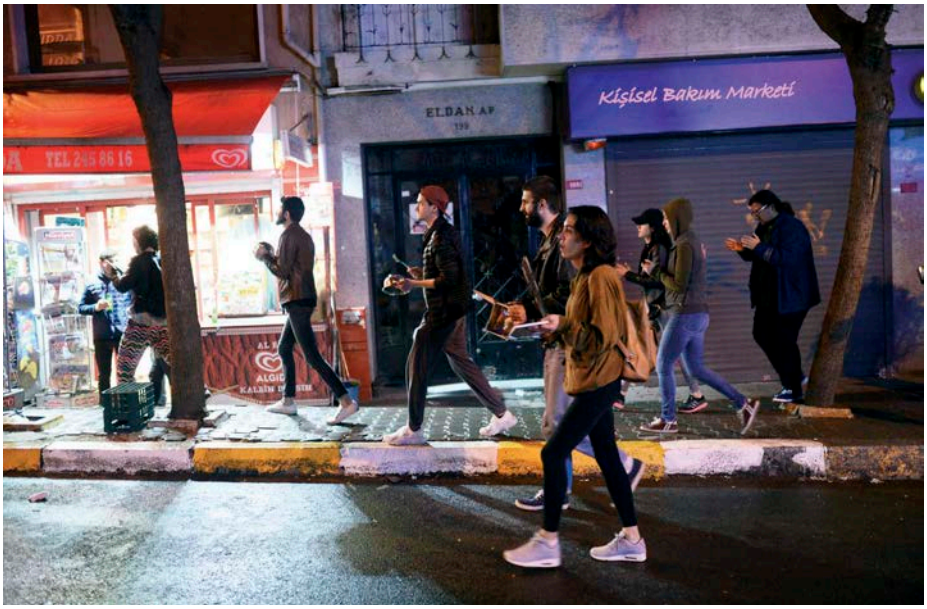

Sonra, 16 Nisan'a giden yolda, -ülke geneline tam yayılmamış olsa da- ortaya çıkan sivil girişimler ağı üzerinde çalışılmalı. Bu sivil emeğin bileşenleri de, çalışma paydaşları olarak görülmeli.

Nihayet, geçmişte yapılan anayasa çalışmalarıyla 16 Nisan öncesi yeşeren anayasa duyarlılığı arasında "buluşma zeminleri" yaratılmalı. Ülkesel alan olarak elden geldiğince geniş mekâna yayılması gereken bu arayış, -TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu (2011-2013) metni de dahil olmak üzere- siyasal eklemlenmelere de açık olmalı.

Kuşkusuz, toplumsal temele dayanan bir anayasa çalışması için, Türkiye'nin anayasal deneyiminin olduğu kadar çağdaş anayasal gelişmeleri de önemli esin kaynakları olarak kaydedilmeli.[10]

C. Siyasal Münavebe Yolunu Açmak İçin

"Çifte sivil emek" örgüsünde somutlaşan anayasal girişim, "demokratik mücadele için itici güç, çerçeve ve hedef belirleme" olarak görülebilir. 2019 hedefi, siyasal çoğunluğu elde ederek demokratik anayasal düzene dönüş olarak belirlenmeli; başka bir deyişle, iktidar mücadelesi, "geçiş döneminde anayasal ve siyasal kaosa izin vermemek ve 2019 sonrasında demokratik anayasa hazırlamak" çifte hedefinde yürütülmeli. Demokrasiye yabancı şu politika, hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalı: AK Parti ne pahasına olursa olsun, sayısal çoğunluğunu kaybetmek istemiyor. Son on (hatta on beş) yıla yayılan bütün politikaları, düzenleme ve uygulamaları bunu teyit etti. Bu amaçla, büyük ve bedeli ağır operasyonları göze alabiliyor:

-İlki, 7 Haziran 2015-1 Kasım 2015 operasyonu oldu.

-İkincisi, "15 Temmuz Anayasası" için gerçekleştirdiği operasyon oldu.

-Üçüncü ve sonuncusuysa, 16 Nisan 2017-3 Kasım 2019, yani "geçiş dönemi" operasyonu olacak.

Bu yönde muhtemel bir operasyon, (1982 Anayasası ve müstakbel anayasal düzen arasında zorlama ve çatışmalara açık, geçiş dönemi hükümleri) "anayasal ve siyasal kaos" tehlikesini beraberinde getirecek. Buna karşılık, kaosu (hatta olası ciddi iç kargaşayı) önlemenin başlıca yolu, "demokrasi-anayasa diyalektiği" ile döşenebilir.

Bunun için, şu üç aşamalı çalışma yapılmalı:

Yürürlükteki Anayasal kazanımları sahiplenmek ve bunlardan yararlanmak: Bütün toplumu ilgilendiren husus.

Yürürlüğe girecek olan metni, çelişkilerini ve olası sakıncalarını sistematik ve sürekli bir biçimde halka anlatmak: 16 Nisan'da "evet" oyunun bir kısmı kişi için (plebisiter halk oylaması) kullanıldıysa da, bir kısmı da değişiklik içeriğinden bilgilenme eksikliğinden kullanıldı.[11]

Siyasal münavebe (el değiştirme) için alternatif hareket ve örgütleri oluşturma faaliyetleriyle anayasa tasarımı, tümüyle birbirinden kopuk olmayan ayrı girişim ve düzlemlerde yürütülmeli. Ortak hedef şu olmalı: "İktidarı, demokratik bir anayasa için talep etmek."

Bütün bunlar, tarihsel ve ulusal birikimimizi borçlu olduğumuz atalarımıza şükran ve gelecek kuşaklara karşı ödev duygusu ile bilgi temelinde ve sorumlu yurttaşlık anlayışıyla bilinçli bir şekilde yapılmalı:

- Önce, yakın geçmişin olumsuzlukları unutulmamalı ve -bunların "toplum mühendisliği" hedefinde kullanılan araçlar olduğu- tuzağına düşülmemeli: Anayasanın iktidar eylemleri için araçsallaştırılması, anayasasızlaştırma, istismarcı anayasa girişimi ve yöntemi, anayasa fetişizmi (tapınması); halk oylamasında "hayır"ı ötekileştiren, hatta terörize eden söylem ve uygulamalar...

- Sonra, ikna edici ve gerçekçi, paylaşımcı ve katılımcı seçenekler üzerinde çalışılmalı: Bu konularda, eklemlenme yol ve yöntemleri geliştirilerek, anayasa sorununun bir kişiye indirgenemeyecek bir (dünbugün ve yarın ekseninde) toplumsal barış proje olduğu gerçeği, sürekli işlenmeli.

-Nihayet, "insan haklarına dayanan demokratik hukuk devleti", hem bir kazanım eşiği hem de bir hedef olarak, anayasa tasarımının ekseni olarak kabul edilmeli.

SONUÇ YERİNE; "DEMOKRATİK TOPLUMUN GÜCÜ"

Olağanüstü ortam ve koşullarda, Anayasal zorlamalar eşliğinde oylatılan 6771 sayılı Kanun için yürütülen Devlet destekli (hatta "resmileştirilen") "evet" kampanyası, bir eksiği ve fazlasıyla yüzde 50 " hassas dengesi" ile sonuçlanmış bulunuyor. Bu denge, demokratik açıdan "hayır" lehine. Geçiş döneminde toplumsal ve siyasal arayışlar, "hukuk ve liyakat" ekseninde ve birbirine eklemlenmiş etkinlikler şeklinde yürütülebildiği ölçüde, anayasal demokrasi ereğinde siyasal el değiştirme yolunu açma olasılığı yükselir. Devlete el koyanlar, iktidarı kişiselleştirme yoluyla toptancı bir toplumu inşa etme yoluna ivme kazandırdıklarına göre, demokratik hukuk devleti yolunda en sağlam hareket eşiğini demokratik toplum oluşturabilir. Nasıl ki, "15 Temmuz felaketi" kişisel iktidarı anayasallaştırma vesilesi olduysa; "16 Nisan musibeti" de, demokratik toplum için totalitarizmi yenme vesilesi olabilir yeter ki, "sığ siyasal yaklaşımlar", güçsüzlerin gücünü gölgelemesin ■

1. Bu katkı, "Halkoylaması sonucu demokratik kazanıma dönüştürülebilir mi?" başlıklı yazı (bkz. Cumhuriyet Akademi, 10 Mayıs 2017, sy.11, s.2-3) çerçevesinde kaleme alındı.
2. 11 Şubat 2017 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 6771 sayılı Kanun, 16 Nisan 2017'de halk oyuna sunuldu.
3. YSK kesin sonuçlarına göre, Evet oyları yüzde 51,41, hayır oylarının ise 48,59. Buna göre, 25 milyon 157 bin 463 seçmen "evet", 23 milyon 779 bin 141 seçmen "hayır"oyu kullandı (27 Nisan 2017).
4. Ayrıntılı bilgi için uzmanların hazırladığı şu ortak çalışmaya bakılabilir: 16 Nisan'da Halk oyuna Sunulacak Olan "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Üzerine Bilimsel-Teknik-Bilimsel Rapor, önce demokrasi/anayasa-der, Mart 2017.
5. Bkz. İ. Kaboğlu, "Acil Gündem: Anayasal Kamuoyu", Güncel Hukuk, Aralık 2016, s.12-15.
6. Bkz. İ. Kaboğlu, 15 Temmuz Anayasası, Tekin y., Mayıs 2017.
7. "-Tarihsel miras, meclis/meclis hükümeti ve parlamenter rejimde somutlaşıyor.
   - Anayasa ereği, ülkeyi/ülkesel hakları ve ülkede yaşayan insan hak ve özgürlüklerini korumak.
   - Mekan ise, Türkiye ve bölgesi olduğuna göre, asıl olan ülke ve bölge barışına katkı sağlayacak bir "anayasa mimarisi"nin tasarlanması.
   "Halkın özgeçmişi" olarak anayasa için esinlenme, sorunları giderici ve ulusal mirası pekiştirici bir işlev görür; taklit ise, "milli ve yerli" nitelemesine yabancı olduğu gibi, mevcut sorunları derinleştirme riskini beraberinde getirir. (İ. Kaboğlu, Yerli ve Milli Anayasa Çelişkisi, BirGün, 10 Şubat 2016)
8. Bu bakımdan, 6771 sayılı Kanun, geriye götürülmezlik ilkesini ihlal etmesi bir yana, daha genel anlamda, siyasal ve anayasal düzene dair kazanımları da ortadan kaldırıyor. Bkz. İ. Kaboğlu, "'Toplumsal Bellek' Hasarı Hizmetindeki Anayasa Hareketi", 15 Temmuz Anayasası, s.139-142.
9. Örnek olarak bkz: Anayasa Kurultayı, Prof. Dr. Yılmaz Aliefendioğlu'na Armağan, Ankara Barosu, İHM, 2010; Anayasanın Yenilenmesi, Anayasa Hukuku Dergisi, sy.1, 2012.
10. Bilimsel bilgi temelinde bu konuda yapılan bir ortak çalışma için bkz. Türkiye'nin Anayasa Gündemi (27 uzman, 66 soru-yanıt), Derl. İ. Kaboğlu, Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneği, İletişim y., 2016.
11. Birçok çalışma arasında örnek olarak bkz. 16 Nisan'da Halk oyuna Sunulacak Olan "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Üzerine Teknik-Bilimsel Rapor, Önce Demokrasi/Anayasa-Der, Mart 2017. 15 Temmuz

AYM'ye Bireysel Başvuruda Yeni Kriter

Anayasal Önem ve Kişisel Önem

Mahkeme'nin kararlarıyla somutlaşacak olan "anayasal önem ve kişisel önem" kriteri ile ilgili yargı kararlarının olması hukuk devletinde yeterli olmayıp kurumlara ihtiyaç duyulmaktadır

Av. Revşan Deniz Yıldırım Çobanoğlu / Ankara Barosu

Yeni bir hak arama yolu olarak bireysel başvuru, 12 Eylül 2010 tarihli halk oylaması sonucunda 1982 Anayasası'nın yargıya ilişkin hükümlerinde önemli değişiklikler içeren 5982 sayılı Kanun ile hukuk düzenimize girmiştir. 03.04.2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 76. maddesi uyarınca Kanun'un bireysel başvuruyla ilgili 45 ile 51. maddeleri 23.09.2012 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruları inceleme yetkisi verilmiştir. 23.09.2012 tarihinden sonra kesinleşen temel hak ve özgürlük ihlalleri Anayasa Mahkemesi'ne taşınabilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin internet sayfasında, 2012 yılı Eylülü'nden 2016 Aralık'a kadar yapılan başvuruların toplam sayısının 132.949 olduğu bilgisi yer almaktadır. 2017 Mayıs ayı itibariyle bu sayının 150 binin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Mahkeme önündeki yığılma Mahkeme'nin etkili olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiştir. İş yükü oldukça fazla olan Mahkeme yetki, süre, açıkça dayanaktan yoksun olma ve başvuru yollarının tüketilmiş olması kabul edilebilirlik kriterlerinin yanında iş yükünü hafifletme amacıyla "anayasal önem ve kişisel önem" kriterini uygulamaya yönelik ilk kararını verdi.

Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karara kısaca değinmek gerekirse; Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 07.04.2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararında Mahkeme, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) tarafından 54,55 TL karar düzeltme para cezasına karar verilmesiyle bu cezanın tahsili işlemine karşı açılan davada tebligata ilişkin iddiaların incelenmemesi ve 660 TL avukatlık ücretine hükmedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvuruyu, kabul edilebilirlik incelemesinde anayasal önem ve kişisel önem yönünden ele almıştır.[1] Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, kişisel önem yönünden yaptığı değerlendirmede somut olayda başvurucunun uğradığı maddi zararı (1.058,85 TL) ele almış, anayasal önem yönünden yaptığı değerlendirmede ise başvuru konusu hak ihlaline ilişkin Mahkeme'nin yerleşik içtihadının olup olmadığını, Mahkemece, başvurucunun ileri sürdüğü mahkemeye erişim ve adil yargılanma hakkının içeriği ve kapsamının belirlenip belirlenmediğini dikkate almıştır.

Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun m.48/2'de düzenlenen: "Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurularla açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir" hükmüne yer vermiş ve "Anayasanın yorumlanması" ile kastedilenin "Mahkemenin daha önce Anayasanın temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak hukuki meseleyi yorumlamasını", "Anayasanın uygulanması" ile de kastedilenin de "Anayasa Mahkemesi kararlarının kamu makamları ve derece mahkemelerince uygulanması" olduğunu belirtmiştir. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili Anayasa hükümlerinin yorumlanması işin doğası gereği temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini de içerdiği gerekçesiyle temel hak ve özgürlüklerin kapsam ve sınırının belirlenmesi açısından ayrıca bir yorum yapmamıştır.

Özetle; Anayasa Mahkemesi daha önce açıklığa kavuşturduğu, yerleşik içtihadının bulunduğu hukuki meselelerde karar vermesine yer olmadığını, anayasal öneme sahip başvuruyla kastedileninse, Anayasa hukukuna ilişkin sorunlar olduğunu belirtmiş ve ölçütler belirlemeye çalışmıştır.

Konunun daha iyi anlaşılması açısından kısaca bireysel başvurunun objektif ve sübjektif işlevinin ne olduğunu açıklamak yerinde olacaktır. Sübjektif işlevle kastedilen, temel hakların korunması ve hayata geçirilmesi, adı bireysel başvuru olan hukuk yolunun bireysel adaleti tesis etmesi; objektif işlevle kastedilense, anayasa hukukunun korunması, yorumlanması ve geliştirilmesidir.

Anayasa Mahkemesi Almanya, İspanya ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulamaları çerçevesinde yaptığı değerlendirmede bireysel başvurunun temel prensibi olan "ikincillik ilkesinden" bahsetmiş ve "de minimisnoncuratpraetor" (hakim ehemmiyetsiz meselelerle uğraşmaz) ilkesini vurgulamıştır. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, Mahkeme'nin asıl görevinin Anayasayı

yorumlamak ve uygulamak olduğunun, temel hak ve özgürlüklerin korunmasının ise derece mahkemelerinin asli görevi olduğunun altını çizmiştir. Bu haliyle Mahkeme bireysel başvurunun objektif işlevini öne çıkarmıştır.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi'nin 1990'lı yıllardan itibaren, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ise son 5 yıldır "önemsiz zarar" kriterini uygulayarak başvuru sayısını azalttıkları ve Mahkeme önündeki yığılmayı önledikleri görülmektedir.[2] Her iki Mahkeme de bu kriteri uygularken meseleyi sayfalarca tartışmış ve bireysel başvurunun hem objektif, hem de sübjektif işlevini göz önünde bulundurarak kararlar vermiştir.[3] Federal Alman Anayasa Mahkemesi "temel anayasal önem" kriterini uygulamaya başladığında gerek doktrinde, gerekse mahkeme kararlarında "Mahkeme acaba bu yeni kriterle başvuru sahiplerini, başvuruların öznesi olmaktan çıkarıp aracı haline mi getiriyor?" "Bireysel adalet tesis edilemeyecek mi?" sorularıyla sert tartışmalara yol açmıştır.[4] Ancak 66 yıllık geçmişi olan Federal Alman Anayasa Mahkemesi her ne kadar 1994 tarihli "temel anayasal önem" kriterini tanımladığı kararında[5] temel hak ve özgürlüklere ilişkin genel prensipleri belirleme amacında olduğunu, münferit bir davanın ötesinde birden fazla ve ileride karşılaşılması muhtemel olan hukuki meseleleri aydınlatmayı gözettiğini ortaya koymuşsa da, gerek Federal Alman Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının bağlayıcılığı, idare ve derece mahkemeleri üzerindeki denetimi, gerekse toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren hukuki meseleleri açıklığa kavuşturmuş olması bu kriterin doğru uygulanmasını sağlamıştır.[6]

Kaldı ki; Federal Alman Anayasa Mahkemesi anılan kararında temel anayasal önem kriterini Mahkemece bir meselenin açıklığa kavuşturulmasıyla sınırlı tutmamış, Mahkemenin yerleşik içtihadına rağmen değişen zaman ve koşullar ve aynı zamanda toplumsal ihtiyaçlarla bağlantılı olarak içtihadın değişmesi gerekliliği, derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarını göz ardı etmesi, hukuki meselenin literatürde tartışmalı olması ve derece mahkemelerinin kararlarının kendi içerisinde çelişkili olması gibi anayasal soruna ilişkin ciddi şüphenin (ernsthafte Zweifel) bulunduğu durumlarda, başvuru hakkında anayasal öneme sahip olmadığı gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilemeyeceğinin altını çizmiştir. Federal Alman Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun objektif işlevini uygularken de sadece hukuki bir meseleye ilişkin yerleşik içtihadının bulunmasını kriter olarak almamış, bunun istisnalarını da ortaya koymuştur. Bu durum Federal Alman Anayasa Mahkemesi kararlarının idareler ve derece mahkemeleri üzerindeki eğitici ve önleyici etkisinin ve aynı zamanda otoritesinin doğal bir sonucudur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise bu kriteri uygularken temel prensipleri belirlemiş ve ilkenin hakkaniyete uygun olması için "insan haklarına saygı ilkesi" ve "ulusal bir makam tarafından gereği gibi incelenmemiş başvurular hakkında kabul edilemezlik kararı verilemez" ışığında temel çerçeveyi çizmiştir.Anayasa Mahkemesi K.V. kararında, bireysel başvurunun objektif işlevini önde tutmuştur. Oysa adı bireysel başvuru olan kanun yolundan, bireysel adaleti de tesis etmesini beklemek (bireysel başvurunun sübjektif yönü) yanlış olmayacaktır.

AYM önündeki yığılmayı önlemeye yönelik olan bu uygulama hak arama yolu önünde bir engel değildir ve doğru uygulandığında başarı şansı yüksek başvuruların esastan incelenmek üzere kapsamlı şekilde ele alınmalarını amaçlamaktadır

Anayasa Mahkemesi 25.05.2017 tarihli Resmi Gazete'de anayasal önem ve kişisel önem kriterini uygulamamaya yönelik ikinci kararını yayımlamıştır.[7] Karar, mahkumiyet kararının onanmasına ilişkin görüş içeren Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi ve haksız olarak mahkumiyete karar verilmiş

olması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ihlali iddialarına ilişkindir.

Anayasa Mahkemesi anılan kararında, ilk kararı olan K.V. kararına sıkça atıfta bulunmuş, Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gerekçesiyle anayasal öneme sahip olmadığını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin başvurucuya tebliğ edilmemesinin kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda başvurucunun herhangi bir açıklaması olmadığını göz önünde bulundurarak kişisel önemden de yoksun olduğuna karar vermiştir.

Anayasal öneme sahip bir başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilebileceği düşünülemediği gibi, kabul edilemez bulunan bir başvurunun anayasal öneme sahip olması da mümkün olamaz

Bu noktada önemle belirtilmelidir ki; ceza yargılamasında "kişisel önem" kriteri daha hassas uygulanmalıdır. Nitekim her ceza normu sosyal etik kınama içerir.

Bu çerçevede de başvuru konusu cezanın başvurucu üzerindeki etkisi, başvurucunun utanma duygusu, toplum içindeki yeri, toplumla ilişkilerinin sürdürülebilirliği gibi sübjektif hususların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.[8] Başvuru özelinde salt objektif verilere dayalı bir değerlendirme yapılması, suçun işleniş biçimi karşısında verilen cezanın ağırlığının orantısız olması iddialarına dayandığı, başvurucunun hükmedilen cezadan ağır zarara uğradığı iddialarında hakkaniyete uygun olmayabilir.[9]

Bilhassa kişinin hürriyetinden yoksun kılındığı cezalarda ve masumiyet karinesinde "anayasal önem ve kişisel önem" kriteri önem arz etmektedir. Kural olarak kişinin hürriyetinden yoksun bırakıldığı mahkumiyete hükmedildiği uygulamalarda, başvurucu açısından önemli zararın oluştuğunun kabul edilmesi gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye'de ilk kez uygulanan anayasal önem kriterinin Mahkeme'ye geniş bir takdir yetkisi verdiği açıktır. Zira Mahkeme "anayasal önem "kriterini tanımlamamış ve başvurucu açısından önemli zararın ne olduğuna ilişkin ölçütleri belirlememiştir. Başvurucunun uğradığı zararın önemsiz olup olmadığının tespitinde başvurucunun hem maddi, hem de manevi açıdan uğradığı zararın başvuru sahibi üzerindeki ağırlığı ve öneminin belirlenmesi gerekmektedir. Anayasal ve kişisel önem kriterinde göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus ise, maddi olarak küçük olsa dahi zararın başvuru sahibi açısından önem arz etmesi durumunda, Mahkeme'nin kabul edilemezlik kararı vermemesi gerektiğidir.

Bu doğrultuda Mahkeme'nin, somut olayı bireysel başvuru özelinde inceleyip karar vermesi, başvuru sahibinin hak kaybına uğramaması açısından önem arz etmektedir.

Aynı şekilde başvurucunun uğradığı zarar önemli olmasa da, başvuru anayasal öneme sahipse kabul edilemezlik kararı verilemeyecektir. Dolayısıyla anayasal önem ve önemli zarar koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi önündeki yığılmayı önlemeye yönelik olan bu uygulama hak arama yolu önünde bir engel değildir ve doğru uygulandığında başarı şansı yüksek başvuruların esastan incelenmek üzere kapsamlı şekilde ele alınmalarını amaçlamaktadır. Zira sürecin devam etmesi başvurunun kabul edilmesi anlamına da gelmektedir. Nitekim anayasal öneme sahip bir başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı (diğer kabul edilebilirlik koşullarını sağladığı sürece) verilebileceği düşünülemediği gibi, kabul edilemez bulunan bir başvurunun anayasal öneme sahip olması da mümkün olamaz.[10]

Sonuç olarak; Mahkeme'nin kararlarıyla somutlaşacak olan "anayasal önem ve kişisel önem" kriteri henüz oldukça soyut olmakla birlikte, sadece yargı kararlarının olması hukuk devletinde yeterli olmayıp kurumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Zira Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatların bulunduğu hukuki meselelerde karar vermesine yer olmadığı kabul edildiğinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarını gözetecek ve uygulayacak idare ve mahkemelerin bulunması gerekmektedir. Bu durumun beraberinde "denetleme" sorununu getireceği de aşikârdır ■

1. K.V. Başvurusu, B.No:2014/2293,1.12.2016.
2. 1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 No.lu Protokolün 20. maddesiyle Sözleşme'nin 35. Maddesine "önemsiz zarar" bir kabul edilmezlik kriteri olarak eklenmiş, 2012 yılından beri uygulanmaktadır.
3. Prof. Dr. Rudolf Mellinghof, "Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikayeti", Anayasa Yargısı 26, 2009, s. 33.
4. Ece Göztepe, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:530,AÜHF. Döner Sermaye Yayınları No:45,Anayasa Şikayeti, 1998, s. 113
5. 1BvR 1693/92,BVerfGE 90,22 ff.,8.2.1994.
6. Ece Göztepe," Türkiye'de Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikayeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", TBB Dergisi 2011(95),s.17
7. İbrahim Kızılkaya, B.No:2014/2517,5.4.2017
8. Pressemitteilung des Bundesverfassungsgreichts Nr.95/97, 10.11.1997.
9. Von Rechtsanwalt Martin Badura, Rechtsanwalt Meik Kranz, L.L.M., Die Verfassungsbeschwerde in Strafsachen,Zeitschrift für das Juristische Studium 4/2009,S.385.
10. Prof. Dr. Andreas L. Paulus, "Federal Alman Anayasa Mahkemesi Yasası'nın 93A Maddesinde Düzenlenen Kabul Usulü ve 'Temel Anayasal Önem Kavramı'", Anayasa Yargısı 30, 2013, s.140.

HAZIRLAYAN: **N. OZAN KURAL**

İngiltere'de Terör Saldırısı

Saldırının ardından dayanışma nöbeti tutan İngilizler "Stand Together/Birlikte Duralım" yazılı pankartlar taşıdılar.

İngiltere'nin Manchester kentinde düzenlenen terör saldırısında yirmi üç kişi hayatını kaybetti, elli dokuz kişi yaralandı. Amerikalı şarkıcı Ariana Grande'nin Manchester Stadyumu'ndaki konserini hedef alan saldırıda hayatını kaybedenler arasında çocuklar da var. Saldırganın konser alanını terk eden kalabalığın içinde vücuduna bağlı bomba düzeneğini patlatmasıyla gerçekleştirilen olay, 2005 yılındaki Londra Metrosu saldırısından beri ülkede gerçekleşen en kanlı terör eylemi. Saldırıyı terör örgütü IŞİD üstlendi. Manchester Emniyet Müdürü, saldırıyı gerçekleştiren kişinin Libya asıllı İngiliz vatandaşı Salman Abedi olduğunu açıkladı. 1994 yılında Manchester'da doğan Abedi, Kaddafi yönetiminden kaçarak İngiltere'ye sığınan dört çocuklu bir ailenin oğlu. Telegraph'ın haberine göre polis ve istihbarat servisleri Abedi'nin saldırıyı terör örgütünün hücrelerinden biriyle birlikte mi yoksa tek başına mı gerçekleştirdiğini araştırıyor.

22 Mayıs gecesi yaşanan saldırının ardından birçok Manchesterlı, mağdurlara yardım etmek için seferber oldu. Manchester'da yaşayan Twitter kullanıcıları, evlerinin mağdurlara açık olduğunu bildiren paylaşımlarda bulunurken birçok taksi şoförü araçlarına saldırıdan zarar görenlere ücretsiz ulaşım sağlayacağını belirten yazılar astı. Saldırıdan bir gün sonra ise binlerce kişi Manchester Stadyumu'nda toplanarak saldırıyı kınadı. Siyasi partiler, ülkede 8 Haziran'da gerçekleşecek genel seçim için yürüttükleri seçim kampanyalarını durdurduklarını açıkladı.

Romanya'da Holokost'tan Hayatta Kalanların Mülkiyet Taleplerine Dair Yasa Onaylandı

Romanya Parlamentosu, Holokost mağduru Yahudilerin iade taleplerine öncelik veren yasayı onayladı. New York Times'ın haberine göre bu yasa, Romanya'nın savaş sırasında Yahudilere karşı muamelesiyle yüzleşmesi bakımından önem arz ediyor. İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanya'sının müttefiki olan Romanya'da 280 bin ile 380 bin arasında Yahudi'nin katledildiği sanılıyor. Savaş sırasında birçok Yahudi gettolara sürüldü ve mülklerine el konuldu. Savaş sonrasında yönetimi devralan komünist yönetim, hayatta kalan Yahudilerin mülklerini kamulaştırdı. Yahudiler mülklerinin iadesi için yıllardır hukuk mücadelesi sürdürüyor. 1989 yılında Çavuşesku rejiminin devrilmesiyle birlikte birçok Yahudi, el konulan ve kamulaştırılan mülklerinin iadesi için devlete başvurdu. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce 800 bin Yahudi'nin yaşadığı Romanya'da bu sayı günümüzde 11 bin.

Donald Trump FBI Başkanı'nı Görevden Aldı

Mart ayında ABD Başkanı Trump'ın seçim kampanyası ekibi ve Rus Hükümeti arasındaki ilişkinin araştırıldığını açıklayan FBI Başkanı James Comey, Trump tarafından görevden alındı. Beyaz Saray'dan yapılan açıklamada, Adalet Bakanı'nın tavsiyesi üzerine Comey'in görevden alındığı belirtildi. Comey'in görevden alınmasına Demokratlar sert tepki göstererek Rusya Soruşturması'nın bağımsız bir savcı tarafından yürütülmesini talep etti. Bazı Demokrat Partili Kongre üyeleriyse Trump'ın yasadışı faaliyetlerde bulunduğunun kanıtlanması durumunda Başkan'ın görevden alınmasına dair hükümlerin uygulanabileceğini hatırlattı.

Avrupa Komisyonu'ndan Facebook'a Ceza

Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği rekabet yasalarını ihlal etmekten dolayı Facebook hakkında 110 milyon avro para cezasına hükmetti. 2014 yılında Whatsapp adlı mesajlaşma uygulamasını satın alan Facebook, iki platform arasında "güvenilir bir kullanıcı eşleştirmesinin mümkün olmayacağını" açıklayarak Avrupa Komisyonu'na iki şirket arası veri paylaşımı yapılamayacağını bildirmişti. Buna rağmen Facebook 2016 yılının Ağustos ayında Whatsapp'ın verilerini Facebook'la paylaşmaya başladı. Avrupa Komisyonu, yaptığı araştırmada, Facebook çalışanlarının 2014 yılında Facebook ve Whatsapp arasında güvenilir veri paylaşımının teknik olarak mümkün olduğunu bildiklerini tespit etti. Facebook'u yanıltıcı bilgi vermekten cezaya çarptıran Komisyon, cezanın orantılı ve caydırıcı olduğunu açıkladı.

“Tarihi Dövüşenler Yazar!”

60’lı yıllar boyunca yaygınlık kazanan, 1969’da fabrika işgalleri ve çeşitli çatışmalarla süren işçi eylemleri 15 ve 16 Haziran 1970 günlerinde doruk noktasına ulaştı

Süleyman Çelebi / DİSK Eski Genel Başkanı

Türkiye işçi sınıfı ve sınıf mücadelesi tarihi açısından 15-16 Haziran 1970 eylemleri “mücadele edilmeden hak alınamayacağını” gösteren önemli dönemeçlerden biriydi. Ve üzerinden 47 yıl geçmesine rağmen bu özelliğini ilk günkü heyecanıyla korumaktadır.

15-16 Haziran mücadelelerinin ülkemizin sınıf mücadeleleri tarihi içindeki büyük öneminin ve yerinin kavranması bütün emekçi sınıf ve tabakalar, bütün ilerici, demokrat güçler için de önemlidir.

Çünkü 15-16 Haziran direnişi, sonuçları ve ondan çıkarılacak dersler emperyalizme, neoliberalizme ve sömürüye karşı bağımsızlık, eşitlik, özgürlük ve demokrasi mücadelesinin pratik ve teorik birçok sorununa ışık tutmuştur ve tutmaktadır. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi’nin günümüzdeki tezahürü (ve devamı) ilginçtir ki yine “Haziran”da yaşanmış siyasi iktidarın halka yönelik saldırılarına kitlesel karşı koyuşlar sınıf mücadelesine yeni deneyimler kazandırmıştır.

İşçi sınıfı kendi tarihsel belleğini yitirdiğinde, bir anlamda, ütopyasını kurduğu gelecek güzel günlere ulaşmak için yürüdüğü yola tutması gereken projeksiyonlardan birini kaybetmiş olacaktır.

İşte bu açıdan, gerek geçmiş mücadele deneyimlerinin gelecek kuşaklara aktarılması ve gerekse bugün içinde bulunduğumuz koşullarla kıyaslanarak yeni bir süzgeçten geçirilebilmesi için, 15-16 Haziran Direnişi’ni, bunun nedenleri ve işçi sınıfının 70’lerde yaşadığı mücadele deneyimlerini hatırlamak ve hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Egemenlerin Hedefi DİSK

274 Sayılı Sendikalar Kanunu’yla 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu’nda değişikliğe gidilerek sendikal örgütlenme ve grev hakkının kısıtlanmak istenmesini protesto eden on binlerce işçi iki gün boyunca çeşitli eylemler yaptı. Eylemler sırasında güvenlik güçlerinin müdahalesi sonunda 5 kişi hayatını kaybetti. Eylemlere DİSK’e bağlı sendikalara üye işçilerin yanı sıra Türk-İş’e bağlı sendikaların üyeleri de katıldı.

Sendika haklarını kısıtlayan kanun, İstanbul'u kana buladı

GÜNAYDIN

Çarpışmada 3 işçi ve 1 toplum polisi öldü

Olayların sebebi

Dönemin iktidar partisi Adalet Partisi (AP) ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından ayrı ayrı hazırlanan 274 ve 275 sayılı yasalarda değişiklik öngören 2 tasarı komisyonda tek tasarı halinde birleştirilerek Meclis’e sevk edildi. Tasarının gerekçesinde özetle, 1963’te yürürlüğe giren yasanın zamanla bazı boşluklar ve eksiklikler taşıdığının anlaşıldığı bu boşluk ve eksikliklerin Türkiye’de bir sendika bolluğu yarattığı bu sendika bolluğunun ise çalışma ve iş hayatını engellediği, emekçi sınıfına zarar verdiği, ülkede güçlü sendikacılığı kurabilmek için bu değişikliklerin yapıldığı öne sürülmekteydi. Ama esas niyetleri sınıf ve kitle sendikacılığının önünü keserek kitleselleşmesinin ve mücadelesinin zayıflatılmasıydı.

274 Sayılı Sendikalar Kanunu’nda öngörülen değişiklikler özetle şöyleydi:

- Bir işçi sendikasının Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için, o iş kolundaki toplam işçi sayısının en az üçte birini üye kaydetmiş olması,
- İşçi federasyonlarının faaliyette bulunabilmeleri için, bağlı sendikaların üye

toplamının kendi iş kollarındaki toplam işçi sayısının en az üçte biri olması,

• İşçi konfederasyonlarının kurulabilmesi için, daha önce sözü edilen sendika ve federasyonların en az üçte birini ve sendikalı işçi sayısının en az üçte birini üye olarak barındırmaları,

• Sendika üyeliğinden ayrılmak için tek tek noter karşısına çıkmak ve kimlik saptanmasından sonra imzanın onaylanması,

• Sendika kurmak için en az üç yıl iş yerinde çalışmış olmak gerekiyordu.

• Uluslararası işçi kuruluşlarına ancak en fazla işçiyi barındıran konfederasyon üye olabilecekti.

Söylemeye gerek yok ki bu değişiklikler daha çok DİSK ve üye sendikaların faaliyetlerini kısıtlamayı amaçlıyordu.

Meclis'e gönderilen tasarı 11 Haziran'daki genel kurulda çeşitli partilere mensup milletvekilleri tarafından tartışıldı.

AP'li ve GP'li (Güven Partisi) üyeler de partilerinin tasarıyı desteklediğini açıklarken eleştirilerini TİP (Türkiye İşçi Partisi) ve DİSK'e yöneltiyorlardı. AP'li Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk konuşmasında TİP'i "Türkiye'de kanlı hadiselerin mihrakı belli olmuştur" diye suçlayarak "Tasarıda hür sendikacılığı kısıtlayan bir hüküm yoktur. Hür sendikacılığın kadrini bilmeyenlere, bunu bildirecek hükümler getirilmektedir. Türk-İş kızıl dikta isteyen şer kuvvetleri karşısında demokrasinin teminatıdır" diyerek niyetlerini açıkça faş ediyordu.

Meclis'te bir milletvekiliyle temsil edilen TİP ise bütün gücüyle tasarının yasallaşmasına karşı direniyordu. TİP adına söz alan DİSK/Lastik-iş Sendikası Genel Başkanı ve İstanbul Milletvekili Rıza Kuas konuşmasında, "Bu kanun Anayasa'ya taban tabana zıttır. Türk-İş

Olaylarda Yaşar Yıldırım, Mustafa Bayram ve Mehmet Gıdak adlı işçilerle Yusuf Kahraman adlı bir toplum polisi ve olayları izleyen dükkân sahibi Abdurrahman Bozkurt hayatını kaybetti; bir kısmı ağır 200'e yakın kişi yaralandı. Yüzlerce işçi gözaltına alındı. İlerleyen günlerde 4 bin kadar işçinin işine son verildi.

diktası getirilmek isteniyor. Sendikaların denetlenmesini Türk-İş'e devretmektedir. Bu anti-demokratiktir.

Türk işçi hayatının elini kana bulamaya sevk etmek istemektesiniz. Demokratik hayatın dibine dinamit koymak niyetindesiniz. Çalışma Bakanı DİSK'i kapatmak istediklerini Erzurum'da Türk-İş kongresinde söylemiştir. DİSK, anayasal haklarını kullanarak direnecektir. Sorumluluk bu kanunu çıkarana aittir" diyerek, işçi sınıfının anti-demokratik yasalara karşı direnme hakkını kullanma kararlılığını vurguladı.

Görüşmelerin tamamlanmasının ardından Millet Meclisi'nde yapılan 274 sayılı yasayla ilgili oylamada tasarı, 4 red oyuna karşılık 230 oyla kabul edildi ve Cumhuriyet Senatosu'na gönderildi.

Anayasal Direniş Komiteleri

Yasada yapılan değişiklik henüz kesinleşmese de DİSK'in ve bağlı sendikalara üye işçilerin sert tepkilerine yol açtı. DİSK daha önce değişikliğin yaratacağı sonuçları değerlendirmek üzere bir komite oluşturmuştu. Bu arada DİSK'li işçiler de durumu yoğun bir biçimde tartışmaya başlamışlardı. Bu çalışmalar sonunda yapılmak istenen değişikliğe karşı eylemleri örgütlemek üzere iş yerlerinde "Anayasal Direniş Komiteleri" adı verilen komiteler oluşturuldu.

Tasarının Meclis'e gelmesi üzerine DİSK de konuyla ilgili çalışmalarını hızlandırmıştı. 28 Mayıs'ta toplanan DİSK Yürütme Kurulu, birkaç gün içerisinde de Yönetim Kurulu'nu topladı. 3 Haziran'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu yapılacak protesto eylemleri konusunda rapor hazırlamak üzere Kemal Nebioğlu başkanlığında Salih Çetin, Celal Beyaz, Şinasi Kaya, Hilmi Güner ve Mustafa Baştan'dan oluşan bir komite oluşturdu.

DİSK Yönetim Kurulu 5 ve 12 Haziran'da da birer toplantı daha yaptı. 12 Haziran'da DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler önemli bir basın toplantısı düzenledi. Toplantıda basına dağıtılan bildiride şu cümleler önemliydi:

"(...) yeni tasarı işçilerin serbestçe

sendika seçme özgürlüğünü yok etmektedir. Memleketimizde faşist sendikacılığı getirmenin temelleri atılmaktadır. Bundan sonra, Türk-İş dışında bulunan işçi sendikalarına hayat hakkı tanınmayacak, işçiler, üyesi olmadıkları halde, haraç şeklinde Türk-İş'e aidat ödemek zorunda bırakılacaktır.

Türk-İş'e tanınan sendika diktatörlüğü, çalışma hayatına baskı, terör ve ızdırap getirecektir.

Bu kanun, işçinin doğal hakkı olan sendika seçme özgürlüğünü Anayasa'nın 46. maddesine rağmen ortadan kaldırmaktadır. Meclis'ten çıkan yeni kanun tasarısı, getirdiği ilkeler açısından, tümü ile Anayasa'ya aykırıdır. Bunu, Hükümet, partiler ve Türk-İş de bilmektedir. Ancak ne var ki, Anayasa Mahkemesi, kanunu iptal edinceye kadar, iş işten geçmiş olacaktır. Zira işçilerin sendikalardan istifa hakkı, kullanılamayacak kadar ağır ve güç işleyecek hükümlere bağlanmıştır.

Böylece DİSK'i devre dışı bırakmayı kanunla sağlamayı düşünmektedirler; esas plan budur..."

15-16 Haziran direnişi, sonuçları ve ondan çıkarılacak dersler emperyalizme, neoliberalizme ve sömürüye karşı bağımsızlık, eşitlik, özgürlük ve demokrasi mücadelesinin pratik ve teorik birçok sorununa ışık tutmuştur

Direniş Başlıyor!

Tasarının TBMM'de kabulünden 4 gün sonra, 15 Haziran'da protesto eylemleri başladı. Eylemlere ilk gün 70 bin kadar işçi katıldı. 15 Haziran Pazartesi sabahı iş yerlerine gelen işçiler bir süre çalışmadan bekledikten sonra fabrikalardan çıkarak yürüyüşe geçtiler. Anadolu yakasında Ankara Asfaltı üzerindeki fabrikadan çıkan işçiler Kartal yönüne doğru yürüyüşe başladılar. Eylemlere Avrupa yakasındaki bazı fabrikalarda çalışan işçiler de katıldı.

Protesto eylemleri sırasında Başbakan Süleyman Demirel'in kardeşi Şevket Demirel'in ortak olduğu Haymak Fabrikası önüne gelen işçiler bu fabrikayı işgal ettiler. Bunun üzerine Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'a bağlı birlikler fabrikaya doğru harekete geçerek fabrikayı kuşattılar.

Tuzla-Çayırova bölgesindeki fabrikalardan çıkan işçiler ise Gebze'ye doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Bu nedenle Ankara Asfaltı'ndaki trafik uzun süre aksadı.

Eyüp bölgesindeki fabrikalarda çalışan işçiler de Topkapı'ya yürüdüler. Aynı gün Bakırköy'deki fabrikalarda çalışan işçiler Londra Asfaltı'nı trafiğe kaparken Levent bölgesindeki fabrikalardan çıkan işçiler de Şişli, Taksim, Gümüşsüyü yönüne yürüdüler.

15 Haziran'daki eylemlere İzmit bölgesindeki işçiler de katıldı. Ankara Asfaltı'ndaki fabrikalardan çıkan çok sayıda işçi iki koldan İzmit'e yürümeye başladı. Köseköy'deki fabrikalarda çalışan işçiler, DİSK/Lastik-İş üyelerinin çoğunlukta olduğu Good-Year ve Pirelli fabrikalarının önünde sloganlar atarak buradaki işçileri eyleme katılmaya çağırdılar. Yarımca yöresinden İzmit'e doğru yürüyüşe geçen ikinci kol ise Türk Kablo Fabrikası işçilerinin tümünün yürüyüşe katılmasıyla büyüyerek İzmit'e ulaştı.

Şehre iki koldan gelen işçiler çocuk parkında toplandılar, işçiler iş yeri temsilcilerinin yaptıkları konuşmaların ardından dağıldılar.

16 Haziran: 150 Bin İşçi Direnişi Sürdürüyor!

16 Haziran'da işçiler sabah saat 8'den itibaren yeniden üç koldan yürüyüşe geçtiler. Topkapı'da sur dışında toplanan işçiler çeşitli gruplar halinde Fatih, Beyazıt, Cağaloğlu yönünde hareket ettiler. Cağaloğlu'na gelen grup vilayete yürümek isteyince yolları zırhlı birlikler tarafından kesildi. İşçilerin bir bölümü bu barikatı aşarak vilayetin önünden Eminönü'ne indi. Bu arada Topkapı'dan gelen başka bir işçi kolu ise Unkapanı Köprüsü'ne ulaştı. Beyoğlu ve İstanbul yakalarından gelen işçilerin birleşmesini engellemek amacıyla yetkililer Galata ve Unkapanı köprülerini açtılar. Bunun üzerine bazı işçiler motorlarla Beyoğlu tarafına geçerlerken geçemeyenler Topkapı'ya döndüler.

Valilik, Beyoğlu ve İstanbul yakalarından gelen işçilerin birleşmesini engellemek için Haliç üzerindeki iki köprüyü açtırdı. İşçiler deniz yoluyla engeli aşarak karşıya geçtiler.

Levent-Mecidiyeköy bölgesindeki işçilerin eylemleri İstinye'deki Kavel Fabrikası'nın önünden başladı. Yürüyüşe geçen Kavel işçileri 4. Levent'te diğer işçilerle buluştu. Zincirlikuyu yönüne yürüyen işçilerin yolu Tekfen Fabrikası önünde polis tarafından kesildi. Yürüyüş kolunun önünde yer alan kadın işçilerin coplanması üzerine çıkan çatışma sonunda barikatı aşan işçiler yürüyüşe devam ettiler.

İşçiler Anadolu yakasında da iki koldan yürüyüşe geçtiler. Otosan Fabrikası önünde toplanan işçiler Ankara Asfaltı'ndan Üsküdar yönüne yürüdüler. Yol üstünde polis barikatıyla karşılaşan işçiler burada polisle çatıştılar. Polisin silah kullanmasına karşın dağılmayan işçiler barikatı aşarak yollarına devam ettiler. Üsküdar'a ulaşan bu kol, vapur seferlerinin kaldırılması nedeniyle Avrupa Yakası'na geçemeyince Paşabahçe-Beykoz yönüne yürüdü.

16 Haziran'daki işçi eylemlerine yaklaşık 150 bin işçi katıldı. Eylemlerde DİSK'e bağlı sendikalara üye işçilerin yanı sıra Türk-İş sendikalarının çoğunlukta oldukları fabrikalarda çalışan işçiler de yer aldı.

İki gün süren olaylar sonucunda Yaşar Yıldırım, Mustafa Bayram ve Mehmet Gıdak adlı işçilerle Yusuf Kahraman adlı bir toplum polisi ve olayları izleyen dükkân sahibi Abdurrahman Bozkurt hayatlarını kaybettiler, olaylarda bir kısmı ağır 200'e yakın kişi yaralandı; yüzlerce işçi gözaltına alındı.

Aynı gün radyodan işçilere hitap eden DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler de işçileri çeşitli provokasyonlara karşı uyarıyor, yasal anayasal sınırlarda demokratik mücadele çizgisinde hareket edilmesini istiyordu.

Egemenler Sıkıyönetim, DİSK "Kara Gün" İlan Ediyor!

16 Haziran'da meydana gelen büyük işçi eylemlerinin ardından aynı gün akşamüstü İstanbul ve Kocaeli bölgelerinde sıkıyönetim ilan edildi. Karar 16 Haziran akşamı saat 21'de uygulamaya konuldu. Aynı gün olaylarda sorumlu görülen 21 DİSK yöneticisi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında Kemal Türkler, Kemal Sülker ve Şinasi Kaya da vardı. 15-16 Haziran'ı izleyen günlerde 4 bin kadar işçinin işlerine son verildi.

İşverenlerin işçi çıkarmalarına ve yapılmak istenen yasa değişikliklerine karşı direnen işçiler birçok fabrikada birkaç gün boyunca çalışmama eylemini sürdürdüler. Bu nedenle İstanbul'un bazı sanayi bölgeleri askeri birliklerce denetim altına alındı.

274 sayılı yasada yapılan değişiklikler DİSK'in ve işçilerin yanı sıra kamuoyunun çeşitli kesimlerinde geniş tepkilere neden oldu. Bu kesimler yapılmak istenen yasa değişikliklerini işçilerin sendikal hak ve özgürlüklerine yönelik bir saldırı; DİSK'in kapatılmasını hedefleyen bir girişim olarak görüyorlardı.

Millet Meclisi'nde kabul edilen tasarı 16 Haziran 1970'te Cumhuriyet Senatosu'nun gündemine geldi. Tasarının hazırlandığı ve komisyonda görüşüldüğü dönemde tasarıya destek veren CHP'nin tavrı da olaylardan sonra değişmişti. CHP tarafından konuya ilişkin olarak bir özel komisyon kuruldu. CHP Parti Meclisi tarafından yapılan açıklamada, yasalarda yapılmak istenen değişikliklerin gerçekte olumlu bir amaca yönelik olduğu belirtilerek, "Tasarıdaki bazı hükümlerin sendika seçme özgürlüğünü ve toplusözleşme ve grev haklarını sınırladığı yolundaki kuşkular ve eleştiriler üzerinde ciddiyetle durmak gerekir. Bu aksaklıkların parlamento görüşmeleri sırasında düzeltilmesi mümkündür" deniliyordu. Özel komisyon ise tasarıdaki 9 maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna vardı.

Değişiklik tasarısı Senato Geçici Komisyonu'nda görüşüldükten sonra 3 Temmuz'da Senato Genel Kurulu'na geldi. Tasarı burada da tartışmalara yol açtı ve bazı değişikliklerle kabul edildi. Yeniden görüşülmek üzere Millet Meclisi'ne gönderilen tasarı 29 Temmuz'daki oturumda Senato'da yapılan değişiklikler kabul edildi.

Tasarının yasalaşmasının ardından çeşitli kuruluşlar Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a başvurarak yasayı veto etmesini istediler. TİP de yasa hakkında bir muhtıra verdi. Ancak Cumhurbaşkanı Sunay, yasayı 6 Ağustos'ta onayladı. Yasanın onaylanması üzerine DİSK o günü "kara gün" ilan etti.

Yasanın yürürlüğe girmesinin ardından TİP ve tasarının hazırlanması, komisyonlarda görüşülmesi döneminde tasarıya

destek veren, ancak 15-16 Haziran direnişinden sonra tavrını değiştiren CHP yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.

Anayasa Mahkemesi, bu değişiklikle ilgili olarak verdiği 9.2.1972 tarih ve 1970/48 Esas, 1972/3 Karar sayılı kararında, yukarıda belirtilen ve yasanın özünü oluşturan önemli değişiklikleri iptal etti.

Değişikliğe karşı eylemleri örgütlemek üzere iş yerlerinde "Anayasal Direniş Komiteleri" adı verilen komiteler oluşturuldu. Protestolara ilk gün 70 bin, ikinci gün 150 bin kadar işçi katıldı

Anayasa Mahkemesi'nin, özellikle sendika ve konfederasyonlara getirilen üçte birlik barajla ilgili 9. maddenin iptal gerekçesi, 12 Eylül koşullarında kabul edilerek getirilebilen yüzde 10 barajına DİSK'in karşı çıkışına önemli bir destek veriyordu.

15-16 Haziran, Bir Dönüm Noktasıdır!

15-16 Haziran eylemleri böyle bir sürecin ürünüydü. 60'lı yıllar boyunca yaygınlık kazanan, 1969'da fabrika işgalleri ve çeşitli çatışmalarla süren ve işçi sınıfının en bilinçli ve militan kesimlerinin DİSK'te örgütlenmesiyle sonuçlanan işçi eylemleri 15-16 Haziran günleri doruk noktasına ulaşmıştı.

Sermayeyi ciddi bir biçimde etkileyen ve 12 Mart'a giden sürecin önemli aşamalarından biri olan 15-16 Haziran olayları sosyalist hareket açısından da bir dönüm noktası oldu. İşçi sınıfının toplumsal devrimdeki rolü ve müttefiklerine ilişkin tartışmalar, işçi sınıfının tüm toplumu etkileyen bu politik nitelikli eylemiyle yeni bir boyut kazandı.

Sermayenin Zafer Günü: 12 Eylül!

1970 yılında DİSK'in ve sendikaların önüne konulmak istenen antidemokratik uygulamalar 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle gerçekleştirildi; DİSK kapatıldı, içlerinde benim de bulunduğum yüzlerce yönetici idamla yargılandı.

12 Eylül darbecilerinin çıkardıkları 2821-2822 sayılı yasalarla işçilerin özgürce örgütlenmeleri ve sendika seçme özgürlükleri böylece yok edildi.

İktidar ve İşverenler 15-16 Haziran'da Yapamadıklarını 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi Sonrasında Gerçekleştirdiler!

Askeri Faşist Cunta tarafından oluşturulan Danışma Meclisi tarafından 1983 yılında çıkarılan 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ile:

- Sendikaların Toplu İş Sözleşmesi yapabilmesi için yüzde 10 İş Kolu Barajı getirildi.
- Sendikaya üye olabilmek için Noter Şartı getirildi.
- Sendikadan istifa halinde üyeliğin 3 ay (daha sonra 1 aya indirildi) daha devam etmesi getirildi.
- Sendika kurucusu ve yöneticisi olabilmek için 10 yıl fiili çalışma şartı getirildi.
- Sendikalara ve konfederasyonlara devlet denetimi getirildi.
- Sendika ve konfederasyonların gelirlerini devlet bankalarına yatırma zorunluluğu getirildi.
- Sendikalara ve konfederasyonlara siyaset yapma, kendi amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma yasağı getirildi.
- Sendika ve konfederasyon yöneticilerinin milletvekili ve mahalli idarelerde seçimle görev alması yasaklandı.
- Hak grevi kaldırıldı.
- Getirilen grev yasakları ve engelleri ile grev bir hak olmaktan çıkarıldı.

12 Eylül AKP ile Sürüyor!

12 Eylül döneminde işçi sınıfını tamamen susturmak ve onları birer ücretli köle haline getirmek için çıkartılan yasa(k)lar AKP iktidarınca iştahla savunuldu ve korundu. Hatta ek yasalar da bunlara ilave edildi. Şimdi de hedeflerinde işçinin tüm birikimi sayılan tazminat hakkının ortadan kaldırılması duruyor.

Yani buradan bir kez daha tekrar etmek gerekirse, sınıfa yönelik bu saldırılar hükümet ve sermaye işbirliğiyle artarak devam ettikçe, işçi sınıfı için 15-16 Haziran süreci henüz bitmemiştir!

15-16 Haziran direnişi bir başlangıçtı... Mücadeleye devam! ■

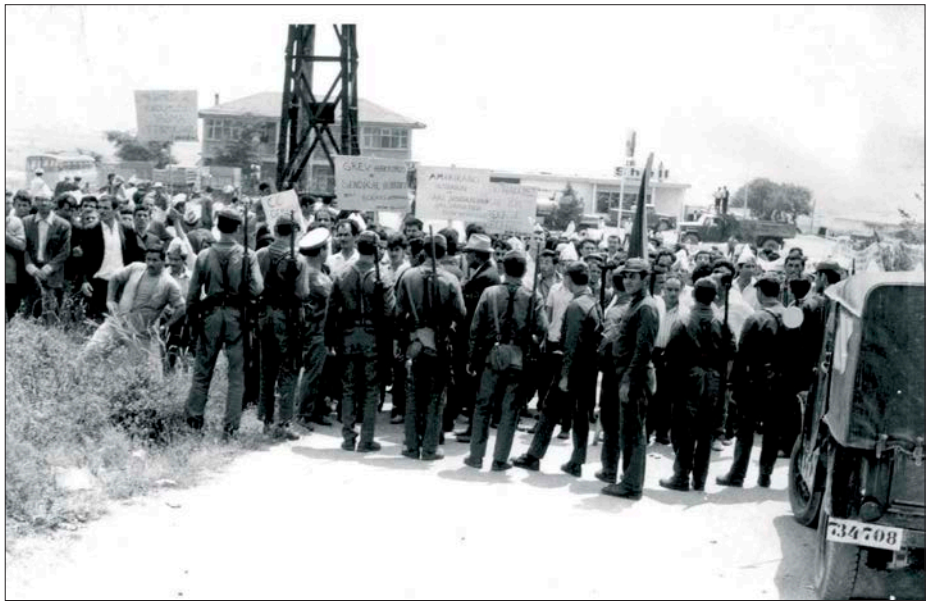

Bir Hesap Vermeme ve Cezasızlık Aracı

Kamu Görevlilerinin Yargılanma Ayrıcalıkları

Sistemin yolsuzlukla mücadele, hesap verebilirlik yönlerinden ciddi olumsuz etkileri söz konusu

R. Bülent Tarhan / Hukukçu

Eski Yargıtay Başkanı Prof. Dr. Sami Selçuk, 1 Mart 2017 tarihinde Cumhuriyet'te yayımlanan yazısının bir yerinde şöyle diyordu: "Kara Avrupası ülkelerinde erkler ayrılığından ne denli söz edilirse edilsin yargı birliği sağlanamamış, yargıyı bağımsız kılma kavgası bir türlü bitmemiştir. Bu sistemin bizde en tipik örneklerinden biri, Batı'da yaklaşık iki yüzyıl önce tarihin dehlizlerine gömülmüş olan Anayasa'nın 129/son madde ve fıkrasındaki izin kurumudur." Sayın Selçuk, benzeri görüşleri, TESEV'in "Dokunulmazlıktan Cezasızlığa: Kamu Görevlilerinin Yargılanma Ayrıcalıkları" başlıklı projesinin kapanış konferansında da dile getirdi. Türkiye'de uygulanan kamu görevlilerinin soruşturulması ve yargılanması sistemi, ceza yargılama hukukunun evrensel ilkelerinden, özellikle de "ceza yargılamasının tekliği" ilkesinden önemli bir sapmadır. Sistemin yolsuzlukla mücadele, hesap verebilirlik yönlerinden ciddi olumsuz etkileri söz konusudur. Öte yan-

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) tarafından hazırlanan Yolsuzluk Algı Endeksi'ne göre Türkiye'nin 1995-2016 yılları arasında takip edilen ülkeler arasındaki sıralaması.

dan; güvence olarak getirilen; ancak süreç içinde ağır insan hakları ihlalleri yönünden kimi kamu görevlileri için özel koruma alanları oluşturan bu sistemin, bizatihi kendisi cezasızlık aracı haline dönüşebilmektedir.

Bağışıklık sisteminin; siyasi dokunulmazlıklarla birlikte bir alt kategorisi olan soruşturma ve yargılama ayrıcalıkları en geniş biçimiyle 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun başta olmak üzere, çok sayıda kanun ve kanun hükmünde kararnamede yer alıyor.

4483 sayılı Kanunun yolsuzlukla mücadeleye ve hesap verebilirliğe olumsuz bir etkisinin olmadığını savunanlar, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunun 17. maddesinde yazılı rüşvet, zimmet, irtikap, ihaleye fesat karıştırma gibi suçların anılan Kanun kapsamında olmadığını, bu suçlar yönünden Cumhuriyet savcılarının doğrudan genel hükümlere göre soruşturma başlatabildiklerini ileri sürmektedirler. Oysa 3628 sayılı Kanunun 17. maddesinin ikinci fıkrasıyla bir istisna getirilmekte ve sayıca olmasa da unvan itibariyle önemli bir kamu görevlisi kümesi (müsteşarlar, valiler, kaymakamlar) 3628 sayılı Kanunla getirilen soruşturma hükümlerinin dışında tutulmaktadır. 17. maddenin üçüncü fıkrası "Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır" içeriklidir. Bu fıkra hükmüne göre; örneğin düzenleyici ve denetleyici kuruluşlardan kendi kanunlarında 4483 sayılı Kanuna göndermede bulunmayanların başkan ve üyeleri ile diğer personeli için genel hükümler değil; izin sistemi söz konusu olacaktır.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinde yolsuzluk suçları arasında sayılan "edimin ifasına fesat karıştırma", "suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama", "nüfuz ticareti" ve "kamu görevlisinin görevini kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya bir başkasına menfaat sağlama" suçları hakkında da 3628 sayılı Kanun değil; 4483 sayılı Kanun uygulanmaktadır.

Kamu görevlilerinin yargılanma ayrıcalıkları bağlamında uygulanan karar ve izin sistemleri çerçevesinde çok sayıda kamu görevlisinin adil bir yargılama sürecinden geçmediği; siyasi veya idari koruma sayesinde bağımsız mahkemeler önünde yargılanamadıkları bilinmektedir. Bunun şeffaflık önündeki en önemli engellerden biri olduğu hususunda kuşku yoktur. Avrupa Birliği'nin (AB) 2016 Türkiye düzenli ilerleme raporunda da "Soruşturma açılmadan önce idari amirlerden önceden izin alma zorunluluğu gibi kamu görevlilerine tanınan hukuki imtiyazlar, yolsuzlukla ilgili ceza soruşturmalarında ve idari soruşturmalarda kamu görevlilerini korumaya devam etmiştir" denilmektedir. GRECO (Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu) Türkiye raporları da aynı yöndedir.

Cezasızlıkla mücadelenin temel koşulu etkili soruşturma yapılmasıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ağır insan hakları ihlalleri oluşturan suçların ve faillerinin ortaya çıkarılması için devletin etkili soruşturma yükümlülüğünü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesinde düzenlenen "etkili başvuru hakkı" kapsamında değerlendirmektedir. Etkili bir soruşturmadan söz edilebilmesi için, soruşturmanın "Strazburg ilkeleri" de denilen ölçütlere uygun olması gerekir. Oysa AİHM'nin Hrant Dink kararında da belirttiği gibi, "bir soruşturmanın etkili kabul edilebilmesi için, soruşturmadan sorumlu olan kimselerin ve incelemeleri gerçekleştiren kişilerin, olaylara karışan kişilerden bağımsız olmaları genel kuralına karşın 4483 sayılı Yasa, bu kurala aykırı usuller ve yöntemler içermektedir. Kamu görevlilerine yönelik suçlamaların sadece ve hepsi yürütme erkine mensup olan diğer memurlarca incelenmesi olgusu, diğerlerinden bağımsız olarak tek başına dahi sürecin etkili bir soruşturma olmadığının kanıtıdır." AYM'nin Van Bayram Oteli, Hidayet Enmek-Eyüp Sabri Tinaş, Turan Uytun-Kevzer Uytun, Nail Artuç kararları da, işkence ve zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçları ile ihmal suretiyle ölüme sebebiyet vermek suçlarında 4483 sayılı Yasanın etkin soruşturma yükümlülüğünü karşılamadığına dair örnek nitelikteki kararlardır.

2012 verilerine göre toplamda 2.305.208 kişinin (bu sayıya yerel yönetim personeli dahil değildir) bu ayrıcalıklardan yararlanıyor olması, imtiyazlı sınıf yaratıldığı algısı için de yeterli bir nedendir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Sadece Anglosakson ülkelerde değil; AB üyesi ülkelerin hiçbirinde olmayan bu sistem, Bolivya'da 1861'de, Fransa'da 1870'te kaldırılmıştır. Yunanistan ve Belçika'da anayasa normuyla yasaklanmıştır. Umarım; Bolivya'nın 19. yüzyıldaki düzeyine biz 21. yüzyılda daha fazla beklemeden ulaşırız ■

Türkiye'de uygulanan kamu görevlilerinin soruşturulması ve yargılanması sistemi, ceza yargılama hukukunun evrensel ilkelerinden, özellikle de "ceza yargılamasının tekliği" ilkesinden önemli bir sapmadır

Çok sayıda kamu görevlisinin adil bir yargılama sürecinden geçmediği; siyasi veya idari koruma sayesinde bağımsız mahkemeler önünde yargılanamadıkları bilinmektedir

Kamu Görevinden Alınmalarda Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Meseleler

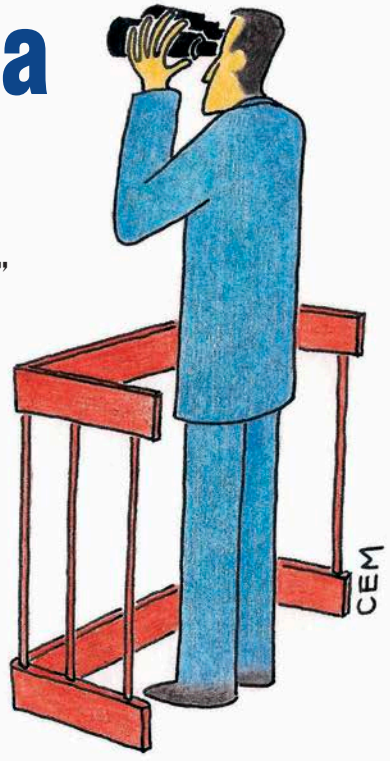

Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen prensiplere göre "intikam alma duygusunun" alınan tedbirlerin asıl amacını oluşturmaması gerekir

Av. Tuğçe Duygu Köksal

Kamu görevlilerinin görevden alınmasına ilişkin prosedürlere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinde öngörülen adil yargılamaya ilişkin garantilerin uygulanıp uygulanamayacağı güncel tartışmalara konu olmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına baktığımızda, kamu görevini yerine getiren kişilerin çeşitli sebeplerle görevden alınmasına ya da bu kişilere yaptırım uygulanmasına ilişkin çok sayıda dava bulunduğunu görüyoruz. Bunların arasında özellikle komünist rejim döneminde gizli servislerle iş birliği içerisinde olduğu tespit edilen kişileri kamu görevinden uzaklaştırma veya soruşturma vb. yaptırımlar öngören arındırma (lustration) prosedürüne ilişkin davaların dikkat çektiğini söyleyebiliriz. Diğer taraftan, eleştirel/muhalif açıklamalar yapan yargı mensuplarına uygulanan yaptırımlara ilişkin davalar da içtihatta önemli bir yer edinmektedir.[1]

Bu çerçevede ilk olarak, kamu görevi yapan kişilere yönelik uygulanan arındırma prosedürlerine AİHS'nin 6. maddesinin uygulanabilirliği ve ikinci olarak, adil yargılanma garantileri açısından benzer davalarda gündeme gelebilecek önemli hususlar üzerinde duracağız.

Sözleşme'nin 6. Maddesinin Uygulanabilirliği Meselesi

Bilindiği üzere Sözleşme'nin 6. maddesi adil yargılanma hakkını garanti etmektedir. Bununla birlikte, kamu gücünün kullanıldığı görevlerde bulunan kişilerin 6. maddenin sunduğu korumadan yararlanamayacaklarını ileri sürebilmek için iki koşulun bir araya gelmesi gerekmektedir.[2] Finlandiya'ya karşı Vilho Eskhelinen davasında yeniden ele alınan yaklaşıma göre[3], ilk olarak, ilgili devletin iç hukuku, söz konusu görev ya da çalışan kategorisi için, mahkemeye erişimi açıkça yasaklamış olmalıdır. İkinci olarak ise, bu yasak, devletin çıkarına bağlı objektif gerekçelere dayanmalıdır. İlgilinin, kamu gücünün kullanılmasına ilişkin bir görevde çalışıyor olması ya da "özel bir güven ve dürüstlük bağının" var olduğunun kanıtlanması belirleyici değildir.[4] Davalı Devlet tarafından davanın konusunun, devlet otoritesinin kullanılmasıyla ilgili olduğunun objektif olarak gerekçelendirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, iç hukukta bu konuda açıkça bir yasak öngörülmediği hallerde, Sözleşme'nin 6. maddesinin bu davalarda uygulanma alanı bulacağının karine olarak öngörüldüğü söylenebilir.[5]

Bahse konu uygulanabilirlik meselesi yakın tarihli Baka – Macaristan davası ile yeniden gündeme gelmiştir. Bu davada, Parlamento tarafından Yüksek Mahkemenin başkanı olarak seçilen başvurucunun bu görevinin, görev süresi dolmadan geriye dönük uygulanan yasal değişiklikle sona erdirilmesi incelenmişti. Özellikle, bu müdahalede, başvurucunun Hükümet'in yasal değişiklik önerilerini eleştirmesinin rol oynadığı iddiası mevcuttu. Diğer taraftan, dava dışı başkan yardımcısının görevinin de sona erdirilmesi üzerine Anayasa Mahkemesine başvuru yapmış olduğu ancak muhalif üyeler müdahalenin erkler ayrılığını zayıflattığı, geriye yürümezlik, hukuk devleti ilkesi ve başvuru hakkına aykırılık taşıdığı belirtilmesine karşın, bu başvurunun reddedildiği dosyadan anlaşılmaktadır. Başvurucu ise başvuru yolu bulunmadığından doğrudan AİHM'ye başvurmuştur.[6]

AİHM, yukarıda değinilen uygulanabilirlik koşullarından ilki olan iç hukukta açıkça mahkemeye erişim imkanı bulunup bulunmadığını incelerken, görevden alma tedbirinin uygulandığı zamana değil, yapılan yasal değişiklik öncesi mevzuatta öngörülen duruma göre bir değerlendirme yapmıştır. Bu noktada değişiklik öncesi başvurucu açısından belirli şartlarda mahkemeye erişime izin verildiğini belirterek[7]

Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. AİHM'nin değerlendirmesine göre Sözleşme'de öngörülen bir hakka yapılan müdahale "genel nitelikte" bir uygulama mekanizmasına dayanmalıdır ve kişiyi hedef alan özel nitelikte yasal düzenlemeler hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.[8]

İncelenen bu konuda özellikle iki husus ön plana çıkmaktadır: Birincisi, kişiye özgü nitelik taşıyan, mahkemeye erişim hakkına geriye dönük olarak etki eden yasal düzenlemelerin Sözleşme'nin temel değerlerinden birini oluşturan hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmadığıdır. İkinci çıkarım ise, bu tür yasal düzenlemelerin Anayasa ve Sözleşme'ye aykırılığı hakkında en üst yargılama merciinin verdiği karar gerekçelerinin iç hukuk yollarının tüketilmesinin etkililiği açısından büyük önem taşıdığıdır.[9] Bu noktada mahkemeye erişimin ilgili kişiler açısından açıkça engellenip engellenmediği incelenirken uyuşmazlığın taşındığı merciin uyuşmazlığın esasına girmiş olmasının da değerlendirmede rol oynadığı söylenebilir.[10]

Adil Yargılama Garantilerine İlişkin Öne Çıkan Hususlar

Diğer taraftan, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğinin kabul edildiği hallerde, hangi usuli garantilerin gündeme gelebileceğinin de üzerinde durmak gerekir. Bu konuyu özellikle kamu görevinden "arındırma" prosedürüne ilişkin davalar ışığında ele aldığımızda, çok yakın tarihli bir Makedonya davası karşımıza çıkmaktadır. Bu davada üst düzey eski bir kamu görevlisinin "arındırma prosedürü" çerçevesinde komünist dönemde güvenlik güçleri ile iş birliğine ilişkin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun tespit edilmesi sonucu kendisine uygulanan yaptırımla ilgili olarak, AİHM'nin bu prosedürün adil yargılamaya ilişkin garantilere uygun biçimde gerçekleşip gerçekleşmediğini davaya "bir bütün halinde" bakarak değerlendirdiğini görüyoruz.[11] Bu değerlendirmede üzerinde duracağımız en önemli husus dava konusu prosedür uygulanırken başvurucuya davasını etkin savunma imkânı verilmemiş olmasıdır.[12]

Bu çerçevede, özellikle istihbarî nitelik taşıyan gizli bilgi/belgeler üzerine kurulan soruşturmalara adil yargılanma garantileri açısından baktığımızda, gizlilik derecesi verilmesinin takdiri ve içeriğe erişimin sınırlanması sonucu ilgilinin prosedürde açıkça "dezavantajlı duruma getirilmesi" ve isnada konu belgenin içeriğinin (örneğin iş birliği iddiası) başvurucu tarafından tartışılmasının engellenmesi silahların eşitliği ilkesinin zarar görmesine sebep olabilir.[13] Buna karşın, somut olayın şartlarında farklı bir sonuca varılması da mümkündür. Örneğin, Çek Cumhuriyeti'ne karşı bir davada[14], ulusal güvenlik tehdidi teşkil ettiğinden bahisle güvenlik sertifikası İstihbarat Servisi tarafından iptal edilen Savunma Bakanlığında görevli başvurucu hakkında alınan idari kararda gizlilik dereceli belgelere yer verilmesi ve başvurucunun belirleyici delil niteliğinde olan bu belgelere erişimine izin verilmemesi söz konusu edilmiştir. AİHM Dairesi, başvurucuya menfaatlerini korumaya yönelik usulî garantiler sağlandığı ve idari karar sürecinin mümkün olduğu kadar çekişmeli yargılama gereklerine ve silahların eşitliğine uygun olduğunu değerlendirerek adil yargılama hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Ancak bu dava Büyük Daire önünde derdesttir.

Uygulanan yaptırım/cezalandırma şahsi olmalı, doğrulanabilir somut delillere dayanmalı, savunma hakkı ile masumiyet karinesine saygı duyulmalı ve verilen tüm kararlara karşı bir yargı yoluna itiraz usulü öngörülmelidir

Diğer taraftan, arındırma prosedürleri neticesinde hakkında yaptırım uygulanan kamu görevindeki kişiler açısından, yerel yargı mercileri tarafından gerekçeli olarak karar verilmesi ve temel savunma argümanlarına cevap verilmesi gereği de bir başka usulî garantidir.[15] Nitekim idari prosedür çerçevesinde inceleme yapan ve aslında yargılama görevi icra eden makamların kararlarını gerekçeli olarak sunması ve somut delilleri bireye indirgeyerek gerekçesinde tartışması, hem bu kararları inceleyecek

Ankara Üniversitesi'nden KHK ile ihraç edilen öğretim üyeleri CHP milletvekilleri ve öğrencilerin katılımıyla eylem yaptı. 9 Şubat 2017.

üst yargı organlarının görevini kolaylaştıracak hem de usulî garantileri haiz etkin bir prosedürün yürüyebilmesine yardımcı olacaktır.

Adil yargılama hakkı kapsamında bir başka garanti ise yine Makedonya'ya karşı bir davada karşımıza çıkmaktadır.[16] Bu davada arındırma prosedürüne ilişkin yargılama devam ederken başbakan tarafından başvurucu hakkında gizli polis işbirlikçisi olduğu yönünde açıklama yapılması istenmiştir. Mahkeme, başvuruya konu bu açıklamanın yerel mahkemeler üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu üzerinde spekülasyon yapmamış ancak prosedür sonunda başvurucunun aleyhine karar verilmesi şekli ve içeriği dikkate alınarak bu tip bir açıklamanın tarafsız ve bağımsız mahkeme güvencesi kavramıyla bağdaşmadığına karar vermiştir.[17] Neticede, hakimler üzerinde baskı iddiası somut olarak kanıtlanamamış olabilir. Ancak bir davanın bütününe bakıldığında esas olan yargıdaki tarafsızlık ve bağımsızlığın görünüş itibariyle de sağlanmış olmasıdır.

Sonuç olarak, yukarıda bahsedilen arındırma prosedürlerine ilişkin Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen prensiplere göre[18] bir özetleme yapmak gerekirse, hukuk devleti ilkesiyle bağdaştığı ölçüde bu prosedürler sonucunda uygulanan yaptırım/cezalandırma şahsi olmalı, doğrulanabilir somut delillere dayanmalı, savunma hakkı ile masumiyet karinesine saygı duyulmalı ve verilen tüm kararlara karşı bir yargı yoluna itiraz usulü öngörülmelidir. Bu noktada "intikam alma duygusunun" alınan tedbirlerin asıl amacını oluşturmaması gerektiği vurgulanmaktadır.[19] Neticede, bu tip arındırma prosedürlerinin temel amacı demokratik yapıyı korumak olmalıdır.[20] Esas olan bu tip prosedür uygulamalarında Sözleşme'nin öngördüğü tüm usulî garantilerin tedbir/yaptırım uygulanan kişiler açısından sağlanmasına gayret edilmesidir.[21]

Unutulmamalıdır ki, ulusal seviyede devam eden süreçlerde usulî garantiler ne kadar zayıf ve etkisizse, ikincil yetkileri ile sınırlı olarak, uluslararası mekanizmaların devreye girmesi önem arz eder ve mağduriyetlerin giderilebilmesi açısından belirleyici bir hal alabilir. Ancak özellikle adil yargılamaya ilişkin davalarda, sistematik bir problem tespit edilip çözümü için genel tedbir alınması salık verilmediği ya da bu yöndeki tavsiyeler dikkate alınmadığı müddetçe, yapısal sorunlardan kaynaklansa dahi ihlallerin giderilmesi bireysel boyutta ve tazminat ödenmesiyle sınırlı kalmaktan öteye gidemez.[22] ■

Marmara Üniversitesi'nden KHK ile ihraç edilen Yrd. Doç. Dr. Özgür Müftüoğlu öğrencileri ve meslektaşlarının katıldığı törenle üniversiteye veda etti. 10 Mayıs 2017.

1. Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü) altında ele alınan davalar için: Kudeshkina – Rusya, Başvuru no. 29492/05, 26/02/2009, Baka – Macaristan [BD], Başvuru no. 20261/12, 23/06/2016, Wille – Lichtenstein [BD], Başvuru no. 28396/95, 28/10/1999
2. Sudre Frédéric, Les grands arrets de la Cour européenne des Droits de l'Homme, 7e édition, Thémis, 2015, s. 258 ; Harris, O'Boyle, Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights, 3rd edition, Oxford University Press, 2014, s. 221
3. Vilho Eskelinen ve diğerleri – Finlandiya [BD], Başvuru no. 63235/00, § 62, 19/04/2007
4. Yeni yaklaşımla kaldırılan "işlevsel kriter" için bkz: Pellegrin – Fransa [BD], Başvuru. 28541/95, § 64, 08/12/1999
5. Van Compernolle, Jacques, "De revirement en revirement : à la recherche d'un critère d'applicabilité de l'article 6, par. 1 de la Convention européenne des droits de l'homme au contentieux des agents publics: Cour européenne des droits de l'homme (Grande Chambre), Vilho Eskelinen c. Finlande, 19 avril 2007", Revue trimestrielle des droits de l'homme, n° 76, 1 Ekim 2008, s. [1125]-1137, s. 1133
6. Baka– Macaristan, Başvuru no. 20261/12, § 55-56 ve § 115, 23/06/2016
7. Baka– Macaristan, a.g.k., § 114 ; aksi yönde, iç hukukta mahkemeye erişimden açıkça yoksun bırakılma durumlarına ilişkin bkz: Nedeltcho Popov – Bulgaristan, Başvuru no. 61360/00, § 38, 22/11/2007; Suküt – Türkiye [kabul edilebilirlik kararı], Başvuru no. 59773/00, 11/09/2007, Apay – Türkiye [kabul edilebilirlik kararı], Başvuru no. 3964/05, 11/12/2007, Özpınar– Türkiye, Başvuru no. 20999/04, § 30, 19/10/2010
8. Baka – Macaristan, a.g.k., § 117, Venedik Komisyonu'nun Macaristan ile ilgili tespitleri için bkz: § 59
9. Baka davası açısından bkz: Vincze Attila, "Dismissal of the President of the Hungarian Supreme Court: ECtHR judgment Baka v. Hungary", European public law, vol. 21, issue 3 (Eylül 2015), s. [445]-456, s. 446-448
10. Olujić – Hırvatistan, Başvuru no. 22330/05, § 37-38, 05/02/2009
11. Karajanov– Makedonya, Başvuru no. 2229/15, § 54, 06/04/2017 [yayın tarihinde kesin olmayan Daire kararı]
12. Karajanov, a.g.k., §§ 55-59
13. Bu konuda bkz: Matyjek – Polonya, Başvuru no. 38184/03, § 62-63, 24/04/2007; aynı doğrultuda bkz: Karajanov, a.g.k., § 58; İşbirliğine ilişkin tanık dinletme talebinin reddiyle ilgili olarak bkz: Olujić, a.g.k., § 85
14. Regner– Çek Cumhuriyeti [Daire kararı], Başvuru no. 35289/11, 26/11/2015 [Büyük Daire önünde derdesttir.]
15. Karajanov, a.g.k., § 62
16. Ivanovski – Makedonya, Başvuru no. 29908/11, 21/01/2016
17. Ivanovski, a.g.k., § 147; iç hukuk yolları tüketilmediğinden bahisle kabul edilemezlik için bkz: Harabin – Slovakya, Başvuru no. 58688/11, §§ 144-146, 20/11/2012
18. Avrupa Konseyi Parlementerler Meclisi'nin 27 Haziran 1996 tarihinde kabul edilen 1096/1996 sayılı kararı [Resolution 1096 (1996) on Measures to dismantle the heritage of former communist totalitarian systems]
19. Jacquemot Florence, "Retour sur la dualité de lecture de l'arrêt Zdanoka: Cour européenne des droits de l'homme (Grande Chambre), Zdanoka c. Lettonie, 16 mars 2006", Revue trimestrielle des droits de l'homme, n° 73 (1 Ocak 2008), p. [195]-222, s. 221
20. Jacquemot Florence, a.g.e., s. 219
21. Turek – Slovakya, Başvuru no. 57986/00, § 115, 14/02/2006
22. Aynı yönde, bkz: Vincze Attila, a.g.e., s. 455

TCHD: Mağduriyetleri Gidermek Hukuki ve İnsani Bir Zorunluluktur

"Sadece iş ve haysiyetlerine sahip çıkmak amacıyla demokratik tepkisini gösteren açlık grevindeki Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın gün gün ölüme gitmelerine seyirci kalınmamalıdır"

Türk Ceza Hukuku Derneği (TCHD) Yönetim Kurulu (TCHD), OHAL ve OHAL KHK'larına ilişkin bir açıklama yayımladı. TCHD'nin açıklaması şöyle:

15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında 21 Temmuz 2016 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde Olağanüstü Hal ilan edilmiştir. OHAL en son 19 Nisan 2017 tarihinden itibaren 90 gün süreyle üçüncü kez uzatılmış bulunmaktadır. Bir başka anlatımla, ülkemiz yaklaşık bir yıldır olağanüstü hal ile yönetilmektedir.

Olağanüstü hal ilanı, Anayasanın 120. maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yazılı "Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması" gerekçesine dayandırılmıştır.

Anayasanın 121. maddesi, olağanüstü hal süresince çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin ancak "olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda" çıkarabileceği hükmünü amirdir.

Anayasaya ve ulusalüstü sözleşmelere göre; olağanüstü hal rejiminde dahi, "kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne" dokunulamayacağı, kimsenin "din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya" zorlanamayacağı, ve "bunlardan dolayı" suçlanamayacağı, "suç ve cezalar"ın geçmişe yürütülemeyeceği, "suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse"nin suçlu sayılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

Yürütme yetkisini icra edenler, Anayasa'da öngörülen bir rejim olarak olağanüstü hal rejiminde de anayasal hükümlere ve ulusalüstü sözleşmelere uygun olarak karar almak ve uygulamada bulunmakla yükümlüdürler. Aksi durum, hukukla bağını koparmış keyfi ve meşruiyetini yitirmiş bir yönetim anlamına gelmektedir.

Olağanüstü halin ilanına neden olan ve yurttaşlarımızın kitlesel olarak karşı çıkıp direndiği kanlı darbe girişimi bastırılmış olmasına karşın, olağanüstü hal rejiminin, muhalif sesleri susturmak için bir araç olarak kullanılıp her defasında uzatılarak olağanlaştırıldığına, ilan edilen gerekçesine aykırı olarak birçok ilgisiz alanda ve anayasaya aykırı olmasına karşın temel yasalarda dahi kanun hükmünde kararnamelerle düzenlemeler ve değişiklikler yapıldığına, halkın haber alma hakkının vazgeçilmez unsuru olan gazeteciler hakkında açılan temelsiz soruşturma ve gerekçesiz tutuklamalarla temel hak ve özgürlüklerin her geçen gün daha da daraltıldığına üzülerek tanık olmaktayız.

Terör örgütü ile mücadele adı altında on binlerce kamu görevlisinin, bir bölümü hakkında hiçbir soruşturma açılmadan, büyük bir bölümü hakkında ise açılan soruşturmalar sonuçlandırılmadan, görevlerine son verilmiştir. Görevlerine son verilenler arasında darbe girişimi ile hiçbir ilişkisi olmadığı halde sırf dünya görüşleri nedeniyle cezalandırılan akademisyen ve aydınlar da bulunmaktadır.

Mesleklerinden edilenler, başka kamu görevinde çalışamadıkları gibi sırf fişlenmiş olmaları sebebiyle özel sektörde de iş bulamamaktadırlar. Pasaportları iptal edilen akademisyenler bilimsel çalışmalarına yurt dışında dahi devam edememekte ve sadece bu genç beyinler değil, onlarla birlikte ülkenin çok değerli birikimi de heba edilerek tüm ülke cezalandırılmış olmaktadır.

Çalışma, seyahat ve düşüncelerini açıklama hakkı ellerinden alınarak aileleri ile birlikte açlığa terkedilen, her türlü asgari haktan mahrum edilen bu insanlar adeta yaşayan bir ölüye dönüştürülmek istenmektedir. Dünya görüşü ne olursa olsun bireyi cezalandırmanın ötesinde, adeta onu görünmez kılan böylesi çağdışı ve acımasız bir muamelenin kabul edilebilmesi, bu tutuma sessiz kalınabilmesi imkânsızdır. İnsanın kişiliğini iptal eden böyle bir anlayış, demokratik olduğu savını öne süren hiçbir rejimde benimsenemez, kabul göremez.

Hukukun tanıdığı asgari güvencelere aykırı bu tutuma her türlü demokratik yolla direnilmesinin bir hak olduğu görüşümüzü kamuoyu ile paylaşmak isteriz. Haksız ve hukuksuz bu tutuma karşı, sadece iş ve haysiyetlerine sahip çıkmak amacıyla demokratik tepkisini gösteren açlık grevindeki Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın gün gün ölüme gitmelerine seyirci kalınmamalıdır. Sorumluların hiç vakit kaybetmeden anayasa ve yasalara uygun meşru sınırlara dönerek mağduriyetleri gidermeleri, hukuki ve insani bir zorunluluktur.

Bu itibarla Türk Ceza Hukuku Derneği olarak başta barolar olmak üzere toplumun tüm bileşenleri ile dayanışma kararlılığımızı kamuoyuna saygıyla bildiririz. ■

Görevlerine son verilenler arasında darbe girişimi ile hiçbir ilişkisi olmadığı halde sırf dünya görüşleri nedeniyle cezalandırılan akademisyen ve aydınlar bulunmaktadır

Orada Kimse Var mı? Duyuyor musunuz?

Direnme ve başkaldırı hakkı, sivil itaatsizlik, eşitsizlik ve adaletsizlik yaratan sorunların giderildiği bir demokrasinin kurulması için, hukuk devletinde hak olarak tanınmalıdır

Fikret İlkiz

On Bir Yıl Önce

Yıllar, yıllar önce değildi! Üzerinden sadece on bir yıl geçti...

Avukat Behiç Aşçı, açlığa ve ölüme yatmıştı, ses veriyordu. Avukat ölmesin diye insanlar bir araya geldi. Anımsıyorum, Türk Tabipler Birliği (TTB), Türk Mühendisler ve Mimarlar Odaları Birliği (TMMOB), Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) tarafından organize edilen "123. ölümü durduralım" başlığı altında "basın bilgilendirme" toplantısı 4 Aralık 2006 tarihinde The Marmara Otelinde yapılmıştı.

Bu toplantıda olup bitenin ne olduğu kamuoyuna anlatıldı. "F Tipi Yüksek Güvenlik Kapalı Cezaevleri" ile birlikte benzeri diğer cezaevlerinde yürürlükte olan "infaz modeline" dikkat çekebilmek için ölüm orucunda olan avukat Behiç Aşçı ölmesin diye bir araya gelinmişti.

Kendisinden önce bu soruna "dikkat çeken" 122 kişi ölmüştü. 122 kişi ölmüştü ama ölümler kimsenin dikkatini çekmemişti... Behiç Aşçı; "ıslah/tretman adı altında geliştirilen ve uygulanan" infaz modelinin tutuklu ve hükümlülerin en başta bedeni ve ruhi yapılarında, kültürel ve siyasal kimliklerinde onarılmaz yaralar açtığı için "ölüme" yatmıştı. Bu uygulamaya son verilmesini istiyordu. Bu amaçla 5 Nisan 2006 tarihinde ölüm orucuna yatan İstanbul Barosuna kayıtlı avukat Behiç Aşçı kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışıyordu.

Behiç Aşçı demişti ki; "Ortada bir tecrit sorunu var. Burada asıl konuyu tartışmak gerekir. Tecrit herkes tarafından tartışıldığında sorun çözülür ve ölüm orucu yapmaya da gerek kalmaz. Onu yaratan bir sorun var. Doğru, yaşamlar üzerinden konuşuyoruz ama aynı zamanda tecritteki insanların da yaşamı var." Herkes bunu tartışmanın başka bir yolu olabileceği, ölüme yatmadan/açlık grevi yapmadan da toplumu ilgilendiren bir sorunun konuşulabileceği fikrindeydi.

Kısaca, acaba başka mücadele yöntemleri olamaz mı diye soruyordu insanlar...

Avukat Aşçı; "O konuda da ben direkt söyledim, her türlü öneriye açığım. Ben hemen ölüm orucu kararı almadım zaten, altı yıl bekledim. Bu güne kadar avukat olarak bütün yolları denedim, uğraştım, koşturdum. Sonuçta bir çözüm yolu göremediğim için ölüm orucuna karar verdim. Ölüm orucuna başlamış olmama rağmen şu an bile tecridin ortadan kaldırılması için etkili bir eylem önerisi geldiğinde ölüm orucunu bırakabilirim. Bizim hedefimiz illa ölüm orucu yapmak değil, tecridi ortadan kaldırmak. Dolayısıyla bu konudaki her türlü alternatif öneriye de açığız. Bu eylem biçimi, elbette yaşam hakkı olunca, bir de kendi yaşamınız ortaya konduğunda ne kadar öyle düşünülse de asla bir intihar eylemi olarak görülmemeli, ben en azından öyle düşünmedim. Bir amacı bir hedefi var; bir zemin yaratma hedefi. Nedir bu zemin; tecrit konusunda insanların dikkatini çekmek, ona karşı mücadele etmek için harekete geçirmek ve sorunun çözümü konusunda siyasi iktidara adım attırmak."

Güncel Hukuk Dergisi'nin Kasım 2006 sayısında yayınlanan "Kendi sesimi duyamıyorum" başlıklı söyleşide Behiç Aşçı bunları söylüyordu.[1]

Kaçımız, kendi sesimizi duyabiliyoruz? Bir avukatın 5 Nisan 2006 tarihinden itibaren bedenini yatırdığı "ölüm orucunu" sona erdirmesini istediğimiz yıllarda; bu eylem kaçımızın dikkatini çekmişti acaba? Cezaevlerinde tecrit sorunu çözülebildi mi veya acaba bu sorunun varlığını anlamak için kaç örnek daha yaşanmalıydı?

Sanki etraf zifiri karanlık, ışıksız. Işık yok, su yok! Hava gittikçe azalıyor, nefesler kesiliyor gibi ve sanki hayat daralıyor. Birileri, birilerini dışarıdan gelip kurtarmalı mı? Ne farkı kaldı "dışarıdakilerin" içeriye alınıp "tutulan" içeridekilerden! Birbirimizin sesini duymaya çalışmak ne kadar zormuş meğer! İşitirsek, yaşarız. Yıllar yıllar önce değil, yakın geçmişte daha dün gibi Avukat Behiç Aşçı hayatı arıyordu. Depremden sonraki tanıklıklarımız gibi yıkıntılar arasında hala hayatta kalan varsa onları kurtarmak için ölümün kıyısından sesleniyordu...

"Orada kimse var mı?" Duyuyor musunuz?

On Bir Yıl Sonra

15 Temmuz 2016 dawrbe girişiminin ardından 20 Temmuz 2016'da Bakanlar

Kurulu 2016/9064 sayılı kararıyla 21 Temmuz 2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle ülke genelinde Anayasa'nın 120 ve 121. maddelerine dayanarak 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesinin (b) bendine göre Olağanüstü Hal (OHAL) ilan etti. Karar 21 Temmuz 2016 tarihli 2977 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı.

Anayasa'nın 13. maddesinin son cümlesine göre; temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Temel hakların çekirdek özüne dokunulamaz. Hatta temel hakların kullanılmasının durdurulması hakkındaki Anayasa'nın 15. madde düzenlemesine göre temel hakların çekirdek özü her durum ve koşulda mutlaka korunmalıdır. Çünkü Madde 15 düzenlemesine göre olağanüstü hallerde bile; "milletlerarası yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla" ve "durumun gerektirdiği ölçüde" temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. Bir başka deyişle; "durumun gerektirdiği ölçüde" ve "uluslararası sözleşmeler ihlal edilmemek kaydıyla" sınırlandırma mümkündür ama bu ölçütler aşılırsa temel haklar ihlal edilmiş demektir.

Olağanüstü "rejim" insan haklarının potansiyel ve somut olarak yoğun biçimde ihlal edildiği uygulama ve olasılıklara kapı aralar. Böyle rejimlerde insan haklarının öncelikle "tanınması" ve "korunması" birincil sorundur ve yaşamsal bir önem kazanır.

Olağanüstü rejimlerde insan hak ve özgürlükleri nasıl korunabilecektir? İnsan haklarının korunmasındaki gereklilik için ortaya çıkan ilk sorun; insan haklarının korunabilmesi amacıyla tüm hukuki araçların ve usullerin etkinleştirilmesi sorunudur. Asıl sorun; olağanüstü rejimlerde temel insan haklarının durdurulması ve askıya alınmasına karşın, her koşulda insan haklarının korunması için şart olan hukuki araçların etkinleştirilmesi arasında denge kurulabilmesidir. Hakların korunmasını daraltan bu rejimle, hakların korunmasındaki gereklilik kuralı arasındaki orantı günlük hayatın pratiğinde ters orantılıdır. İnsan hakları ihlalleri somut olarak açıkça herkesin gözü önünde gerçekleşir ve potansiyel olarak artan bir ivme ile olağanüstü rejim için süreklilik kazanır. Yaşanan bu pratik; hukuksal kurumların araç ve usullerinin etkinleştirilmesi sorununu öne çıkarır. Artık bu etkinleştirme için hukuk elzemdir. Bu nedenle olağanüstü rejimlerin hukuki rejim olarak tanımının yapılması ulusal ve uluslararası hukukun yerleşik görüşü olarak benimsenmiştir.

Olağanüstü rejimlerin hukukunda ilk temel kural; keyfi tasarrufların reddidir. Kişisel karar, tutum ve eylemler rejim olağanüstü bile olsa, yasaktır. Yürütme organına tanınan yetkiler sınırlıdır. Yürütme, hukukla bağlıdır. Olağanüstü rejimlerde özellikle yürütme organına tanınan yetkiler sınırlıdır. Yürütme organının hukuk dışına çıkarak tasarrufta bulunma olanağı yoktur. Bu rejimlerde hukukla bağlılık kuralı gereği olarak Yürütme organına; hukukun üstünlüğü ve hukuka bağlılığı tanımak ve korumak üzere ulusal ve ulusalüstü hukuk düzeni ve insan hakları hukuku tarafıdan sınırlar getirmiştir.

15 Temmuz darbe girişiminin yarattığı sorunları ve tehlikeleri aşmak için ilan edilen OHAL rejimi ile bir an önce dönülmesi gereken hukuk düzeni arasındaki hukuki dengenin kurulabilmesi, kişinin onurunun korunması ve haklarının ihlal edilmemesi ulusal ve ulasalüstü hukukun emredici ilkesidir.

Ulusalüstü hukuki düzenlemeler şunu söylüyor; insan hakları hukuk yoluyla ihlal edilemez, aksine hukuk hak ihlallerini önler ve sorumluluk devletlerindir. Devletin kendisi, bireyi özgürlük ve güvenlik hakkından mahrum bırakmamalıdır.

Ulusalüstü sözleşmelerde kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının birlikte kullanılmasının nedeni, güvenlik denilince kişi özgürlüğüne karşı yapılacak tüm keyfi müdahalelere karşı kişinin korunmasıdır, olağanüstü hal zamanında bile...

Anayasanın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde anlamını bulan hak arama hürriyeti; herkesin meşru yollardan yararlanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olması demektir. Adil yargılanma hakkının sadece mahkeme önünde görülmekte olan davaları değil, ayrıca dava açma hakkını kapsadığı ve mahkemeye erişim hakkını koruduğu kabul edilmiştir. Bu hak, hukukun üstünlüğü ilkesinin temel unsurudur. Devlete karşı yapılan itirazları da kapsar.

OHAL en son 19 Nisan 2017 tarihinden itibaren 90 gün süreyle üçüncü kez uzatılmıştır ve ülkemiz bir yılı geçen süredir olağanüstü hal ile yönetilmektedir.

Av. Behiç Aşçı

On Bir Yıl Sonra İş ve Aş

Olağanüstü hal kapsamında kamu görevinden çıkarılanlar ve göreve iade edilenlere ilişkin 7 Şubat 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 686 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile en son 4 bin 464 kişi memuriyetten ihraç edildi. Emniyet'ten 417, Jandarma'dan 893, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan 2 bin 585, Yargıtay'dan 10, Yüksek Seçim Kurulu'ndan 10, TRT'den 88, Dışişleri'nden 48, Yüksek Öğrenim Kurumu'ndan 330 kişinin görevlerine son verildi. KHK ile ihraç edilmiş kamu personelinin toplamı yüz bini aşmış durumda. Yapılabilen hesaba göre 4.302 yargı mensubu, 5.809 Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli, 2.871 Jandarma, 152 Sahil Güvenlik Komutanlığı, 20.672 Emniyet Genel Müdürlüğü mensubu ve 69.990 kamu görevlisi işten atıldı.

Nuriye Gülmen öğretim görevlisi ve Semih Özakça öğretmen... İkisinin de görevlerine KHK ile son verildi. Aşsız ve işsiz ve daha sonra aç kaldılar... Aç kalma halleri kendi kararları...

Öğretim Görevlisi Nuriye Gülmen Konya Selçuk Üniversitesi'nde kadroluydu. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde görevlendirilmişti. Sözleşmesi yenilenmedi. İşten atılmış oldu, dava açtı kazandı. Selçuk Üniversitesi'nde göreve başladı. Göreve başladıktan bir gün sonra da hakkında "FETÖ-PDY" iddiasıyla açılan soruşturma gerekçe gösterilerek görevden uzaklaştırıldı. "Keyfi ve hukuksuz bir şekilde açığa alındım işimi istiyorum" diyerek Gülmen şu talepleri dile getirdi:

1- OHAL kaldırılsın.

2- İşten atılan ve açığa alınan devrimci demokrat kamu emekçileri işe iade edilsin.

3- Keyfi ve hukuksuz işten atmalara son verilsin.

4- 13 bin ÖYP'li araştırma görevlisinin kadro güvencesi geri verilsin.

5- İş güvencesi olmadan bilim yapılamaz, tüm eğitim ve bilim emekçileri için iş güvencesi istiyoruz.

Mardin Mazıdağı Cumhuriyet İlkokulu'nda sınıf öğretmeni olan Semih Özakça, OHAL kapsamında çıkarılan 29 Ekim 2016 tarihli KHK sonrası öğretmenlikten ihraç edildi.

Kendisiyle benzer kaderi paylaşan akademisyen Nuriye Gülmen'in 9 Kasım 2016'da başlattığı açlık grevi eylemine destek verdi. Özakça, Ankara Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı önünde kaybettiği işine geri dönmek için meslektaşı ile birlikte açlık grevine başladı.

2016 Kasım ayında itaatsizlik eylemine başlarken "Bugün yaşamaya ve anlatmaya değer hikâyeler yaratma sırası bizde. Tarih bizi sahnesine davet ediyor." diyorlardı... "Oysa geleceğin öğretmenleri, akademisyenleri tutunacak yeni hikâyeler bekliyor. Bizim emek ve cüretle yaratacağımız hikâyeleri. Belki zaferin, belki yenilginin hikâyelerini. Ama mutlaka direnenlerin, dövüşenlerin ve teslim olmayanların hikâyelerini bekliyorlar. Tarihin sorusunu cevaplamanın tam zamanı. Direnmenin, bize ait olanları geri almak için mücadele etmenin tam sırası. Her şeye rağmen ve iyi ki." Bu bir haktır dediler ve şöyle söylediler: "Bu bir direniş çağrısıdır. İşimizi, iş güvencemizi, emeğimizi, hepsinden önemlisi

onurumuzu koruyalım diye. Hiç unutmayalım: Zulüm varsa direnmek haktır."

Açlık grevinin 27. gününü notladılar ve şöyle yazdı Gülmen; "Açlık sürüyor. Bugün, 27. güne döndük. Arkadaşlarımız açlık grevimizi anlatmak için halka seslenirken, kaç gün aç kalabilirsiniz, diye soruyorlar. Onlar bu soruyu sorunca aklıma hep açlıktan ölen bebekler; açlık, yoksulluk sınırında yaşayan milyonlarca insan geliyor. Açlık, bu halka hiç de yabancı değil, diye düşünüyorum. Açlığımız bizi hem adalete hem de bu toprakların gerçekliğine bir adım daha yaklaştırıyor. Direnişimizin 147., açlık grevimizin 27. gününde çiçekli anıtımızın önündeyiz. Bekleriz. Direnişimizin sıcaklığı, açlığımızın coşkusuyla kucaklarım herkesi. Sevgi ve selamlar, Nuriye"

Akademisyen Nuriye Gülmen ve öğretmen Semih Özakça açlık grevinin 75. günündeyken gece yarısı 01.00 civarında evlerine yapılan baskınla gözaltına alındılar ve ifadeleri alındıktan sonra tutuklandılar... Kararda "tutuklanmamaları halinde adaletin işleyişine zarar verecekleri" yazılı...

Takvime göre Gülmen ve Özakça'nın direnişlerinin 206, açlık grevi eylemlerinin ise 76. gününde tutuklanmış oldular. On bir yıl önce Av. Behiç Aşçı'nın ölüm orucuyla nasıl bir yer olduğunu anlatmaya çalıştığı F Tipi cezaevine gönderildiler...

Devlet ve Anlayış veya Direniş

Derdinin "ekmek, aş ve iş" olduğunu söyleyen insanları bir kerecik olsun anlayacak bir devlet yok mudur bu dünyada! Hayatı için "direniş" gösteren, yapılanları ve bir gün başkalarına da yapılabilecekleri önlemek için protesto eden, en sonunda kanunlara karşı geldiği için başına bir şeyler geleceğini sezen kişilere karşı devletin tavrı ne olmalıdır?

Yüzyılların insanlar üzerindeki baskısı tüm zamanları başkaldırıların yüzyılına çevirdi ve sivil itaatsizlik tüm topraklara yayıldı. Kimse şaşırmasın ama protesto edenlerin sesini duysun!

Sivil itaatsizlikte kanunlara karşı gelenlerin eylemlerinde "şiddet" yoktur, ama itaatsizlik vardır. Fiziksel ve fikirsel olarak kendilerine yap denilenleri yapmaya zorlandıklarını hissederler. İşte o andan itibaren zihinsel ve sonra da fiziksel "barikatlar" kurmakla geçer hayatları... Aslında yaşamın bize kurdurduğu barikatlar, siyasal eylem biçimimizdir. Bir başka deyişle barikatlar; kamusal alanların sizin tarafınızdan işgalidir. Size verilen özgürlükler karşısında devletin yönetiminden kendinizi korumak için kurduğunuz barikatları ortadan kaldırmak isteyen yönetimlere karşı savunmanızdır bir bakıma... İnandığınız bir davaya, sosyal eşitsizliğin giderilmesi çabasına veya kamuoyunun dikkatini çekmeye yönelik eylemlerdir.

İtaatsizliğiniz ve açıkça başkaldırınızla kendi hâkimiyetlerinizin simgesi olan eylemler oluşturursunuz. Bir başka deyişle kanunlara karşı çıkmak, mevcut düzene başkaldırının sonucudur. Masumdur, kanundışı olabilir, ama adaletlidir.

Kişi hak ve özgürlüklerinin yaşama geçtiği ve somutlaştığı bir devlet hukuk devletidir. Hak ve özgürlükleri talep etmek en basit insan hakkı olarak görülmelidir.

Acaba hukuk devletinde başkaldırıyı ya da sivil itaatsizliği nasıl kavramalıyız?

Yanıtı hukuk devleti kavramı içinde aranmalıdır. Birinci adımda, sivil itaatsizlik ya da başkaldırı ceza yasalarıyla açıklanmamalıdır. Anayasada "hak" olarak tanınmalıdır ve insan haklarının hukukuyla kavranmalıdır. Başkaldırı, hukuk devletinde tartışma ve değişim yaratmalıdır. Amacı böyle açıklanmalıdır ve hukuk tarafından korunmalıdır.

Düşünen ve düşündüğünü korkusuzca söyleyebilen kişi doğruyu bulabilir. Hukuk düzeninde veya devlet politikalarında değişiklik sağlamak için girişilen açık, şiddet içermeyen, bilinçli, siyasal ve yasaya aykırı eylem; başkaldırı hakkıdır.

Eylem, yaşamsal ve sosyal bir amaç için gerçekleşiyorsa suç sayılmamalıdır. Yasalara veya yönetimin kararlarına aykırı düşmesi eylemi hukukun korumasından yoksun bırakmamalıdır.

Siyasal kararlılıkla yürütülen ve kendini aslında temsil ettiği siyasal düşünceyle somutlaştıran eylem de hukuk tarafından korunmalıdır. Haksız sayılan bir yasaya karşı çıkmak ve bu karşı çıkma nedeniyle uğranılacak cezayı bilmek ve buna rağmen bilinçli olarak ve şiddete başvurmaksızın talepte bulunmak insan hakkının bir parçası olan başkaldırı hakkı olarak tanınmalıdır. Çünkü bu başkaldırı hakkı adalet duygusuna ve meşruluk kuralına dayanmaktadır. Sivil itaatsizlik, insan içindir.[2]

Kamuoyunu şaşırtmanın bir önemi yoktur. Ama yaşanan olaylar karşısında yaşamın anlamını düşünmek bile düzeni değiştirmektir.

Ulusalüstü hukuki düzenlemeler şunu söylüyor; insan hakları hukuk yoluyla ihlal edilemez, aksine hukuk hak ihlallerini önler ve sorumluluk devletlerindir

Direnme ve başkaldırı hakkı, sivil itaatsizlik, eşitsizlik ve adaletsizlik yaratan sorunların giderildiği bir demokrasinin kurulması için, hukuk devletinde hak olarak tanınmalıdır.

Akademisyen Nuriye Gülmen ve öğretmen Semih Özakça'yı gördüm ve öğrendim... Muhteşemdiler ve başkaldırıyı biliyorlar...

Bu kadar yıkıntının arasında onlar açlığın ve ölüme yatmanın kıyısından seslendiler "Orada kimse var mı?" Duyuyor musunuz? ■

1. BİAnet . 11 Aralık 2006. F.İlkiz. Avukat Behiç Aşçı Sesleniyor.
2. Fikret İlkiz. 11 Eylül 2011 Futuristika! http://www.futuristika.org/fikret-ilkiz/

Silah Haline Gelmiş Vücutlar

Yapılan eylem bir tür nekro-direniştir; siyasal özünden koparılmış bir yaşamın egemeni ve tahakkümü toptan reddedişidir

Stj. Av. Rana Özer

Bu yazı yazıldığı esnada, Olağanüstü Hal Kararnameleriyle mesleklerinden ihraç edilen edebiyatçı akademisyen Nuriye Gülmen ve sınıf öğretmeni Semih Özakça açlık grevlerinin 78. gününde sağlıklarını hızla kaybetmekteydi. Türkiye'de yıllar boyunca birçok kişi tarafından birçok kez açlık grevi ve ölüm orucu yapılmış bu esnada yüzlerce insan yaşamını yitirdiği gibi kaybedilmiş birçok hak da geri alınmıştır. 2000 yılında 20 ayrı cezaevinde düzenlenen "Hayata Dönüş" operasyonları sonucunda, o zamana kadar F tipi cezaevlerine geçilmesini protesto etmek amacıyla önce açlık grevinde daha sonra da ölüm orucunda olan siyasi tutuklu ve hükümlüler, devlet tarafından zamanın Başbakan'ının sözleriyle "kendi terörlerinden kurtarılarak" yok edilmişlerdir. 2000 yılından 2007 yılına kadar bu eylemler gerçekleştirilmeye devam edilmiş 122 kişi bu amaç uğruna hayatlarını kaybetmiştir. Açlık grevleri ve ölüm oruçları dünyada ve Türkiye'de sol siyasetin çeşitli kollarının geleneklerine ait bir eylem biçimi olagelmiştir. Vücudu bir direniş alanına dönüştüren bu eylem biçiminde eylemciler, kendi vücutlarını birer silah haline getirerek hayatlarının yönetilmesine karşı kendi ölümleri üzerinden de olsa halen politika yapabildiklerini gösterir taleplerini dile getirmek için ellerinde kalan son mecrayı kullanırlar.

Michel Foucault, iktidarın güç kullanma biçimine ve bunun toplumda yarattığı direnişe göre tarihi ve toplumları düzlemsel olmamak üzere üçe ayırır. Feodal yönetimler fiziksel şiddet kullanarak iktidarlarını kurarlar. Endüstrileşmeyle beraber şekillenen devlet oluşumunda fiziksel şiddetten ziyade rızaya dayalı bir yönetim vardır. Modernleşmeyle ise devlet, Foucault'nun "biyogüç" olarak adlandırdığı yönetim biçimine geçer.

Geleneksel güç ve iktidar, merkezi bir otorite etrafında toplanmıştır ve tek bir kaynaktan gelen son derece görünür cezalandırıcı bir kuvvettir. Foucault bunu devletin "öldürmeyi veya öldürmemeyi seçme hakkı" olarak tanımlar. Rıza almaya dayalı iktidar biçimi ise disipline edici toplumların bir özelliğidir. Bu toplumlarda cezaevi, akıl hastanesi, okul ve ordu gibi kurumlar aracılığıyla bireyler disipline edilir. Buna göre devlet, güç kullanımını ve iktidarını normlarla değil; normalleştirmeler üzerinden, cezalandırmak yerine kontrol ederek gerçekleştirir. Bunun da aksine biyogüç; görünmez, her noktaya nüfuz etmiş merkezilikten uzak döngüsel güç ilişkileridir. Devletin biyogücünü Foucault "yaşamı geliştirme veya ölüme terk etme hakkı" olarak tanımlar. Foucault'ya göre biyogüç, içinde yaşadığımız toplumların yönetme biçimi, biyoiktidar da onlara verilecek isimdir.

Ondan sonra gelen siyaset felsefecilerinin Foucault'nun son derece rağbet gören güç ve yönetim biçimi teoremine eklemeleri ve eleştirileri olmuştur. Banu Bargu, Foucault'nun farklı zaman ve toplumlara atfettiği güç biçimlerinin aslında aynı zaman ve toplumlarda "biyo-egemen kümelenmeler" şeklinde var olduğunu ortaya koyar. Bargu'ya göre biyo-egemenlik, ölüme ve yaşama dair politikaların çelişik birlikteliğidir. Yani hali hazırdaki iktidar rejimini anlamak ve anlatmak için üç dönemin ve toplumun güç biçimleri birlikte okunmalıdır. Kümelenmeler sürekli bir yenilenme içindedir ve en önemli özellikleri direniş formunda bir karşı güç yaratıyor olmalarıdır.

Bargu, direnişin iktidarın uyguladığı güç biçimi karşısında onu yansıtarak ve tekrarlayarak farklı şekiller aldığını belirtir. Yani disipline edici toplumdaki direniş ile biyo-egemen kümelenmelere karşı oluşan direniş arasında farklar vardır. İlkinde oluşan direniş daha iyi şartlar, refah, sağlık, eğitim, ve çevrenin iyileştirilmesi, ihtiyaçların karşılanması gibi beklentilere odaklanmışken, biyo-egemen kümelenmelere karşı direniş yaşamı değil ölümü siyasallaştırır. Bu tip direnişte hayat bir silah haline gelmiştir; daha iyi koşullar talep etmek yerine tahakküm toptan reddedilir. Özü yok etmeye yönelik direnişlere verilecek diğer bir isim de nekro-direniştir. Nekro-direnişte bulunanlar politik dünyasından koparılmış egemen tarafından dikte edilen bir hayat yaşamaktansa ölümü tercih ederler. Nekro-direniş, vücut yoluyla ve vücut tarafından yapılıyorsa da vücutla sınırlı değildir. Aksine hayatın anlamı ve nasıl olması gerektiğiyle ilgilidir, bunu yaparken vücut ve ölüm bir araç haline gelmektedir.

Foucault vücudu pasif bir alan olarak görse de Bargu'ya göre vücut, oluşan direnişin uygulanışı esnasında egemene doğrultulan bir silahtır. Devletin kurumları aracılığıyla uyguladığı disiplin muhalif kişiyi vücut ve öz olarak ikiye ayırır. Öz, devletin disipline edici "panoptik" mekanizmasına dahil olur ve kendi vücuduna disiplin uygulamaya başlar. Disipline edici iktidarın bölücü bir özelliği vardır ve bu sayede vücut özünden ayrılarak bağımsız bir güç haline gelir. Bu sebeple devletin asimetrik güç uyguladığı alanlarda, direnişi anlamak açısından vücut elzemdir.

Açlık grevinin 75. gününde gözaltına alınan Gülmen ve Özakça tutuklandı.

Bargu, belirtilen iktidar formu altında muhaliflerin politik varlıklarını sürdürmeden yaşamayı manasız bularak bu tip bir "hayatta kalma" yaşantısını reddetmek suretiyle politik varlıklarını ölüm yoluyla dahi olsa sürdürmeyi seçtiklerini söyler. Bu konuyu çalışan bir diğer siyaset felsefecisi Achille Mmembe, günümüz toplumunda vücudun balistik anlamda bir silaha dönüşebildiğini belirtir ve direnişle kendini yok etme kavramlarının eşanlamlı kullanılabilir hale geldiğini dile getirir. Mmembe, ünlü filozof Martin Heidegger'in "insan ancak kendi ölümünü gerçekleştirmekte özgür olduğundan dolayı kendi yaşantısını yaşamakta özgürdür" sözünün günümüzde görülür hale geldiğini söyler ve diğer bir ünlü filozof Georges Bataille'in öne sürdüğü, kişinin ölüm anında kendi ölümünü yaşayabilmek için yaşarken de bütünüyle yaşamış olması gerektiğine atıf yapar. Mmembe'ye göre ölümün gücü karşısında hayatın zapt edilmiş oluşu direniş, kurban verme ve terör arasındaki ilişkiyi de yeniden oluşturur. Nekro-direniş'in bir sonucu şehitlik kavramının güncelliğini artırmasıdır. Şehitlik, yalnızca yasal olarak güç ve şiddet kullanmaya yetkili devletin atayabildiği bir mertebe olmaktan çıkar ve nekro-direniş sonucunda ölenler de şehitlik mertebesini kendilerine atfederler. Bu da, aslında nekro-direnişin tarihsel sıralamada ilk olarak sol ideolojiye sahip gruplar tarafından kullanılmasına rağmen ölümü kutsallaştırdığını ortaya koyar.

Foucault, Bargu ve Mmembe'den anlaşıldığı üzere, açlık grevleri ve ölüm oruçları vücudu pasif bir alan olmaktan çıkarıp onu bir silah haline getiren başkaldırışlardır. Bu direniş biçimi belirli bir iktidar biçiminin sonucunda ortaya çıkmış ve yayılmıştır. Yapılan eylem bir tür nekro-direnistir; siyasal özünden koparılmış bir yaşamın egemeni ve tahakkümü toptan reddedişidir. Açlık grevi veya ölüm orucu yapan kişiler seslerini duyurabilmek ve taleplerini dinlenir hale getirebilmek için, bu amacı gerçekleştirmek adına başka bir imkanlarının kalmadığı düşüncesiyle modern devletin ele geçirmesi mümkün olmayan son çare niteliğindeki bedenlerini ortaya koyarlar.

Kaybettikleri işlerini geri almak amacıyla açlık grevi yapan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın direnişlerine bu çerçeveden bakmak, bu kişilerin bu acıya neden ve nasıl katlanma iradesi gösterdiklerini anlamak açısından önemlidir. Her geçen gün sağlıklarının kötüleşmesine şahit olduğumuz açlık grevcilerinin eylemlerinin bu kişiler tam anlamıyla Wernicke Korsakoff hastası olmadan veya hayatlarını kaybetmeden sona ermesini umut ediyorsak her şeyden önce onları anlamamız gerekir ■

KAYNAKLAR

Mmembe, A., Necropolitics, Public Culture, Duke University Press, 2003.

Bargu, B., Starve and Immolate: The Politics of Human Weapons, Columbia University Press, 2014.

Foucault, M., Governmentality, Sharma, A., Gupta, A.'nın The Anthropology of the State'de, Blackwell Publishing, 2006.

Foucault, M., Society Must Be Defended, Lectures 1, 2, 11, New York, 2003.

Sevimli, Güçlü, Hayata Dönüş Neden Yapıldı, Bugüne Etkisi Ne Oldu?, Bianet, 2016.

Açlık Grevi Direnişleri Üzerine

Nuriye ve Semih ölüm peşinde koşmuyor; vicdanlara sesleniyorlar. Bize büyük bir haksızlık yapıldı, bu haksızlığı yapanlar çözsünler diyorlar

Av. Behiç Aşçı

Türkiye'nin gündeminden açlık grevi direnişleri hiç düşmez. Geçmişi ve kökeni İrlanda'ya dayanan aç kalma fiili giderek eyleme dönüştü. İrlanda'da alacağını alamayan alacaklı borçlunun evinin önünde açlığa yatarmış. Borçluyu bu şekilde ödemeye zorlarmış. Daha sonra İRA önderleri ve militanları İngiltere'nin tecrit hapishanelerinde siyasi kimlik ve onurlarını korumak için açlığa yattılar ama bu sefer eylem ölüm orucuydu. Açlık grevi ölüm kararlılığına dönüşünce zaten ölüm orucu olur. Boby Sands ve arkadaşları şehit düştükleri bu eylemle halkların direniş tarihine bir sayfa eklemiş oldular. O günden bu yana açlık grevi bir eylem aracı olarak halklar tarafından kullanılıyor.

Açlık grevi eylemi esas olarak insanın kendi bedeniyle savaşmasıdır. Temelinde çok güçlü bir irade, inanç, sevgi, hayata bağlılık olması gerekir. Aksi halde hiç kimse böyle bir açlığa dayanamaz. İnancı olmayan, iradesi olmayan birisi nasıl kendi bedeniyle savaşabilir?

Açlık grevi insanın kendi bedeniyle savaşmasıdır çünkü açlıkta beden kendi kendini yer. Şimdiki İçişleri Bakanı, Nuriye Gülmen ve Semih Özakça için demiş ya; "gizli gizli yiyorlar" diye. Doğrudur Sayın İçişleri Bakanı, yiyorlar ama bedenlerini ve ömürlerini yiyorlar. Açlığın ilerleyen zamanlarında vücut önce yağları tüketir, ardından kaslar, daha sonra da vücut kendini oluşturan organları yemeye başlar. Ve bu gidişat dışarıdan çıplak gözle görülebilir. Gözle görülür bir zayıflama direnişçide izlenebilir. Nuriye ve Semih'in zayıflamadığını iddia edebilecek kimse var mı? Çıplak gözle bile nasıl zayıflayıp eridikleri izlenebiliyor. Yani bu haliyle Süleyman Soylu'nun beyanı iktidarların politikalarının hiç değişmediğini ve değişmeyeceğini gösteriyor. 1996 ölüm orucu eyleminde de dönemin Adalet Bakanı Şevket Kazan ölüm orucu eylemcileri için "gizli gizli yiyorlar, hapishane kantinlerini yağmaladılar" demişti. Ölüm orucundaki ilk ölüm haberi gelene kadar... 2000-2007 ölüm orucu eyleminde de aynı şeyler söylendi. Bugün de aynı şeyler söyleniyor.

Oysa iktidarlar eylemcilerin taleplerine kulak vermelidir. Eylemcilerin taleplerini dinlemeli ve yerine getirmelidir. Nuriye ve Semih ölüm peşinde koşmuyorlar. Niyetleri bu olsaydı daha acısız, daha kısa yollarla yaparlardı. Onlar vicdanlara sesleniyorlar. Bize büyük bir haksızlık yapıldı, bu haksızlığı yapanlar çözsünler diyorlar. Evet, onlara ve binlerce memura çok büyük bir haksızlık yapıldı. AKP Hükümeti Fethullah Gülen Cemaatiyle mücadele ediyorum diyerek devrimci, demokrat binlerce memuru işten attı. Üstelik atmaya devam edeceklerini de açıkladılar. Bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan "Ülkede huzur ve güveni sağlayana kadar OHAL devam edecek" dedi. Kimin huzuru ve güvenliği? Açık ki Nuriye ve Semih'in değil. Ya da aynı durumdaki on binlerce memurun değil?

AKP Hükümeti on binlerce memuru işten atarak açlığa mahkûm ediyor ama açlıkla direnmelerini istemiyor. Çelişki gibi görünse de aslında AKP Hükümeti direnme hakkına saldırıyor. Baskıya, teröre, sömürüye karşı halkların direnme hakkı vardır. Tarihin ilerlemesini sağlayan direnme hakkıdır. Halklar baskılara direndikleri için yeni haklar kazandılar. Bu nedenle direnme hakkı bütün hakların atası olarak kabul edilir. Üstelik direnme hakkı son dört yüz yıldır yasa metinlerine de girmiş durumdadır. Burjuvazi feodaliteden iktidar alırken direnme hakkının bayraktarlığını yapmıştır. Şimdi de direnme hakkına saldırmaktadır. Nuriye ve Semih ise direnme haklarına sahip çıkmakta ve haklarını korumaktadır.

Açlık grevi eylemini de bu şekilde alamazsak kesinlikle yanlış yerlere varırız. Birçok demokratik kurum ve kişiden Nuriye ve Semih'e bırakın çağrıları yapıldı. Oysa yapılması gereken bu çağrıya kulak verip

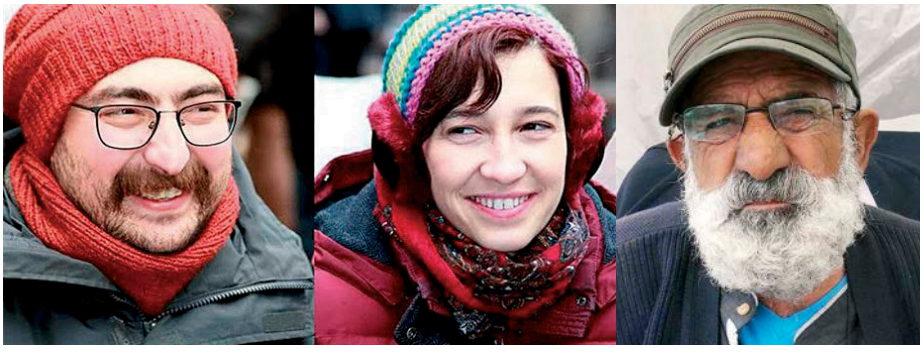

KHK ile ihraç edilen Özakça ve Gülmen ile oğlunun kemiklerinin kendisine teslim edilmesi için 90 gün açlık grevi yapan Kemal Gün.

Türkiye'de yaşayan Fransız gazeteci Mathias Depardon (solda), 19 Mayıs tarihinde açlık grevine başladı. Tek kişilik hücrede tutulan ve sınır dışı edilecek olan Depardon Hasankeyf karakolunun fotoğrafını çektiği iddiasıyla gözaltına alındı. Ancak daha sonra sosyal medya hesabındaki fotoğraflar gerekçe gösterilerek "örgüt propagandasından" işlem yapıldı.

taleplerin kabul ettirilmesini sağlamak değil midir? Tek başına açlık grevi eylemi bir çağrıdır. Vicdanlara, beyinlere ve kalplere hitap eder. Bu çağrıya kulak veren insanlar talebin ya da taleplerin kabul edilmesi için ellerinden geleni yapmaya başlarlar. Nuriye ve Semih'in yaptıkları da budur. Hem kendileri için hem de kendileri gibi işten atılan binlerce memur içindir talepleri. Ya da atılmak için sırada bulunan yüz binlerce memur içindir talepleri. AKP'nin direnişe bu kadar saldırmasının nedeni de budur. AKP yüz binlerce memuru daha atma hazırlığındadır. İşte bu nedenle açlık grevi direnişini talebinden ayırmaya çalışmaktadır. Üstelik bunu üst perdeden yapmaya çalışmaktadır. Son yaptıkları açıklamaların birinde açlık grevi eyleminin dine aykırı olduğunu söylemişlerdir. Binleri açlığa mahkûm etmek dine uygun ama açlıkla direnmek dine aykırı öyle mi?

Elbette ki AKP açısından mesele açlık ya da sağlık sorunları değildir. AKP Hükümeti böyle düşünüyor olsaydı öncelikle insanları işten atıp açlığa mahkûm etmezdi. Dolayısıyla da açlık grevi eylemini adında olduğu gibi bir eylem olarak ele almak gerekir. Bu eylem biçimini ne zaman, nerede, nasıl kullanılacağına direnişçinin kendisi karar verecektir. Nuriye ve Semih kararlarını vermişler ve açlığa yatmışlardır. AKP Hükümeti eylemi tartışmaktadır. Bizim yapmamız gereken ise eylemi değil talepleri tartışmaktır. Her iki eylemcinin talepleri haklı ve meşrudur. AKP Hükümetinin kendilerini mahkûm ettiği açlığa ret etmektedirler. İşlerini geri istemektedirler. Bizim sormamız gereken soru şudur; Bu talep haklı ve meşru mudur? Evet, bu talep haklı ve meşrudur. O zaman AKP korosuna katılmadan, direnişi değil talepleri tartışmalıyız. Sadece devrimci oldukları, demokrat oldukları için işten atılan on binlerce memurun talebi haklı ve meşrudur. Bu talebe sahip çıkmak aynı zamanda kendi haklarımıza da sahip çıkmaktır. Unutmamalıyız ki AKP hepimizi sıraya koymuştur. AKP açısından sorun ona boyun eğip eğmemektir. Düşüncelerimizdir. Halkın çıkarlarını savunmamızdır. Dolayısıyla da Nuriye ve Semih'in direnişi aynı zamanda bizim de direnişimizdir. Elimizden ne gelirse ona göre hepimiz elimizden geleni yapıp bu sesi yükseltmeliyiz ■

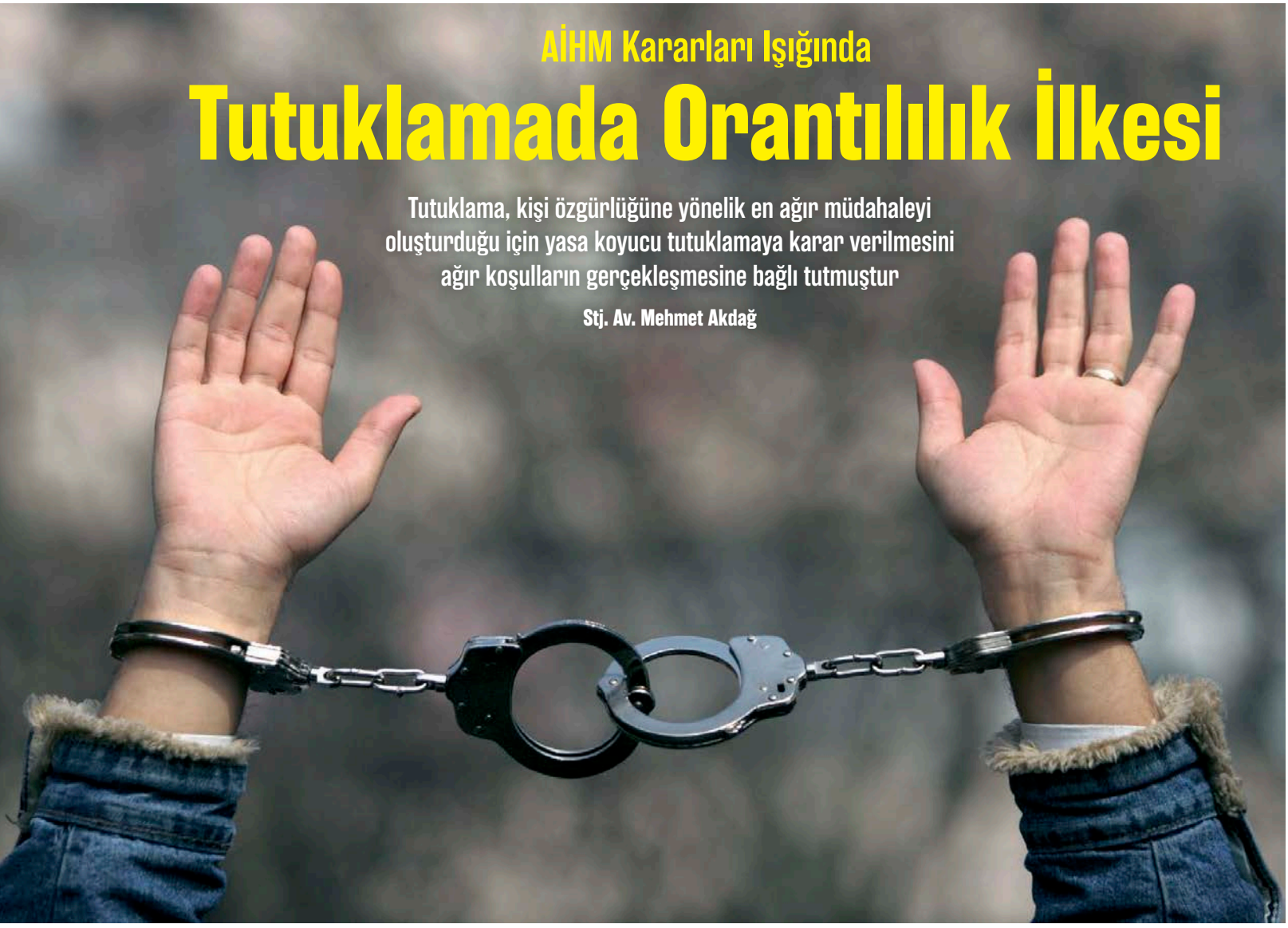

AİHM Kararları Işığında

Tutuklamada Orantılılık İlkesi

Tutuklama, kişi özgürlüğüne yönelik en ağır müdahaleyi oluşturduğu için yasa koyucu tutuklamaya karar verilmesini ağır koşulların gerçekleşmesine bağlı tutmuştur

Stj. Av. Mehmet Akdağ

Şüpheli veya sanığın mahkumiyet hükmünden önce hakim veya mahkeme kararıyla tutukevi adı verilen yüksek güvenlikli yere tedbir amacıyla konulmasına tutuklama denir.

Tutuklama, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100 - 108. maddeleri arasında düzenlenir. 100. madde tutuklama nedenlerini saymakla birlikte söz konusu bu nedenler bağlayıcı nitelik taşımamakta, ilgili kanun maddesinde sayılan nedenlerin varlığı halinde bile tutuklama kararı verecek olan merciye takdir hakkı tanımaktadır.

Tutuklama kararına soruşturma evresinde cumhuriyet savcısının talebiyle sulh ceza hakimleri ve kovuşturma evresinde, talep üzerine veya resen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilmesi gerekmekte olup adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukuki ve fiili nedenlere de yer verilmesi gerekmektedir.

Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını, tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilmelidir.

Tutuklama istisnai bir tedbir niteliğinde olup tutuklamada geçecek süre kanunda düzenlenmiştir. Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçe gösterilerek altı ay daha uzatılabilir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerdeyse tutukluluk süresi en çok iki yıldır ve bu süre, zorunlu hallerde, gerekçe gösterilerek uzatılabilir ve söz konusu uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. Söz konusu bu süreler, hükmedilmesi muhtemel cezayla orantılı ve makul nitelikte olması gerekmektedir.

Tutuklamada geçecek olan sürenin makul bir süre olması son derece önemli olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de birçok kararında herhangi bir davada tutukluluk süresinin makul süreyi

aşmamasının gözetilmesinin öncelikle ulusal adli makamların görevi olduğunu hatırlatmaktadır. Bu amaçla, ulusal adli yetkililer, kişisel özgürlüğe saygı kuralına istisna getirilmesini gerektiren kamu yararı koşulunun mevcut olduğunu veya olmadığını ortaya koyacak nitelikteki tüm koşulları incelemeli ve ilgilinin salıverilmesini reddettikleri kararlarında bu kararların gerekçelerini de bildirmelidirler. AİHM, özellikle söz konusu kararlarda belirtilen gerekçeler ve ilgilinin başvurularında belirttiği tartışmaya mahal bırakmayan olgular temelinde Sözleşmenin 5. maddesinin 3. paragrafının ihlal edilip edilmediğini belirlemek zorunda olduğu kanısındadır. (Assenov ve diğerleri v. Bulgaristan, 28 Ekim 1998, par. 154, Hükümler ve Kararlar Raporu 1998-VIII).

Belli bir davada yargılanmak üzere bekleyen bir şahsın tutukluluk halinin makul bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikli olarak ulusal yargı mercilerinin görevidir. Bu bağlamda ulusal yargı mercileri, varsayılan masumiyet ilkesini gerekli ölçüde dikkate alarak, kişisel özgürlüğe saygı kuralından kamu yararı adına taviz gerektiren haklı bir gerekçenin mevcudiyetine ilişkin lehte ve aleyhteki esasların tümünü incelemeli ve serbest bırakılma başvurularına ilişkin kararlarında bunları tespit etmelidir. Mahkemeden, bu kararlarda gösterilen gerekçeler ve başvuran tarafından başvurularda belirtilen esaslar bazında Sözleşmenin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edilip edilmediği konusunda karar vermesi istenmektedir. (bkz. diğer mercilerin yanı sıra 26 Haziran 1991 tarihli Letellier - Fransa kararı, Seri A, No. 207, s. 18, 35).

Mahkeme, bir sanığın kaçmasına ilişkin tehlikenin sadece söz konusu cezanın ağırlığı bazında değerlendirilmeyeceğine işaret etmektedir. Bu aynı zamanda, bir kaçma tehlikesinin mevcudiyetini teyit eden veya kaçma ihtimalinin yargılanmak üzere tutuklu tutulmayı haklı çıkarmayacak derecede düşük olduğunu ortaya koyan başka ilgili etkenlere göre değerlendirilmelidir. (bkz. mutatis mutandis, yukarıda anılan Letellier - Fransa Kararı, s. 19, 43. Fıkra).

Nitekim Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi tutuklama nedenlerini düzenlemekle birlikte aynı maddenin 4. fıkrası tutuklama yasaklarını düzenlemektedir. İlgili kanun maddesine göre "Sadece adli para cezasını gerektiren veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez" denilmektedir. İlgili kanun maddesinden de anlaşılacağı gibi tutuklama yasağı herhangi bir suç tipiyle alakalı olmayıp genel nitelikte tüm suçlar için uygulanması zorunlu bir kural olup kanun koyucu tarafından tutuklama kararı verecek olan merciye takdir hakkı tanınmamıştır.

İlgili yargı mercisi tarafından verilen tutuklama kararına karşı soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesinin istenmesi mümkün olup şüpheli veya sanığın tutukluluk halinin devamına veya salıverilmesine hakim veya mahkemece karar verilir. Dosya Bölge Adliye Mahkemesine veya Yargıtay'a geldiğinde salıverilmesi istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir. Bu karar resen de verilebilir. Nitekim İstinaf Mahkemesinin aksine Yargıtay'ın tutuklama kararı verme yetkisi yoktur. Yargıtay sadece salıverme kararı verebilmektedir.

Tutuklama zorunlu hallerde başvurulan bir tedbirdir. Asıl olan yargılamanın tutuksuz yapılmasıdır. Tutuklamanın yargılama önlemleri içinde en ağırı olduğu düşünülerek daha hafif bir önlemle amaca ulaşılabilecek hallerde tutuklama yoluna gidilmemesi öngörülmüştür. Nitekim yasa koyucu ilgili kanun maddesinde "İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez" düzenlemesine yer vermekle uygulanacak koruma tedbirinin söz konusu yargılama sonunda verilmesi muhtemel cezayla orantılı olmasını ve alternatif koruma tedbirlerinin önemini vurgulamıştır.

Nitekim 6352 sayılı Kanun'un 98. maddesiyle alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol hükümlerinin Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) 109/1'de belirtilen üst sınırı 3 yıl ve daha az hapis cezasını gerektiren durumlarda uygulanabileceği hükmü kaldırılmıştır. Getirilen değişiklikle adli kontrol uygulamasında sınır şartı kaldırılmış olup tüm suç tiplerinde adli kontrol kararı verilebilmesinin yolu açılmıştır.

Belli bir davada yargılanmak üzere bekleyen şahsın tutukluluk halinin makul bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikli olarak ulusal yargı mercilerinin görevidir

Adli Kontrol Uygulama Kurumuna ilişkin Kanunun gerekçesinde de bu konuya atıfta bulunulmuştur. CMK 109. maddede getirilen; Adli Kontrol Uygulama Kurumu tesis edilirken Alman, İtalyan ve özellikle Fransız hukuku göz önünde bulundurulmuştur. Kurum ilgiliyi özgürlüğünden yoksun kılmamakla birlikte gözlemeyi ve denetlemeyi olanaklı kılan tedbirlere tâbi kılmaktadır; böylece kişinin kaçması riski azaltılırken hürriyetten tümüyle yoksun kılmanın zararları da ortadan kaldırılmış olmaktadır. Bu yeni Kurum hem özgürlükçü ve hem de kamu düzenini koruyucu niteliktedir. Bu kurumdan sonra tutukluluk uygulaması istisnaî hale gelmektedir. Kurum şüpheliyi hürriyetten yoksun hale getirmemekle birlikte, aynı sonuçların elde edilebileceği

hallerde adlî kontrole hükmedilmesi yolunu açmaktadır. Tutuklama, kişi özgürlüğüne yönelik en ağır müdahaleyi oluşturduğu için yasa koyucu tutuklamaya karar verilmesini ağır koşulların gerçekleşmesine bağlı tutmuştur. Böylece ancak istisnai durumlarda tutuklama kararı verilmesi ve orantılılık ilkesinin göz önünde bulundurulması sağlanmak istenmiştir. Tutuklamadan beklenen amaçla kişi özgürlüğü arasında bir denge gözetilmesi gerekecektir; kendinden beklenen amaca ulaşmak için tutuklama, somut olayda uygun gerekli ve ölçülü olmalıdır.

Nitekim Ceza Muhakemesi Kanunu'nun tutuklama nedenleri başlıklı 100. maddesinde "İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiriyle ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez" denilmektedir. Ayrıca aynı maddenin birinci fıkrasında "Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir." denilmektedir. Burada kanun koyucu tarafından kanun maddesine eklenen "tutuklama kararı verilebilir" cümlesi, tutuklama kararı vermenin CMK'nin 100. maddesinde belirtilen koşulların varlığında bile bir zorunluluk olmadığını, hakimin takdir hakkının söz konusu olduğunu göstermektedir.

Ceza Muhakemesi Kanununda tutuklama nedenleri arasında "kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması" ifadesi yer almaktadır. Söz konusu kuvvetli şüphe soruşturma açılması için gereken basit şüpheden ve kovuşturma aşaması için gereken yeterli şüpheden daha yoğun bir şüpheyi ifade etmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında; "Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hala devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır." (Murat Narman B. No.2012/1137, 2/7/2013) şeklinde karar vermiştir.

Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir kararında; "tutuklu şahsın bir suç işlemiş olmasına ilişkin makul şüphenin devamı, sürdürülen tutukluluk halinin geçerliliği için bir zorunlu koşuldur, ancak belli bir sürenin aşılması durumunda bu yeterli olmamaktadır: Bu durumda Mahkeme, adli merciler tarafından öne sürülen gerekçelerin özgürlüğün kısıtlamasını haklı nedene dayandırıp dayandırmadığını incelemelidir" demektedir (a.g.e. ve bkz. Wemhoff - 27 Haziran 1968 tarihli Almanya kararı, A Serisi, No. 7, ss. 24-25, Fıkra).

Bir başka AİHM Kararında, aynı yönde; "Başvurana atfedilen suçun ciddiyetini ve ilgili cezanın ağırlığını göz önünde bulundurmaktadır. Ancak, AİHM, firar etme tehlikesinin yalnızca verilen cezanın ağırlığına dayanarak değil, aynı zamanda böyle bir tehlikenin varlığını onaylayan veya duruşmaya kadar tutukluluğu haklı çıkaramayacak şekilde bunu önemsiz gösterebilen diğer çok sayıda ilgili faktöre atıfta bulunarak incelenmesi gerektiğini tekrarlamaktadır" (bkz, Muller / Fransa, 17 Mart 1997 tarihli karar, Hüküm ve Karar Raporları 1997-II, § 43,) denilmektedir.

Tutuklamanın bir tedbir niteliğinde oluşu hem soruşturma aşamasında hem de kovuşturma aşamasında yargılamanın her safhasında dikkate alınması gereken bir hususdur.

Hem soruşturma hem kovuşturma safhasında mahkemeler genel ve kalıplaşmış bir şekilde tutuklamanın gerekçesi olarak "delil durumunun değişmemesini" gerekçe göstermekteyseler de AİHM birçok kararında delil değişikliğinin olmaması durumunun tutuklamaya gerekçe teşkil edemeyeceğinden bahsetmiş ve AİHM, ayrıca Türkiye aleyhine verdiği ve 5/3 maddesinin ihlaline hükmettiği kararlarının neredeyse tümünde, yerel mahkemelerin "suçun niteliğini, delillerin durumunu ve dava dosyasının içeriği göz önünde bulundurularak" gibi aynı kalıplaşmış ifadeleri kullanarak başvuranın tutukluluğunun uzatılması kararı verilmesini adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olduğu yönünde karar vermiştir. (Dereci / Türkiye No. 77845/01 – Akyol / Türkiye No. 23438/02)

Suçun vasıf ve mahiyeti tutuklamanın gerekçesi olamayacak kadar soyut ve denetimsiz kavramlardır. Ceza muhakemesinin gayesi toplumun suçla ihlal edilmiş bulunan menfaatleriyle suç işlediği zannedilen sanığın veya şüphelinin haklarını dengede tutarak maddi gerçeği ortaya çıkarmaktır. İş bu nedenle evrensel bir ceza ilkesi olan masumiyet karinesinin de bir gereği olarak tutuklamanın ceza infazının değil yargılamanın selametinin bir gereği olan tedbir niteliğinde olduğu hususunun dikkate alınması ve tutuklama kararıyla yargılama sonunda ulaşılması muhtemel amaç arasında bir terazi gibi ince bir denge gözetilmesi son derece önem teşkil etmektedir. ■

KAYNAKÇA

http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57595 Wemhoff/ Fransa B. No. 2122/64

http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57678 Letellier/ Fransa B. No. 12369/86

http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-69123 Dereci/ Türkiye B. No. 77845/01

http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-120032 Akyol/ Türkiye B. No. 23438/02

http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-58025 Muller/Fransa B. No. 21802/93

http://www.resmigazete.gov.tr/ eskiler/2013/07/20130718-27.pdf Murat Narman B. No.2012/1137, 2/7/2013

Assenov ve diğerleri v. Bulgaristan, 28 Ekim 1998, par. 154

Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu İzlenimleri

Cezaevinin kapısından çıkarken herkesin düşündüğü ve emin olduğu tek bir şey vardı: Özgürlük...

Berna Erbil / Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencisi

Prof. Dr. Timur Demirbaş'ın vermiş olduğu "İnfaz Hukuku" dersinde cezaevi gezisi düzenleneceğini öğrendiğimiz andan itibaren hepimizde bir merak uyandı ve derste dinlediklerimizden çok daha fazlasını göreceğimizi bilerek heyecanla o günün gelmesini bekler olduk.

2 Mayıs 2017 günü Üniversitenin arka kapısı önünde bizi bekleyen araçla yolculuğumuza başladık. Herkesin bildiklerini birbirine anlattığı yaklaşık bir buçuk saatlik yolculuğun ardından kurumun kapısından içeri girdik. Şaşkınlığımızı gizleyemiyorduk, çünkü etraf öylesine yeşildi ki buranın bir cezaevi olduğuna inanamadık. Bizleri kurumun yemekhanesine davet ederlerken çevreye bakmaktan kendimizi alamıyorduk. Ağaçlar, çiçekler, tertemiz alanlar ve gölgede oturan hükümlüler...

Çok beklemeden bizimle ilgilenmek üzere gelen görevli idari memur, bizlere açık ceza infaz kurumlarının nasıl çalıştığını, kapalı infaz kurumlarıyla farklarını ve hükümlülerin haklarını anlattı. Kurumun, özellikle hükümlülerin iyileştirilmesine, çalıştırılmasına ve meslek edinmesine önem verdiğini söyleyen görevli, dış güvenlik görevlisi bulundurmadan tel örgüyle önlem aldıklarını aktardı.

İlk olarak hükümlülerin kaldığı koğuşları ziyaret etmeye başlayacağımızı öğrendiğimizde hepimiz meraklanmıştık.

Duvarlarda ışıkları kapatmak yasaktır uyarıları, ranzaların üzerine atılmış eşyalar ve daracık alan... Yüzlerimizdeki gülümsemenin kaybolmasının ardından sessizlik hepimizi sardı. Koğuşun içine bakarken bir hükümlünün çekingen tavırlarıyla kapının ardından bizleri izlediğini gördüğümüzde özgürlüğün değerini hissettik. Dışarıdaki yeşillikler, çiçekler ve tertemiz

havaya aldanıp gülerken cezaevinin ne demek olduğunu sanırım tam da o an anlamış, bizleri böylesine etkileyen bir durum karşısında hükümlülerin neler hissettiğini daha iyi idrak eder olmuştuk.

Yemekhaneden idari kata, kütüphaneden dersliklere kadar birçok yer gezdik. Cezaevinde çalışan bir eğitmen de bizlere eşlik etti ve bilgilendirdi.

Gezi sırasında açık ceza infaz kurumlarında meslek edinme ve hükümlülerin çalışmasının önemi bizlere özellikle vurgulanarak anlatılan bir konu oldu. Bu konu bizlere anlatılırken dikkatimizi hiçbir iş yapmayan hükümlüler çekti... Memur, son dönemde kapalıdan açığa nakil esaslarındaki değişiklik nedeniyle artan hükümlü nüfusunun çalışma kapasitesinin üstünde olduğunu söyledi.

Gezimize iş kollarının bulunduğu bölgeye doğru hareket ederek devam ettik. Çok geniş bir alana yayılmış olan bu kurum, hepimizi bir kez daha şaşkınlığa uğratmayı başardı. Tarım, büyükbaş/küçükbaş hayvancılık, yumurta ve tavukçuluk, metal işlerinin yanı sıra pek çok iş kolu bulunmaktaydı. İlk durağımız fırın ve unlu mamuller iş koluydu. Günde binlerce ekmek ürettiklerini, bunun yanı sıra simit, boyoz gibi mamullerin de kantinde satılmak üzere yapıldığını öğrenmiş olduk. Ardından süt işleme tesisine uğradık. Son teknolojiyle el değmeden üretilmekte olan sütleri, ayranları görme fırsatımız oldu.

Üretim yerlerinin tertemiz olması ve çalışan hükümlülerin ciddiyetleri bizlere bu işe ne kadar önem verdiklerini gösterdi. Kurulmakta olan, faaliyete henüz geçmemiş birçok iş kolunun alanını gezdirdikten sonra bizleri yemekhaneye davet ederek kendi ürettikleri ayranlardan ikram ederek memnun etmeyi ihmal etmediler.

Dakikalar sonra gözlerimizi tekrar etrafa çevirmiş bakıyorduk. Artık ilk geldiğimiz zamanki düşüncelerimizden uzak, bizler için unutulmaz bir deneyim olan bu kurumdan ayrılma vakti gelmişti. Cezaevinin kapısından çıkarken herkesin düşündüğü ve emin olduğu tek bir şey vardı: Özgürlük...

Birçok insan için farklı anlamı olan bu kelime, kısa gezimiz sonrasında bizlere eşlik etmeye devam edecekti. Hükümlüler için aynı şeyi söyleyememek bizleri üzmüştü. Hiç kimsenin başına gelmemesi dileğiyle... ■

Geçmişe Ağlamak Fayda Vermez

Taksim Cami ve Taksim Cumhuriyet Meydanı

Mekân önemlidir. Toplumu teslim almak isteyen, önce mekân zaptına hamle eder

Av. Can Atalay

Fareni patlamış bir kamyon gibi 200 yıllık Anayasal/demokratik kazanımların tümünün tasfiyesiyle sonuçlanabilecek, istikrar değil ancak istikrarsızlığa neden olacak bir anayasasızlaştırma zorlamasıyla birlikte bildik bir öykü sahneye konuyor: Taksim Camisi.

Taksim, İstanbul'un belki de Türkiye'nin en çağdaş kent merkezi ve meydanı.

Son elli yıllık süre içerisinde Türkiye'de emeği ile geçinen yurttaşlar lehine kazanımların karşısına dikilen her kim ve ne varsa kendisini Taksim'de göstermek ihtiyacı hissetti.

Bundan sadece 48 yıl önce Amerika Birleşik Devletleri'nin tüm yakın doğu halklarına ölüm kusan 6. Filosunu denize dökmek için Taksim'e çıkan sosyalist işçi ve öğrencilere Dolmabahçe'de 6. Filo yönünde secdeye vardıktan sonra "İslam geliyor" diye saldıranlar, iki genç işçiyi "Kanlı Pazar"da katlederek Taksim'de arzı endam ettiler.

40 yıl önce işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs için buluşanlara Taksim Maksemi'nin hemen arkasından açık bir CIA/kontrgerilla provokasyonu ile kurşun sıkıldı, 34 yurttaş öldürüldü...

1 Mayıs 1977 provokasyonunun 12 Eylül darbesine giden yolun en önemli kilometre taşlarından olduğuna bugün kuşku yok.

Solun somut bir iktidar alternatifi oluşundan paniğe kapılanlar yine Taksim'de arzı endam etmişlerdi.

Anımsatmak istediğimiz ise, o günün tüm dinci, sağ ve liberal güçlerinin koalisyonuyla Süleyman Demirel başbakanlığında oluşan 1. Milliyetçi Cephe Hükümeti Kültür Bakanlığının, Taksim Camisi ile ilgili ilk başvuruyu 1 Mayıs katliamından yalnızca 12 (yazıyla on iki) gün sonra, katliamın "şoku" henüz atlatılmamışken 13 Mayıs 1977 gün ve 732.34.4/5998 sayılı yazısı ile işleme koymuş olduğudur.

Daha açık bir söyleyişle Türkiye sağı, solun somut bir iktidar alternatifi olarak

EKSTRA GAZETE

Taksim'de kardeş katliamı

İkinci "Kanlı Pazar"

2 Mayıs 1977 tarihli Hürriyet.

Türkiye'nin meydanı Taksim'de milyonlarla boy göstermesini kanlı bir provokasyon ile kana buladıktan yalnızca 12 gün sonra, yine dini yine siyasete ve kendi gündelik çıkarlarına alet ederek Taksim Cumhuriyet Alanını, 1 Mayıs Meydanını zapt etmek için hamle edebilmiştir.

Basit; mekân önemlidir. Toplumu teslim almak isteyen, önce mekân zaptına hamle eder.

Taksim Camisini, dini siyasete ve gündelik çıkarlarına alet edenlerin nasıl bir kamusal tasavvura denk düştüğünü anlamak için 12 Eylül Cuntası döneminin Vakıflar Başmüdürü Süleyman Eyüboğlu'na kulak vermek yeterlidir:

"Taksim semti gökdelen otellerinin toplandığı, İstanbul'un ve Türkiye'nin en kesif turistik merkezidir. Bugün Türk devletinin dış politikası, İslam alemine ve Arap devletlerine dönük kesif faaliyetler arz etmektedir.

Taksim Semtinde bir cami yapılması, Arap devletlerinin de dikkatlerini Türkiye'nin üzerine celbedecek, enternasyonal bir hüviyet arz edecektir. Geçen seneler İstanbul Sheraton Oteli'nde yapılan İslam Konferansı'na iştirak eden delegelerin, bu ihtiyaca işaret etmeleri ve bu mevzuda Arap devletleri elçilerinin ilgili devlet bakanımıza maddi yardımda bulunma talepleri de duyumlarımız arasında olup bütün bu hususlar Taksim'de bir caminin ne kadar zaruri bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur..."

Başmüdür hiçbir ek açıklamaya gerek bırakmamış öyle değil mi?

Türkiye'yi istikrarsızlığa sürükleyen siyasal iktidarın, neredeyse 16 Şubat 1969 Kanlı Pazar'ın "yıl dönümüne saygıyla" yeltendiği provokasyon, aynı zamanda, emeği ile geçinen yurttaşların, onlara

yapılan lütuflara yalvaran köleler olmasının istendiği bir karşı-kamusal tahayyülün karambolden istifade edilen bir hamlesidir.

Hukuk mu?

Taksim'de, tarihi su Maksemi yanındaki 406 sayılı yapı adasında bir cami, çarşı ve otopark kompleksi inşa edilmesi isteğinin "şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırı olacağına" ilişkin Danıştay 6. Dairesi'nin 07.02.1983 gün ve 1983/56 sayılı kararı, 26.12.1983 tarihinde kesinleşmiştir.

Beyoğlu Kentsel Sit Alanı'nın ve bunun en önemli parçalarından birisi olan Taksim Meydanı'nın bir bütün olarak planlanmasının zorunlu olduğu 2009 onanlı Beyoğlu Koruma Amaçlı 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ile ilgili İstanbul 10. İdare Mahkemesi'nin 2011/1094 Esas sayılı dosyasında resen alınan bilirkişi raporunda ve İstanbul 10. İdare Mahkemesi'nin 25.09.2013 gün, 2011/1094 Esas ve 2013/1665 Karar sayılı kararı ile; Danıştay'ın (ayrıntıda boğulan) bozmaya uyulması sonucunda İstanbul 10. İdare Mahkemesinin 2015/1869 Esas sayılı dosyası kapsamında alınan 2017 tarihli yeni bilirkişi raporu da Taksim Kentsel Sitinin yüreğine böylesi bir simgenin neden olmaz iş olduğunu tane tane tane izah etmiştir.

2009 onanlı 1/5000'in üzerinden iki yıl dahi geçmeden, anılan planın orta yerini yani Taksim Meydanı'nı bütünden koparıp Tarlabaşı projesine yol yapmak ve Taksim Gezisini betonlaştırmak için hazırlanan Taksim Yayalaştırması Projesine İlişkin 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ile ilgili İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin 2012/778 Esas sayılı dosyasında resen alınan bilirkişi raporunda ve İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 06.06.2013 gün, 2012/778 Esas ve 2013/1084 Karar sayılı kararı ile Danıştay'ın (yeni atanan üyeler tarafından hiç sıkılmadan) karar düzeltme aşamasında ve karar düzeltme gerekçeleri bulunmamasına karşın verdiği bozmaya uyulması sonucunda İstanbul

31 Mayıs 2013, Taksim Meydanı.

1. İdare Mahkemesi'nin 2015/1538 Esas sayılı dosyası kapsamında alınan yeni bilirkişi raporu da Taksim Meydanı'nın nasıl planlanabileceğini ama belki de daha önemlisi nasıl planlanamayacağını hiçbir soruya yer bırakmayacak biçimde ortaya koymaktadır.

Hala mı "Hukuk" Diye Soruyorsunuz?

İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.03.2001 tarih ve 12665 sayılı kararında: "Taksim Cumhuriyet Alanı, Beyoğlu Yakasında, İstiklal Caddesi'nin bitiminde istiklal sözcüğünün Cumhuriyet Anıtı'yla vurgulandığı bir prestij mekanı, referans noktası olduğundan, aynı zamanda Cumhuriyet döneminin kentlerin güzelleştirilmesi ve kentsel yaşamın günün akımlarına göre düzenlenmiş çevrelerde geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bayındırlık hareketlerinin İstanbul'daki örneği olan meydanın, İstanbul'un ve Türkiye'nin bu özelliği ile korunması gereken önemli bir mekanı olduğuna ve burada yapılacak her türlü çalışmanın bu ana fikir esasında kurulması gerektiğine;

"Taksim Cumhuriyet Alanı, törensel, kültürel vb. etkinliklerin yapıldığı, ayrıca gezinti amacıyla kullanılan, odak noktası olan dairesel bir kavşağın merkezinde ve meydana eklenen Cumhuriyet Caddesi ile dikdörtgen tören alanının kesiştiği noktada Cumhuriyet Anıtı yer alan ve batısında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 8.1.1958 gün ve 871 sayılı kararı ile tescilli Su Maksemi ve Havuzu, doğusunda kurulumuzun 6.1.1999 gün ve 10521 sayılı kararı ile tescilli Atatürk Kültür Merkezi, kuzeyinde İnönü Gezisi ile birlikte tanımlanan bir mekandır. Anlamı, işlevi ve mekan tanımı Taksim Cumhuriyet Alanı'nın anılan niteliklerinin korunmasını gerektirmekte, zorunlu kılmaktadır..."

Emeğiyle geçinen yurttaşların hak taleplerini memleket gündemine sokmalarının simge mekânını, Türkiye'nin meydanını yok etmek için atılan yeni ama çok eski bir adımdır. Hukuk diye diye kitapların arkasına gizlenme ya da yitenin arkasından ağlama vakti değil.

Taksim'de kırk yıldır çınlayan o sesin dediği gibi: "Geçmişe ağlamak fayda vermez..."

Başta Oktay Ekinci olmak üzere, tüm toplumcu mimarlara saygıyla... ■

2009 yılında Bogota-Kolombiya'da düzenlenen bir protestoda kadınlar, çatışmalar sırasında zorla kaybedilen binlerce Kolombiyalı için hükümetin hesap vermesini istedi.

Kolombiya'nın Kanlı Altını

Ticari işletmelerin faaliyetlerini insan hakları ile uyumlu şekilde yürütmesi uluslararası hukuk tarafından ortaya konmuş bir beklentidir

Av. Can Yavuz / İstanbul Barosu

Bu çalışmada bir çatışma bölgesi olan Kolombiya ve onun altın sektörü, iş dünyası ve insan hakları bağlamında ele alınacaktır. Çalışmanın birinci bölümünde insan hakları, ticari faaliyetler ve çatışma bölgelerine ilişkin genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmış, ikinci kısımda Kolombiya ve ülkenin altın sektörüne ilişkin genel bilgilendirme yapılması amaçlanmış ve üçüncü bölümde Kolombiya'nın altın madenciliği sektöründe yaşanan insan hakları ihlalleri ele alınmıştır.

Çatışma Bölgeleri ve Ticari Faaliyetler

Dünyada son dönemde çatışmadan etkilenmiş bölgelerin arttığı gözlemlenmiştir.[1] Bu durum çok sayıda insanın yaşam koşullarını olumsuz yönde etkilemiş ve insan haklarını yakın bir tehdit altına sokmuştur.

Çatışma bölgelerinde yaşam koşullarının zor olduğu ileri sürülebilir. Fakat bu olumsuzluklara karşın bölgedeki iş yaşamının devam edebildiği görülmüştür. Bunun arkasında birçok sebep yattığı söylenebilir.

Çatışma bölgelerinde; gıda, barınma ve benzeri temel insan ihtiyaçları sürmektedir. Olumsuz koşullara rağmen mal ve hizmetlere talep vardır. Bölgede yaşayan siviller alanı terk etmiş olsa bile çatışma tarafları halen bölgede mücadele içindedir. Bir başka ifadeyle, çatışma bölgelerinde en kötü ihtimalle çatışma tarafları yer almakta ve bu tarafların çok sayıda ihtiyacı bulunmaktadır.

Çatışma bölgelerinde yer alan kaynakların başka coğrafyalardan elde edilmesi mantıksız, zor veya imkânsız olabilir. Bu nedenle çatışma bölgelerindeki kaynakları elde etmek için bölgedeki ticari faaliyetler

devam edebilir. İş dünyasının çatışma bölgelerindeki faaliyetlerini devam ettirmesinin bir başka nedeni bölgeye ilişkin beklentileridir. Birçok ticari işletme çatışma bölgelerindeki uzlaşmazlıkların belli bir süre sonra sona ereceğini düşünmekte, çatışma sürecinde (özellikle ciddi yatırım yaptıkları coğrafyalarda) faaliyetlerini kesmemeyi tercih etmektedir. Çatışma bölgelerindeki ticari faaliyetlerin kârlılığının diğer bölgelere kıyasla (yüksek risk nedeniyle) daha fazla olması ticari faaliyetlerin sürmesinin bir başka sebebidir.

Çatışma Bölgeleri ve İnsan Hakları

Yukarıda ticari işletmelerin çatışma bölgelerinde niçin faaliyet gösterdiği dile getirilmeye çalışılmıştır. Bahsi geçenlere ilaveten, bu çalışmanın ilgi alanına giren bir neden daha bulunmaktadır.

Birtakım ticari işletmeler çatışma bölgelerindeki egemenlik veya hukuk boşluğundan doğrudan veya dolaylı olarak faydalanıp kârlılıklarını arttırmaktadır. Çok çeşitli şekillerde gerçekleşebilen bu "faydalanma" genellikle insan hakları ihlalleriyle sonuçlanmaktadır.[2]

Ticari işletmelerin faaliyetlerini insan hakları ile uyumlu şekilde yürütmesi uluslararası hukuk tarafından ortaya konmuş bir beklentidir.[3] Bunu üzerine yapılmış en kapsamlı çalışmalardan birisi Birleşmiş Milletler'in "İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler"dir (Rehber İlkeler). Rehber İlkeler'in 7. maddesi çatışma bölgelerinde faaliyet gösteren aktörlere ilişkindir. İlgili madde şu şekildedir:

"Çatışma bölgelerinde toplu insan hakları ihlalleri riski yüksek olduğu için, Devletler bu kapsamda iş yapan ticari şirketlerin bu tür ihlaller yapmamalarını sağlamak için aşağıdaki yöntemleri kullanmalıdır:

a. Ticari şirketlerin, faaliyetlerinin insan hakları ile bağlantılı risklerini tespit etmelerine, önlemelerine ve azaltmalarına yardımcı olmak için, mümkün olan en kısa sürede onlarla yakından ilgilenmeye başlamak;

b. Ticari şirketlere, yüksek ihlal risklerini değerlendirmeleri ve onlara yönelik çalışma yapmaları için, toplumsal cinsiyete dayalı ve cinsel şiddete özel bir önem vererek, yeterli desteği sağlamak;

c. Toplu insan hakları ihlalleri yapan ve bu duruma yönelik çalışma yapma konusunda işbirliği yapmayı reddeden ticari şirketlerin devlet desteği ve hizmetlerine erişimine izin vermemek;

d. Mevcut politikaların, yasaların, yönetmeliklerin ve uygulama tedbirlerinin, şirketlerin toplu insan hakları ihlalleri yapma riskine müdahalede etkili olmasını sağlamak."

Bir Çatışma ve Altın Diyarı: Kolombiya

Güney Amerika'da yer alan, 49.5 milyon nüfusa sahip Kolombiya ekonomik açıdan gelişmekte olan ülke olarak nitelendirilmektedir.[4] Kolombiya çok sayıda doğal zenginliğe sahip bir coğrafyadır. Kahve, tarım ürünleri, kömür ve petrol üretiminde dünyada hatırı sayılır bir yeri bulunan ülkenin, ekonomisindeki önemli bir başka faktör ise değerli madenlerdir.[5]

Bulundurduğu coğrafi zenginlere karşın Kolombiya'da yoksulluk en önde gelen sorunlardan birisi olarak görülmektedir.[6] Eşitsizlik, kartel savaşları ve eğitimsizlikle sınırlı olmamak üzere, ülkede yaşanan yoksulluğun arkasında çeşitli ve çok katmanlı sosyo-ekonomik problemlerin yer aldığı söylenebilir.[7] Kolombiya, 1950'lerden günümüze değin çok sayıda çatışmanın yaşandığı bir coğrafya olmuştur. 1950'lerden başlayan, muhafazakâr ve liberal siyasi hareketler arasındaki uzlaşmazlıklar; 1960'larda alev alan, aşırı sol grupların "Agrarian Reformu[8]" için verdiği silahlı mücadele ayrıca 1980'lerde etkisini göstermeye başlamış ve çağımıza değin devam etmiş olan aşırı sağ grupların ve uyuşturucu kaçakçılarının sebep olduğu silahlı çatışmalar ülkenin yakın tarihine damga vurmuştur. "Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC)", "National Liberation Army (ELN)", "Popular Liberation Army (EPL)" ve "Bandas Criminales – BACRIM" ülkedeki çatışmaların önde gelen aktörleri olarak ön plana çıkmıştır.[9]1980'lerde dünyanın en büyük organize suç örgütleri olan Medellin ve Cali Kartelleri ülkede çok sayıda terör eylemi yapmış birçok insanın ölümüne sebep olmuştur.[10] Kolombiya Hükümeti'nin resmi istatistiklerine göre 1985-2015 yılları arasında 6.3 milyon insan çatışmalar nedeniyle yerlerinden edilmiş yaklaşık bir milyon insan çatışmalarda yaşamını yitirmiştir.[11]

Kolombiya'nın Altın Sektörü

Maden sektörü Kolombiya ekonomisi için önemli bir yerde bulunmaktadır. 2014 yılında ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasının yüzde ikisini maden sektörü oluşturmuş ayrıca ülkeye yapılan yabancı yatırımın yüzde yedisi maden sektörüne gitmiştir. Altın madenciliği ülkenin maden sektörü içinde yüzde beş gibi azımsanmayacak bir yere sahiptir. Kolombiya, Dünya Altın Konseyi tarafından (2014 yılında) altın ihraç eden ülkeler arasında en büyük 19. ihracatçı olarak gösterilmiştir. Altın sektörü son dönemde hızla büyümüş, 2004-2014 yılları arasında sektörün hacmi üçe katlanmıştır. Bu aşırı büyüme küçük-orta boy işletmeciler öncülüğünde gerçekleşmiştir. Hükümetin resmi rakamlarına bakıldığında büyük çaplı operasyonların altın madenciliğindeki payının sadece yüzde 13 olduğu görülmüştür. Diğer deyişle, ülkede yaklaşık bir milyon insanın altın işletmeciliği ile uğraşan küçük orta boy ticari işletmeler sayesinde geçimini sağlamaktadır.[12]

Son dönemde uluslararası suç örgütlerinin kara para aklamak için Kolombiya'daki illegal altın madenciliği ile işbirliği yaptığı iddia edilmiştir

Küçük-orta boy işletmeler altın madenciliği faaliyetlerini genelde illegal şekilde yürütmektedirler. Ülkedeki altın madenciliğinin yaklaşık yüzde 80'inin kayıt dışı

Başkanlık Sarayının olduğu caddede bir Kolombiya askeri ve bir seyyar satıcı.

olarak gerçekleştiği düşünülmektedir.[13]

Altın madenciliğine coğrafi açıdan bakıldığında ortaya çıkan tablo şu şekildedir: Ülkenin çoğu bölgesinde altın madenciliği yapılmaktadır. Fakat üç bölgenin, Antioquia, Chocó ve Bolivar'ın, altın madenciliğinde başı çektiği görülmüştür.[14]

Kolombiya'daki altın madenciliği ve işlemesi genelde küçük orta boy işletmelerce yapılmaktadır. Küçük-orta boy işletmeler işlemlerini tamamladıktan sonra ortaya çıkan ürünü çoğunlukla kendilerinden daha büyük işletmelere satma eğilimindedirler. Bu "aracılar" altını ulusal veya uluslararası piyasaya satmaktadır. 2014 yılı istatistiklerine göre, Kolombiya'dan çıkan altının yaklaşık üçte ikisini Amerika Birleşik Devletleri (ABD), neredeyse üçte birini İsviçre ve geri kalanını ise; Fransa, İtalya, Hong Kong, Türkiye, Belçika, İspanya ve Panama satın almaktadır.[15]

İnsan Hakları İhlalleri Zinciri Kanlı Altın

Kolombiya yakın tarihinde çok sayıda çatışma ve hükümet dışı silahlı örgüt yer almıştır. Bu çatışmaların mali kaynağı ülkedeki illegal madencilikle yakından bağlantılıdır. Uzun yıllar hem insani hem de mali külfeti çok ağır olmuş silahlı mücadele veren FARC ve ELN örgütleri 1980'lerden itibaren maden bölgelerine yerleşmiş çok sayıda değerli madene el koymuş ve işletmiştir. Benzer şekilde, Bandas Criminales – BACRIM paramiliter grupları da 1990'lı yıllardan beri kayıt dışı çalışan madenler ve belediye başkanları ile anlaşmalar yapmış, onlara pay vererek değerli madenleri işletmiş ve kazanç sağlamıştır. Bu süreç günümüzde de sürmekte ve hükümet dışı silahlı örgütler şehirlere uzak ve ulaşımı zor alanlardaki madenleri işleterek gelir elde etmektedir. Kolombiya Devleti'nin açıklamalarına göre, hükümet dışı silahlı örgütlerin illegal madencilikten kazancı yıllık iki-üç milyar Amerikan Doları civarındadır.[16]

Hükümet dışı silahlı örgütlerin illegal madencilikle lisanslı madenlerin rekabet gücünü azaltıp onlara zarar verdiği belirtilmiştir. Yapılan bir araştırma yasal madenlerle illegal madenler arasında çatışmalar çıktığını ve yasal madenlere zaman zaman hukuksuz şekilde el konulduğunu göstermiştir. Ayrıca, hükümet dışı silahlı örgütlerin illegal madenleri işletebilmeleri için memurlara rüşvet vermelerinin bürokrasiyi olumsuz yönde etkilediği öne sürülmüştür. Kayıt dışı ekonomi nedeniyle devletin vergi kaybı yurttaşların yaşamına olumsuz yönde yansımıştır.[17]

Kolombiya'daki kayıt dışı altın sektörünün değişik hukuksuzluklara zemin hazırladığı söylenebilir. Örneğin, uyuşturucu kaçakçıları 1980'lerden beri kara para aklamak için Kolombiya'nın altın sektörünü aracı olarak kullanmışlardır. Son dönemde de uluslararası suç örgütlerinin de kara para aklamak için Kolombiya'daki illegal altın madenciliği ile işbirliği yaptığı iddia edilmiştir. Uyuşturucu kaçakçılarının genellikle yurtdışından altın aldığı, bu altını yasa dışı yollardan ülkeye soktukları, daha sonra yurt içi ve uluslararası pazara satarak kara paralarını akladıkları öne sürülmüştür. Kolombiya'nın 2008-2010 yılları arasındaki altın ihracatı yüzde 135 artarken, altın üretimi yüzde 68 artış göstermiştir. Resmi makamlar, aradaki farkın kara para aklamak için kullanılan altından kaynakladığından şüphelenmiştir.[18]

Hükümet dışı silahlı örgütlerin yerel yöneticilere sıklıkla rüşvet verdiği söylenmektedir.[19] Rüşvet sebebiyle yerel yöneticiler bölgelerindeki altın üretimini olduğundan fazla göstermekte gerçek altın üretimi ile fazla gösterilen altın arasındaki fark, hükümet dışı örgütlerin illegal altın madenlerinden çıkardığı altın ile kapatılmaktadır.[20]

Kolombiya'nın illegal madenciliğinden uluslararası aktörlerin faydalandığı söylenebilir. Yapılan bir araştırmaya göre, 2013 yılında Kolombiya'dan ABD'ye toplam 47 ton altın satıldığı görülmüştür. Resmi rakamlara göre ülkedeki ilgili yılda resmi altın üretimi 11.2 tondur. Diğer deyişle, 2013 senesinde 35.8 tonluk resmi olmayan altın Kolombiya'dan ABD'ye yollanmıştır.[21]

Kolombiya'daki hükümet dışı silahlı örgütler, kayıt dışı madenleri diğer silahlı gruplara karşı "korumaktadır". Bunun karşılığında da "koruma bedeli" almaktadır. Bu durum özellikle birden çok silahlı grubun bulunduğu bölgelerde gerçekleşmiştir. Devletin egemenliğinin zayıf olduğu bölgelerde; saldırı, sabotaj veya kaçırılma tehditlerin üstesinden gelmek için bazı yabancı yatırımcıların bu "koruma"ya başvurduğu ileri sürülmüştür.[22]

Yabancı ticari işletmeler, yabancı bir ülkeye ilk kez yatırım yaptıklarında (özellikle Rehber İlkeler'deki "due diligence" ilkelerine[23] uymadıklarında) zaman zaman yerel halkın tepkileriyle karşılaşmaktadır. Kolombiya'daki hükümet dışı silahlı örgütler bu konuda da yabancı yatırımcılara "hizmet sunmaktadır". Yapılan araştırmalar, ülkedeki hükümet dışı silahlı örgütlerin yerel halk üzerindeki hâkimiyeti sayesinde yerel halkın muhalefetini engellediğini ayrıca işçi grevlerini durdurduğunu öne sürmüştür. Bu "hizmetler" karşılığında yabancı yatırımcılar hükümet dışı silahlı gruplara haraç vermektedir. İlaveten, Kolombiya'da özel güvenlik şirketleri hızla yaygınlaşmaktadır. Bu şirketlerinin hükümet dışı silahlı örgütlerle sıkı bağının olduğu hatta özel güvenlik şirketlerinin hükümet dışı silahlı örgütlerce kurulduğu ve yukarıda değinilen "koruma" hizmetlerinin bu şirketler aracılığıyla verildiği öne sürülmektedir.[24]

Altın ve değerli madenlere sahip birçok bölgede yukarıda sözü geçen "koruma

hizmetlerinin" örneği görülmüştür. Bolivar'da yaşanan katliam ve yerel halkın göçe zorlanması, Antioquia'daki yerel halkın zorla yerinden edilmesi, Nariño'da hukuka aykırı maden arama faaliyetlerini kamuoyuna duyuran toplum liderlerinin sindirilmesi, Cauca'da evlerinin bulunduğu bölgeyi maden şirketlerine vermeyen yurttaşların tehdit edilmesi, Risaralda'daki çevreci aktivistin ve Quibdó'daki kamu görevlisinin öldürülmesinin yukarıdaki duruma örnek teşkil ettiği iddia edilmiştir.[25]

Küçük-Orta Boy İşletmeler ve Hükümet Dışı Silahlı Örgütler

Yukarıda hükümet dışı silahlı örgütlerin Kolombiya'da altın madenleri üzerinden gerçekleştirdiği illegal faaliyetlere değinilmeye çalışılmıştır. Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, illegal örgütler altın sektöründen hukuka aykırı ve değişik şekilde faydalanmaktadır.[26] Akla gelen sorulardan ilki bu kadar faaliyetin nasıl denetimden kaçırılarak gerçekleştirilebildiğidir.

Hükümet dışı silahlı örgütlerin altın sektöründe hukuka aykırı faaliyet gösterirken dikkat ettiği ilk husus, faaliyetlerini düşük profille gerçekleştirmeleridir. Hukuka aykırı faaliyetlerin azımsanmayacak kısmı küçük-orta boy işletmeler vasıtasıyla yürütülmekte genelde büyük ticari işletmelerle iş yapmaktan kaçınılmaktadır. Küçük topluluklar üzerinde kontrolün daha kolay sağlanabilmesi şiddet olaylarını azaltmakta böylece güvenlik güçlerinin denetiminden nispeten daha kolay şekilde kaçınılabilmektedir.[27]

Hükümet dışı silahlı örgütler örgütlenme özgürlüğünü kötüye kullanarak küçük-orta boy işletmeler üzerinde denetim kurabilmektedir. Bunun iki şekilde gerçekleştiği ileri sürülmüştür. İlk yöntem olarak, hükümet dışı silahlı örgütler küçük orta boy madenlerde çalışanların sendikaya üye olmasını engellemektedir. İkinci uygulama ise, Kolombiya'nın bazı bölgelerindeki küçük-orta boy madenlerde çalışanlar, hükümet dışı silahlı örgütlerin kontrolünde olan sendikalara üye olmaya zorlanmakta, bu şekilde işçiler hem denetim altına alınmakta hem de bu denetim görünürde hukuki bir zemine kavuşturulmaktadır.[28]

Hükümet dışı silahlı örgütlerin küçük-orta boy madenler üzerindeki denetimi genelde zorla çalıştırmayı-köleliği de beraberinde getirmektedir. Bu sorundan en olumsuz şekilde etkilenen kesimler kadın ve çocuklardır. Ülkenin sosyo-ekonomik sorunları bu durumla iç içe geçmiştir. İnsanların, özellikle de merkezden uzakta ve kırsalda yaşayanların, madenlerde çalışmak haricinde iş imkânına sahip olmaması, ülkenin yaklaşık altı milyon yerinden edilmiş insanı barındırması ve Afro-Kolombiyalıların iş yaşamında maruz kaldığı ayrımcılık sebebiyle madenlerde çalışmak zorunda kalması hükümet dışı silahlı örgütlerin küçük-orta boy madenleri kontrol etmesini kolaylaştırmaktadır.[29] ■

1. Dünya Bankası'nın konuya ilişkin görüşleri için: http://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/overview, erişim 1/5/2017
2. OECD, Çatışmalardan Etkilenmiş ve Yüksek Riskli Bölgelerin Madenlerine İlişkin Sorumlu Tedarik Zinciri için OECD Uyum Rehberi, İkinci Baskı, sayfa 12, http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/piyasalar/oecd-uyum-rehberi.pdf?sfvrsn=0, erişim 2/5/2017
3. Birleşmiş Milletler, İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler, madde 11
4. http://www.unido.org/Data1/IndStatBrief/Basic_Information.cfm?print=no&ttype=C1&Country=COL&Group=, erişim 1/5/2017, http://data.worldbank.org/country/colombia, erişim 1/5/2017
5. http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/colombia-facts/, erişim 1/5/2017; The Global Observatory of Transnational Criminal Networks, Introduction to trafficking of Gold and Coltan in Colombia, http://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2016/12/522e46_fadd5864de324ab0a358b0bef2f642e5.pdf, sayfa 5, erişim 1/5/2017,
6. Dünya Bankası'nın sağladığı bilgiler için: http://povertydata.worldbank.org/poverty/country/COL, erişim 1/5/2017
7. Diana Leon, "8 Facts About Poverty in Colombia", http://www.borgenmagazine.com/8-facts-poverty-colombia/, erişim 1/5/2017
8. Paulina Mogollón, "Agrarian Reform in Colombia The Role of Civil Society", http://revista.drclas.harvard.edu/book/agrarian-reform-colombia, erişim 1/5/2017, William Alives, "Colombia's Peace Process: Agrarian Reform and Rural Development", http://www.e-ir.info/2013/07/06/colombias-peace-process-agrarian-reform-and-rural-development/, erişim 1/5/2017
9. The Global Observatory of Transnational Criminal Networks, Introduction to trafficking of Gold and Coltan in Colombia, sayfa 6-7, OECD, Due Diligence İn Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 11-13, https://mneguidelines.oecd.org/Colombia-gold-supply-chain-overview.pdf, erişim 1/5/2017
10. Elaine Shannon, "Cover Stories: New Kings of Coke", http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,157350,00.html, erişim 1/5/2017, https://www.wsj.com/ad/cocainenomics, erişim 1/5/2017, OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 13.
11. The Global Observatory of Transnational Criminal Networks, Introduction to trafficking of Gold and Coltan in Colombia, sayfa 8.
12. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 3,5,10.
13. Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 3; http://www.insightcrime.org/news-briefs/70-of-colombia-mining-illegal-study, erişim 2/5/2017
14. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 5.
15. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 8-9.
16. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 14, The Global Observatory of Transnational Criminal Networks, Introduction to trafficking of Gold and Coltan in Colombia, sayfa 19, Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 7.
17. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 14-15.
18. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 16-17.
19. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün son raporuna göre Kolombiya 176 ülkenin yer aldığı araştırmada, yolsuzlukla mücadele konusunda 90. sırada kendisine yer bulabilmiştir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün ülke raporu için: https://www.transparency.org/country/COL, erişim 1/5/2017
20. OECD, Due Diligence İn Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 22, Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 4.
21. Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 5.
22. OECD, Due Diligence İn Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 20-21, Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 7.
23. Birleşmiş Milletler, İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler, madde 16-24.
24. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 21-22.
25. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 23.
26. Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 2, https://www.verite.org/wp-content/uploads/2016/11/Verite-Report-Illegal_Gold_Mining-2.pdf, erişim 5/2/2017
27. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 22.
28. OECD, Due Diligence In Colombia's Gold Supply Chain Overview, sayfa 22.
29. Verité, The Nexus of Illegal Gold Mining and Human Trafficking in Global Supply Chains Lesson form Latin America, sayfa 6-10.

Savaş, Kimyasal, Biyolojik ve Nükleer Silahlar

Silahlı çatışmada kimyasal maddelerin kullanılması yasak mı, yoksa serbest mi? Kimyasal maddelerle zarar verene yaptırım yahut ceza söz konusu mu? Uluslararası hukuktaki durum nedir? Ümidimiz olabilir mi?

Av. Dr. N. Özden Sav

Avrupa'da 1. Dünya Savaşı sırasında Batı cephesinde Almanya'nın kapaklarını açık bırakarak çevreye yayılmasına ve ulaştığı yerlerdeki ister asker ister sivil olsun dokunduğu kişilerin yanmasına neden olan klor gazının verdiği zarara karşılık, Fransız tarafı hardal gazı, sinir gazı gibi zararlı gazlar kullanmıştır. Bu kimyasallar ister katı, ister sıvı, ister gaz biçiminde olsunlar, hem savaş meydanındaki savaşçılara hem de sivillere zarar verdi.

Savaşın ardından Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) tarafından hazırlanıp Cenevre'de imzaya açılan uluslararası düzenlemeyle bu gibi kimyasal maddelerin savaş meydanında kullanılması yasaklandı. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) düzenlemesi 27 Haziran 1925 tarihli Cenevre Protokolü'dür. Bu Protokolün tam adı: Boğucu, Tıkayıcı, Zehirleyici Gazların Silahlı Çatışmada kullanılmasını Yasaklayan Protokol'dür ve 1929'dan bu yana yürürlüktedir.

Cenevre Protokolü'ne aralarında İran, Irak, Suriye, Rusya Federasyonu, Fransa, ABD, Birleşik Krallık ve ülkemizin de bulunduğu kimyasal madde üreten, depolayan, satan ve tüketen toplam 140 devlet taraftır. 1925 Protokolü hükümleri uluslararası yapılageliş hukuku niteliğini kazanmıştır. Dolayısıyla, zehirli, boğucu gazları yasaklayan hükümler anılan Protokol'e taraf olmayan devletleri dahi bağlar.

Silahlı çatışma alanlarında kimyasal maddeler için kabul edilen yasak hükümleri sayesinde, bu gibi malzeme tüm devletlerin elinde bulunmasına karşın, 1939-45 arasında süren 2. Dünya Savaşı'nda kullanılmamıştır ta ki Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan nükleer bombalara kadar.

Benzer bir zehirli gaz olayı Vietnam Savaşı sırasında da yaşandı. Vietnam'a saldıran Amerikan güçlerince kullanılan (Agent Orange gibi) kimyasal gazların sivillere verdiği zararın etkisiyle Birleşmiş Milletler (BM) bünyesindeki "Silahsızlanma Konferansı" çerçevesinde "Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Zehirleyici Silahların Geliştirilmesi, Yapımı, Stoklanmasının Yasaklanması ve Bunların İmhasına ilişkin Sözleşme" hazırlandı. Bu Kimyasal Silahlar Sözleşmesi 10 Nisan 1972'de Londra, Moskova, Washington'da imzaya açılarak ve 1975 yılında yürürlük kazandı. Böylece biyolojik ve kimyasal maddelerin üretimi, stoklanması ve satılmasını yasaklayan ikinci bir uluslararası antlaşma üzerinde uzlaşılmış olundu.

Suriye'de 2017 yılı baharında Esad kuvvetleri sivil halka kimyasal silah kullanırken saldırılardan zarar görenler ambulanslarla ülkemiz hastanelerine getirildi, bakımları yapıldı. Olay dünya televizyonlarına yansırken taraflar arasındaki barış görüşmeleri Cenevre'de (BM bünyesinde) ve Astana'da (Suriye ile ilgili tüm devletler, siyasal gruplar ve uluslararası kurumların katılımıyla) sürüyordu. Ancak, kayda değer bir siyasal gelişme henüz görülemedi.

Diplomatik Gelişmeler

Suriye'de kimyasal silahlar konusunun BM Güvenlik Konseyi bünyesinde ele alınması ve söz konusu uygulamayı kınayan bir kararın görüşülmesine Amerikalı, Fransız, İngiliz diplomatlar istekli olurken Rus diplomatın toplantıya katılmaması, Çin'in ise herhangi bir karar alınmasına razı olmayacağını belirtmesiyle diplomatik yolun kapandığını görüyoruz.

Suriye'de, devletin elinde bulunan kimyasal silahlar konusu daha önce 2013 yılında klor gazı kullanımı iddiasıyla gündeme geldi. Kimyasal maddelerin 2016 yılı ve sonrasında da Suriye'de kullanıldığı görülüyor. Anılan saldırılar üzerine, bu tür silahların tutulduğu depolar Kimyasal Silahlar Müfettişleri tarafından ziyaret edilip imha edilmiş ve Suriye'deki kimyasal silahlar sistemi denetlenmişti. Ancak, aradan geçen sürede bu silahların varlığını koruduğu yeniden kullanılmalarından anlaşılıyor.

Ne var ki, kendi vatandaşlarına, sivillere kimyasal silah kullanmanın "insanlık aleyhine işlenen suç" olduğu günümüzde hiçbir tartışmaya yer bırakmadan kabul edilmiştir. Esad yönetimi de, anılan insanlığa karşı suçu son kez İdlib'e saldırdığında bu kentte yaşayan sivil halk üzerine kimyasal bombalar göndererek işlemiştir.

Ancak, bu kimyasal saldırıyı gerçekten Esad'ın yönetimindeki devlet güçleri mi yoksa devlete karşı kalkışan silahlı gruplar mı düzenledi, bu noktada belirsizlikler bulunuyor. Basında gün geçmiyor ki, kimyasal saldırı şu ya da bu kuvvetlerce gerçekleştirildi konusunda farklı haberler yayımlanmasın! Bu olay, programlanan bir yanıltıcı haber kampanyası görünümündedir.

ABD, Rusya Federasyonu ve ülkemizin katıldığı bölgeye yönelik müdahaleler, sonuçta ortaya adını koymakta zorluk çekeceğimiz karmaşık bir savaş çıkarıyor.

Silahlı çatışmadaki gelişmeler Suriye'de olanların anlaşılmasını zor kılsa dahi, burada işlenen suç var mıdır? Varsa suçlular cezalandırılabilir mi, yoksa Amerikan füzeleri sorunu gidermek konusunda yeterli midir türü hukuk ve siyaset ağırlıklı sorular aklımıza gelebilir. Bu soruların yanıtını öncelikle yeni kurulan uluslararası mahkemeyi anarak bulmaya çalışabileceğimizi düşünüyorum.

Uluslararası Ceza Divanı UCD-ICC

1989 Roma Antlaşması'yla kurulan Uluslararası Ceza Divanı'nın görev alanına kimyasal, biyolojik ve nükleer gibi aşırı yaralayıcı, kalıcı iz bırakan silahların kullanılmasının yaptırımı giriyor.

Divan'ın görev alanındaki "İnsanlığa karşı suç" için Roma Antlaşması'nda verilmiş olan tanım, genel, soyut bir tanımdan çok belirli edimlerin tadad edilmesi biçiminde formüle edilmiştir. Burada sayılan suçlar şunlardır: Öldürme, yok etme (topluca imha etme/öldürme), köleleştirme, halkı topluca sürme / zorla nakletme, Uluslararası Hukukun temel ilkelerine aykırı olarak hapsetme ya özgürlüğünden ciddi biçimde yoksun bırakma, işkence, ırza geçme/ cinsel köleleştirme / zorla gebelik /zorla kısırlaştırma ya da benzer ağırlıkta cinsel şiddet suçlar, zorla kaybetme ve ırk ayırımcılığı (aphartheid).

Roma Antlaşması'nın: "Savaş suçları" başlıklı 5. maddesinde ve "insanlığa karşı suçlar" başlıklı 7. maddesinin (1). bendindeki (a) alt bendinde: Sivil halka karşı işlenen toplu öldürme fiili; (k) bendinde, "savaş suçları" başlıklı 8. maddenin ise "Zehir veya zehirli silahların kullanılması" başlıklı (xvii) alt bendi ile (xviii) "Boğucu, zehirli veya diğer gazlar ile benzeri sıvı, malzeme veya cihazların "kullanılmasına ilişkin olan 2. bendinde sayılarak, söz konusu kimyasal silahların kullanılması yoluyla insanlara zarar verilmesi edimlerinin suç olarak kabul edildiği farklı antlaşmalar anımsatılmıştır.

Yukarıda anılan suçların cezalandırılması böylece Uluslararası Ceza Divanı'nın görev ve yetkisi içine alınmıştır. Dolayısıyla kimyasal maddelerin, özellikle boğucu, zehirleyici, havasız bırakan kimyasal maddelerin sivil halk üzerine atılması hem savaş suçu olarak kabul edilmiş hem de insanlığa karşı suç olarak tanımlanmıştır.

Saldırı/saldırganlık (aggression) suçu, Uluslararası Ceza Divanı'nın görev alanına alınan bir başka suçtur. Bu suç da ilk kez, Avrupa Savaş suçu işleyenleri yargılayan Nürnberg Mahkeme tarafından verilen kararlarda bulunur. Mahkeme, Nazi Almanyası aleyhine Avrupa'da yürüttüğü "saldırgan savaş" dolayısıyla gördüğü davalarda verdiği cezalar nedeniyle bilinmektedir. Ancak, Roma Statüsündeki saldırganlık kavramının üzerinde uzlaşılmış bir tanımı henüz bulunmamaktadır.

Roma Statüsü, Devletimizin bu antlaşmayı imzalayıp onaylamamış olması nedeniyle Resmi Gazete'mizde yayımlanmamıştır. Ancak, gerek Anayasamızda m.18 ve m.38, gerek Ceza Yasamızda (m.77 v.d. maddeler) Uluslararası Ceza Divanı'nın görev alanına giren suçları işleyen vatandaşlarımızın Divan'a teslim edileceği hükme bağlanmış olması nedeniyle söz konusu Divan'ın bilinmesi önemlidir.

Suriye'de İşlenen Savaş Suçları UCD Önüne Götürülebilir mi?

Yukarıda özetlediğim maddi olaylar ve hukuksal veriler bu yolun açık olduğunu gösteriyor. Ancak hangi zarar gören devletin Divan kapısını çalacağı sorgulanması gereken temel soru görünümündedir. Suriye'deki silahlı çatışmalardan dolayı kayba uğrar ya da başka biçimde zarar görülürse konu, ilgili devletlerce Uluslararası Ceza Divanı önüne götürülebilir. Böylesi bir dava, ciddi ön hazırlık, veri toplama, hukuk arşivi oluşturmayı gerektirecektir.

Uluslararası Ceza Divanı'nda Suriye'de yaşanan çatışmalardan zarar gören devletler, Suriye'de yaşanan savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar konusunu Divan önüne taşıyabilecektir. Ayrıca Divan'ın savcısının re'sen harekete geçip dava açması da beklenebilir.

Günümüzde IŞİD ve PKK gibi terör örgütlerinin varlığı ve verdikleri zarar belki de uluslararası hukukun farklı biçimde gelişmesine katkı sağlayabilir. Böylece, en azından terör konusundaki hukuk kuralları daha kapsamlı duruma gelebilir; bugüne kadar parçabaşı edimler ve tanımlarla aşılmaya çalışılan terör konusunda daha sağlıklı bir oydaşmaya (**consensus**) varabiliriz.

Terör eylemlerinin önlenmesi için 1960'lardan başlayarak bugüne kadar toplam 19 uluslararası antlaşma yapıldı. Söz konusu metinlerde betimlenen terör eylemleri için tek tek düzenlemeler yapıldığı için parçabaşı adını hak eder. Terör konusunda dünyada bir anlayış birliği bulunmadığı, her devletin ulusal yasalarında terör farklı tanımlandığı ve günümüzde IŞİD eliyle yeni terör biçimleri ortaya çıktığından, bu anlaşmalar soruna kökten çözüm getirmekten uzak kalmıştır.

IŞİD adlı uluslararası terör örgütünün uyguladığı "sıradan" eylemler çoğunlukla sivillere zarar vermek için kullanıldığı için yeni ve üzerinde olabildiğince uzlaşılmış bir terör tanımı yapılmalıdır. Bu tanıma koşut olarak uluslararası yeni bir ortaklık oluşturulması gerekiyor.

Sonuç olarak, şunlar zorunlu görünüyor: Terör hakkında (ör: sivillerin üzerine araba sürerek onları öldürmek, alışveriş alanlarında hedef gözetmeksizin herkesi zarara uğratmak üzere canlı bomba olmak gibi) sıradan etkinliklerle zarar verilmesini içerecek yeni bir tanım yapılmalı. Terör sayılacak bu eylemlere karşı ortak önlemler alınmalı; atılacak adımlar konusunda yeni bir birlik oluşturulmalıdır. Bu yeni birlikte coğrafi değil, ekonomik, sosyal ve hukuk altyapısı esas alınabilir. Demokratik kurumları yerleşmiş çoğulcu katılımcı sistemle çalışan devletlerin, insan haklarına günlük yaşamda saygı gösteren devletler gibi olması hedeflenebilir. ■

Tüketici Hukukunda

Mesafeli Sözleşmeler ve Cayma Hakkı

Dezavantajlar ve artarak devam eden mesafeli sözleşme sayısı, tüketicinin bilgilendirilmesi hususunun önemini göstermektedir

Erhan Kaya / Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencisi

Teknolojinin sunduğu imkânlarla satıcı klasik anlamda mağazasının dışında mal ve hizmetlerini pazarlama imkânı elde ederken tüketici bulunduğu yerden dilediği mal ve hizmeti satın alma kolaylığını elde etmiştir. Bu bağlamda, gelişen teknolojiyle mesafeli sözleşmeler gerçeği doğmuştur.

Mesafeli sözleşmede belirleyici olan özellik tarafların karşı karşıya gelmeksizin sözleşme akdetmeleridir. Bu durum aşağıda inceleneceği gibi birtakım dezavantajları barındırmaktadır. Kanun koyucu tüketiciyi koruyucu birtakım özel düzenlemeyle bu dezavantajları bertaraf etmeyi amaçlamaktadır. Düzenlemelerin başlıcaları ön bilgilendirme, cayma hakkı, zamanında ifa gerçekleşmezse fesih olmakla beraber konumuz itibariyle cayma hakkı yazıda anlatılacaktır.

Mesafeli sözleşmeleri incelemeye başlamadan önce yapılan işlemin tüketici işlemi olması gerektiğine binaen, tüketici işlemini kısaca açıklamak gerekir.

Tüketici işlemi: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) m.3/l'de şöyle tanımlanmıştır: "Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemdir." Görüldüğü gibi taraflardan birinin tüketici olduğu ve diğerinin mesleki veya ticari amaçla hareket ettiği işlemler tüketici işlemine haiz olacaklardır.

Mesafeli Sözleşme Nedir?

TKHK m.48/1 mesafeli sözleşmeleri şu şekilde tanımlamıştır: "Mesafeli sözleşme, satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir". Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği m.4/1'de ise benzer bir tanım yapılmıştır.

Bu tanımlara göre mesafeli sözleşme unsurları şu şekilde saptanabilir:

1. Satıcı/sağlayıcı ve tüketicinin fiziksel varlıklarının eş zamanlı olmaması: Sözleşmenin mesafeli olmasının ilk şartı tarafların eş zamanlı olarak fiziksel varlıklarının olmamasıdır. Yani taraflar arasında bir mesafe olmalıdır. Mesafenin ne kadar olacağı hususunun ise bir önemi yoktur. Taraflar arasında mesafe olmasının doğal bir sonucu olarak taraflar; mektup, katalog, telefon, internet, fax gibi bir iletişim aracı kullanarak sözleşmeyi akdetmeleri gerekecektir.

2. Satıcı/sağlayıcının mal ve hizmetlerini uzaktan pazarlamak üzere oluşturulmuş sistemin varlığı: Bu sistemden kasıt organizasyondur. Satıcının mal ve hizmet pazarlamasına yönelik sistematik bir organizasyon anlaşılmalıdır. Buna en tipik örnek internet siteleridir. Bunun yanı sıra klasik anlamda (mağazada) mal veya hizmet pazarlaması sözleşmenin mesafeli olmasına engel teşkil etmeyecektir. Önemli olan uzaktan pazarlamanın tek seferlik, istisnai olmamasıdır.[1] Yanı sıra sözleşmenin kurulması için uzaktan iletişim aracını kullanıp daha sonra sözleşmenin mağazada yapılması ihtimalinde sözleşme mesafeli sözleşme olmaktan çıkacaktır.

Bu iki unsuru taşıyan sözleşmeler TKHK'ye göre mesafeli sözleşme niteliğine haiz olacaklardır.

Son olarak belirtmek gerekir ki mesafeli sözleşmeler, tek başına bir tip sözleşme olmayıp unsurları taşıması kaydıyla her türlü mesafeli sözleşme yapılabilir. Bu bağlamda yapılan sözleşme kendi tipinin yanı sıra bir mesafeli sözleşme niteliğini de kazanabilecektir. Örneğin internetten araba kiralayan biri için yapılan sözleşme kira sözleşmesi olmaya devam edeceği gibi mesafeli sözleşme niteliği de kazanacaktır; mesafeli kira sözleşmesi.

Önemi

Bilindiği üzere tüketici, satıcı ve sağlayıcı karşısında her zaman daha zayıf bir konumdadır. Mesafeli sözleşmelerde tüketici, klasik sözleşmelere oranla daha da dezavantajlıdır. Bu nedenledir ki TKHK ile kanun koyucu mesafeli sözleşmelerde tüketiciyi koruyan bazı düzenlemeler öngörmüştür.

Her şeyden önce sözleşme, tüketici ve satıcı yan yana gelmeksizin kurulduğu için tüketicinin mal hakkında edindiği bilgi, satıcının iletişim araçlarıyla aktardığı kadardır. Nitekim mesafeli sözleşmelerde tüketici çok düşünmeden, sözleşme ve mal hakkında yeterli bilgi ve ayrıntı bilmeden ve malı hiç görmeden sözleşmeye taraf olmaktadır.[2]

Bu dezavantajlar neticesinde en sık karşılaşılan sorunlar; mal/hizmetin

istenilenden farklı olması, fazla ödeme çıkması, tüketicinin daha ucuz bir mal veya hizmet bulması, malın beklenildiği gibi gelmemesi veya defolu çıkması.

Dezavantajların yanı sıra sayıları da mesafeli sözleşmelerde tüketicinin korunması hususunu önemli kılmaktadır. Günümüzde mesafeli sözleşmelere ait bazı istatistik ve rakamlar şu şekildedir;

- Türkiye'de internet üzerinden alışveriş yapanların oranı yüzde 33.1,

- Sanal mağazada satış yapan site sayısı ise 15 bin (2014 rakamları bu şekilde idi bugün itibariyle daha da artış gösterdiği muhakkaktır.)[3]

- TÜİK verilerine göre Nisan 2014-Mart 2015 döneminde internet üzerinden verilen siparişlerin yüzde 23.2'sinde sorun ortaya çıkmıştır. Siparişlerin yüzde 45.4'ü hatalı veya hasarlı ürün/hizmet, yüzde 47'si ise belirtilen sürelerden daha geç teslim edilmiştir.[4]

Dezavantajlar ve artarak devam eden mesafeli sözleşme sayısı, tüketicinin bilgilendirilmesi hususunun önemini göstermektedir.

İstisnalar

Yukarıda da incelendiği üzere mesafeli sözleşme unsurlarını taşıyan sözleşme kendi tip varlığının yanı sıra mesafeli sözleşme niteliğini de kazanabilecek ve TKHK ile ilgili koruyucu düzenlemeler kapsamına dâhil olacaktır. Fakat yönetmelikle bazı sözleşme türleri kapsam dışında tutulmuştur. Bu istisnalar mesafeli sözleşme unsurlarını taşısalar dahi mesafeli sözleşmeler olarak nitelendirilemeyeceklerdir. Bu istisnalar Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği m.2'de sayılmıştır.

Cayma Hakkı

Cayma hakkı koruyucu düzenlemelerin başında gelmektedir. Buna göre; "Tüketici, on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin veya cezai şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir (TKHK m.48/, yönetmelik m.9/1)." On dört günlük süre, hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin ya da tüketicinin belirlemiş olduğu üçüncü bir kişi tarafından malın teslim alındığı gün başlar (MSY m.9/3). Fakat tüketici mal teslim edilmeden de (sözleşme kurulma anıyla teslim anına kadar olan sürede) cayma hakkını kullanabilir. Cayma bildiriminin on dört günlük süre içinde satıcı/sağlayıcıya yöneltilmesi yeterlidir (TKHK m.48/4). Satıcı/sağlayıcı tarafından öğrenilmesi aranmaz.

1. Cayma Bildiriminin Şekli

Yönetmelik m.5 uyarınca yapılacak ön bilgilendirmenin cayma bildiriminin yapılacağı açık adres, faks numarası veya elektronik posta adresi bilgilerini de kapsaması zorunludur. Tüketici yazılı bir şekilde veya kalıcı veri saklayıcısı ile cayma bildiriminde bulunmalıdır (MSY m.11/1). Kalıcı veri saklayıcısı, gönderilen bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelenmesine el verecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, disk, internet, CD, DVD, hafıza kartı vb. her türlü aracı ifade eder. Uygulamada sıklıkla satıcı/sağlayıcının mal teslimiyle birlikte cayma formunu da tüketiciye ulaştırdığı görülür. Bu halde tüketici kendisine ulaştırılan cayma formunun ilgili bölümlerini doldurarak belirtilen adrese gönderebileceği gibi cayma iradesini taşıyan yazılı bildirim ya da elektronik posta, faks gibi yukarıda sayılan araçlardan birini kullanarak da cayma bildiriminde bulunabilir.

2. Cayma Bildiriminin Sonuçları

Cayma hakkı bozucu yenilik doğuran bir hak olup cayma hakkının kullanılması ise bozucu yenilik doğuran bir işlemdir.[5] Cayma hakkı sözleşme yapma iradesinin geçmişe etkili olarak geri alınmasıdır. Cayma hakkını kullanan tüketici sözleşmeyle kurulan bağdan serbestçe kurtulabilecektir.[6] Sözleşme iradesinin tüketici tarafından geçmişe etkili olarak geri alınması neticesinde taraflar için sözleşmenin ifasına yönelik aldıklarını iade borcu doğacaktır. Satıcı/sağlayıcı tüketiciden almış olduğu bedeli ve her türlü teminatı ve tüketiciyi borç altına sokan diğer tüm belgeleri iade borcu altına girmiş olacaktır. Satıcı/sağlayıcı cayma bildiriminin kendisine ulaştığı tarihten itibaren 14 gün içinde varsa malın tüketiciye teslim masrafları da dâhil olmak üzere tahsil edilen tüm ödemeleri iade etmek zorundadır (MYS m.12/1). Bu süre içinde iade gerçekleşmezse iade borcunun kapsamına işleyecek faiz ve varsa tüketicinin diğer zararları da dâhil olacaktır.[7] Dikkat edilmesi gereken husus hükmün iade borcuna malın teslim masraflarını dâhil etmesidir. Malın teslim masrafı uygulamada kargo bedeli şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu ihtimalde cayma hakkını kullanan tüketici varsa ödemiş olduğu kargo bedelini de isteyebilecektir. Fakat kargo bedeli satı/sağlayıcıya değil de bizzat kargo firmasına ödenmişse kargo firmasına karşı iade talebinin ileri sürülmesi mümkün olmayabilir.[8] Satıcı/sağlayıcı iade borcuna denk gelen geri ödemelerin tamamını tüketicinin satın alırken kullandığı ödeme aracına uygun olarak tüketiciye herhangi bir masraf ya da yükümlülük yüklemeden tek seferde yapmak zorundadır (MSY m.12/2). Zira uygulamada bazı firmalar cayma hakkını kullanan tüketiciyi uğraştırmak amacıyla iadeyi tek seferde yapma yükümlülüklerinden kaçınmaktadırlar.[9]

Mesafeli sözleşmelerde tüketici, klasik sözleşmelere oranla daha dezavantajlıdır. Bu nedenledir ki TKHK ile kanun koyucu mesafeli sözleşmelerde tüketiciyi koruyan bazı düzenlemeler öngörmüştür

Tüketicinin iade borcunu ise malın iadesi oluşturmaktadır. Fakat belirtilmelidir ki tüketici cayma anına kadar malı mutad kullanımı aşmayacak şekilde kullanabilir. Kullanım talimatına ve teknik özelliklerine uygun olarak kullandığı bu süre boyunca meydana gelecek değişiklik ve bozulmalardan sorumlu değildir (MSY m.13/2).

Örneğin sipariş edilen (satın alınan) mal takım elbiseyse cayma süresince giyilebilir ya da bir mutfak eşyasıysa söz konusu eşyayla yemek yapılabilir. Tüketici buna karşılık herhangi bir ödeme yapmak zorunda olmadığı gibi normal kullanımıyla ortaya çıkan değişiklik ve bozulmalardan da sorumlu olmayacaktır. Malın iadesi için satıcı/sağlayıcı önceden bir taşıyıcı belirlemiş olabilir. Bu ihtimalde, herhangi bir taşıyıcı aracılığıyla gönderilebilir. Her halükarda geri gönderme masrafı tüketiciden talep edilemez (MSY m.12/3).

3. Cayma Hakkı Hakkında Bilgilendirme

Yukarıda da anlatıldığı üzere satıcı/sağlayıcının tüketiciyi sözleşme öncesinden bilgilendirme yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülüğü oluşturan bilgilendirmenin cayma hakkının olduğu durumlarda süreyi, kullanım usulünü, bildirimin yapılacağı adresi de içermesi zorunludur (MSY m.5/g,ğ,h). Satıcı/sağlayıcı cayma hakkı konusunda gereken şekilde tüketiciyi bilgilendirmezse tüketici cayma hakkını kullanmak için on dört günlük cayma süresiyle bağlı değildir. On dört günlük süre geçmiş olsa bile tüketici cayma bildiriminde bulunmak şartıyla cayma hakkını kullanabilir. Gerçekten de çoğu tüketici caymanın varlığından habersiz ya da sahip olduğu bilgi yetersizdir. Cayma hakkı, tüketiciyi bilgilendirme zorunluluğu öngören hükümlerin gerçek anlamıyla amacına ulaşması bakımından oldukça isabetlidir.

Belirtmek gerekir ki tüketici on dört günlük süreye bağlı olmamakla beraber her türlü cayma süresinin bittiği tarihten itibaren bir yıl içinde cayma hakkını kullanmalıdır.

4. Cayma Hakkının İstisnaları

Cayma hakkı konusunda Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nde bazı istisnalar öngörülmüştür. Bu sayılan istisnalar kapsamına giren sözleşmeler mesafeli olarak akdedilseler bile tüketiciye cayma hakkı tanınmamıştır. Fakat taraflar sözleşmede aksini kararlaştırabilirler. Bu istisnalar MSY m.15'te şu şekilde sayılmıştır:

a) Fiyatı finansal piyasalardaki dalgalanmalara bağlı olarak değişen ve satıcı veya sağlayıcının kontrolünde olmayan mal veya hizmetlere ilişkin sözleşmeler.

b) Tüketicinin istekleri veya kişisel ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan mallara ilişkin sözleşmeler.

c) Çabuk bozulabilen veya son kullanma tarihi geçebilecek malların teslimine ilişkin sözleşmeler.

ç) Tesliminden sonra ambalaj, bant, mühür, paket gibi koruyucu unsurları açılmış olan mallardan; iadesi sağlık ve hijyen açısından uygun olmayanların teslimine ilişkin sözleşmeler.

d) Tesliminden sonra başka ürünlerle karışan ve doğası gereği ayrıştırılması mümkün olmayan mallara ilişkin sözleşmeler.

e) Malın tesliminden sonra ambalaj, bant, mühür, paket gibi koruyucu unsurları açılmış olması halinde maddi ortamda sunulan kitap, dijital içerik ve bilgisayar sarf malzemelerine ilişkin sözleşmeler.

f) Abonelik sözleşmesi kapsamında sağlananlar dışında, gazete ve dergi gibi süreli yayınların teslimine ilişkin sözleşmeler.

g) Belirli bir tarihte veya dönemde yapılması gereken, konaklama, eşya taşıma, araba kiralama, yiyecek-içecek tedariki ve eğlence veya dinlenme amacıyla yapılan boş zamanın değerlendirilmesine ilişkin sözleşmeler.

ğ) Elektronik ortamda anında ifa edilen hizmetler veya tüketiciye anında teslim edilen gayri maddi mallara ilişkin sözleşmeler.

h) Cayma hakkı süresi sona ermeden önce, tüketicinin onayıyla ifasına başlanan hizmetlere ilişkin sözleşmeler.

Sonuç

Mesafeli sözleşmeler, uzaktan pazarlamaya elverişli bir sistem çerçevesinde tarafların eş zamanlı fiziksel varlıklarının olmaksızın kurulan sözleşmelerdir. Malın hiç görülmemiş olması, tüketicinin pişman olması, istenenden farklı malın gönderilmesi gibi dezavantajlara sahip mesafeli sözleşmelerde tüketicinin daha fazla korunması gerektiği inancıyla Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nde tüketiciyi koruyan bir takım özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu özel düzenlemelerin en önemlisi cayma hakkıdır. Buna göre tüketici mal satışında malın tesliminden, hizmet ifasında ise sözleşme kurulma anından itibaren on dört gün boyunca gerekçe göstermeksizin ve herhangi bir mali yükümlülük altında kalmaksızın sözleşmeden cayabilir, varsa malın teslim masrafı da dâhil olmak üzere yaptığı tüm ödemelerin iadesini talep edebilir. Satıcı/sağlayıcı on dört gün içinde iadeyi gerçekleştirmek zorundadır ■

1. ÖZEL, Çağlar: "Tüketicinin Korunması Hukuku", Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s.213; ASLAN, İ. Yılmaz: "Tüketici Hukuku", Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s.556
2. ASLAN s.554-555; ÖZEL s.213
3. http://www.haberturk.com/ekonomi/alisveris/haber/1122687-internette-alisverise-28-milyar-tl-harcadik
4. TÜİK Haber Portalı, (www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660)
5. GEZDER, Ümit, Mesafeli Sözleşmeler, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, 12 Levha Yayınları, İstanbul, 2015, s.340; ÖZEL s.208; GÖKTÜRK, Serhan, Tüketici Hukuku'nda Cayma Hakkı, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.15, (www.academia.edu/22140124/Tüketici_Hukukunda_Cayma_Hakkı)
6. ÖZEL s.208; Göktürk, s.13
7. ASLAN s.571
8. ASLAN s.571
9. Zira bizzat kullandığım GSM operatörü ile akdettiğim mesafeli sözleşmede cayma hakkımı kullandıktan sonra tarafıma iadesi gereken 56 liralık ödemeyi, gülünç bir şekilde aylık 1.50 liralık taksitlerle ödemeye kalkıştılar.

İtalya'nın Unutulmuş Suç Dosyaları

"Türkiye'deki gazetecilerin başlarını eğmemelerini dilerim."

İtalyan araştırmacı gazeteci Fabio Amendolara'yla İstanbul Kültür Üniversitesi'nde gerçekleşen "Çocuğa Yönelik Şiddet" sempozyumunda bir araya geldik. Sempozyuma konuşmacı olarak katılan Amendolara'yla İtalya'da çok ses getiren kitabı "Vel Eni"yi konuştuk. Mahkemenin üzerinde durmayarak unutulmaya bıraktığı kriminal dosyaları araştırarak olayları çözen gazeteci bu kitabıyla İtalya'da mafya tarafından öldürülen bir hakim adına verilen "Livatino-Saetta-Costa" ödülüne layık görüldü. Amendora ile muhabirimiz **Bahar Mumcu** konuştu.

Kitapta hangi soruşturmaları konu ettiniz?
Bu kitapta İtalya'yı çok etkileyen çözülmemiş üç kriminal dosya var. Birinci olay İtalya'da petrol çıkaran uluslararası bir şirketin başındaki Eni Enrico Mattei'nin ölümü. İkinci konu Eni Enrico Mattei'nin ölümünü araştıran gazeteci Mauro de Mauro'nun "ortadan kaldırılması". Üçüncüsü ise ölümü araştırarak bu konuda yazmış ve teoriler üreten yazar Pier Paolo Pasolini'nin ölümü üzerine. Bu üç olayı araştırarak belgelerine ulaştım ve yargıçların, mahkemelerin hiç dikkate almadıkları, görmedikleri belgeleri ortaya çıkardım.

Bir soruşturmacı gazeteci olarak İtalya'da yaptığınız çalışmalarda zorluklarla karşılaşıyor musunuz?
Tabii, tehditler aldım. Hukuki yollardan da baskılara maruz kaldım, davalar açıldı. Konuya ilişkin belgelere yönelik özel bir arama kararı da çıktı. Türkiye'de olandan farklı olarak sadece tutuklanmadım.

Bundan sonraki çalışmalarınız yine çözüme kavuşmamış dosyalar doğrultusunda mı olacak yoksa farklı alanlarda araştırmalar yapmayı da hedefliyor musunuz?
Bu hala bana keyif veren bir iş bu yönde çalışmalara devam edeceğim.

Türkiye'deki gazetecilerin mevcut durumunu takip etme imkânınız oluyor mu? Nasıl değerlendiriyorsunuz?
Başlarını eğmemelerini dilerim. Bu mesleğin zorlukları dünyanın her yerinde aynı. Bu mesleği icra etmek suretiyle birilerini mecburen rahatsız ediyoruz. Baskılardan kurtulmanın ve başarıya ulaşmanın yolu ise birlik olmak.

Doğrulama El Kitabı

Mehmet Atakan Foça'nın editörlüğünde Türkçeleştirilen "Doğrulama El Kitabı" online bilginin nasıl doğrulanacağını anlatıyor. Kitapla, internette hızla yayılarak insan hayatını tehdit edebilecek yanlış bilgileri ayıklayıp düzelterek kalıcı hasarların oluşmasının önlenmesi amaçlanıyor. Uzmanlar tarafından uygun araçlar ve yöntemlerin anlatıldığı, tecrübelerin ve vaka çalışmalarının paylaşıldığı kitap, haberciler, yurttaş muhabirler, sivil toplum örgütleri, sosyal çalışmacılar ve insani yardım çalışanlarının doğru online bilgiye ulaşmasıyla ilgili etik ilkelere ve doğru araçlara sahip olması bakımından kaynak niteliğinde.

Kitaba ücretsiz olarak www.dogrulamaelkitabi.com adresinden online ulaşılabilir ya da basılı hali teyit.org sitesinden talep edilebilir.

Doğrulama El Kitabı, Türkçe Yayın Editörü Mehmet Atakan Foça, European Journalism Centre, 2016.

Tehlike Altında Gazetecilik

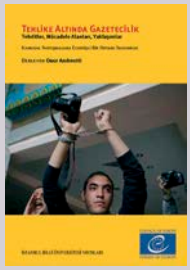

Avrupa Konseyi öncülüğünde Onur Andreotti'nin derlemesiyle yayınlanan "Tehlike Altında Gazetecilik"te kendi alanlarında uzman on yazar demokratik toplumlarda gazeteciliğin işlevlerini anlatıyor.

Fiziksel tehlikelerin yanı sıra dünyada ve Türkiye'de gazeteciler sansür, politik ve ekonomik baskı, yıldırma, tehdit, iş güvencesizliği ve kaynakların korunmasına yönelik saldırılarla karşı karşıya kalıyor. Gazetecilerin birikimi ve evrensel etik değerler hasar görüyor. Bu çerçevede yazarlar, gazetecilik için "elverişli ortam" kavramının anlamını tartışarak insan hakları ve hukukun üstünlüğü için gerekli zeminleri irdeleyerek gazeteciliğin bu üç temelle sıkı bağlar içinde olduğunu belirtiyor.

Tehlike Altında Gazetecilik, Onur Andreotti, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Medyayı Kurtarmak

Siyasal iktisat ve iktisat tarihi konularında uzman olan Julia Cage "Medyayı Kurtarmak" adlı kitabında, kitle iletişim araçları ve bilişim sektöründeki tekelleşmenin önüne geçebilecek kurtarıcı bir model öneriyor.

Julia Cage, tasarruf tedbirleriyle sınırlandırılan ve yayın hayatına son verilen medya kuruluşlarının kalite ve bağımsızlıktan ödün vermeden yeni demokratik temeller üzerinde yapılanabileceği yöntemleri anlatıyor.

Medyayı Kurtarmak, Julia Cage, İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.

Emekli Maaşına Bloke Konulması

Eski Roma'dan Cumhuriyet Türkiye'sine Sözleşme Güvenliği

Kişinin en temel geçim imkanlarından vazgeçmesinin kabul edilebileceği bir sözleşmeler düzeni hukuken meşru mudur?

Feryal Atay / İzmir 2. Tüketici Mahkemesi Hakimi

Bankaların kredi veya kredi kullanımından kaynaklanan borcu bulunan emeklilerin maaş hesaplarına bloke koyması uygulamasının yaygın bir hale geldiği görülmektedir. Ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü bakımından ise mahkemelerde nihai kararlar ve gerekçeler yönünden geniş bir sorunlar yumağıyla karşı karşıya olduğumuzu en başından kabul etmeliyiz. Hem Yargıtay'ın hem de mahkemelerin 1. ve 2. derece yargılamalarında birbirinden farklı ve çelişik kararların bulunduğu henüz dayanıklı ve güçlü bir hukuki yorum zemininin oluşmadığı gözlenmektedir.

Bloke Tartışmasının Özü

Banka tarafından maaş hesabına bloke konulması mümkün müdür? Emeklilerin maaşına bloke konulmasına ilişkin önceden imzaladığı taahhütname geçerli midir? Bir de şu şekilde soralım: Kişinin kendi iradesiyle yoksulluğa-yoksunluğa sürüklenmesini hukuk düzeni tanıyabilir mi? Peki kişinin en temel geçim imkanlarından vazgeçmesinin kabul edilebileceği bir sözleşmeler düzeni hukuken meşru mudur? Kişinin kendi iradesiyle kendisini açlığa taşıyacağı bir sözleşme kurulabilir mi? Eski Roma hukuk düzeninde bu sorulara olumlu cevaplar verilmekteydi ve borçluluk köleliğin temel kaynaklarından biri olarak kabul görüyordu.

Peki modern hukuk düzenlerinin cevabı ne olmalıdır? 19. ve 20. yüzyılda sözleşme tarafları arasındaki ekonomik ve sosyal hiyerarşiyi göz ardı eden "irade hürriyeti" veya "sözleşme hürriyeti" yaklaşımının içinde bulunduğumuz modern sonrası toplumlarda ve hukuk düzenlerinde sorgulanması ve yeni bir hukuk yorumu geliştirilmesi gerekli midir? Eski Yunan'dan bu yana var olan hakkaniyet ve nesafet arayışının modern çağın şirketleri, sağlayıcı, üretici ve aracıları ile tüketicileri arasındaki ilişkilere taşınması mümkün müdür?

Bu sorunun cevabı geldiğimiz aşamada kuşkusuz ki "evet"tir. Bilindiği üzere bu sorgulama sonucu sözleşme tarafları arasındaki ekonomik ve sosyal eşitsizlik ve bunun getirdiği hukuki dayatmalara karşı hakkaniyet ve nesafet ölçüleriyle denetim beklentisi güçlenmeye başlamış ve bu beklentinin bir sonucu olarak Tüketici Mahkemeleri hem dünyanın değişik ülkelerinde hem de ülkemizde bir ihtiyaç olarak uygulamaya sokulmuştur. Haksız şart, ekonomik-sosyal denge, sözleşme ve ayıplı ifaya dayalı tazmin, ayıplı mal ve hizmet vb. gibi alanlardaki geleneksel şikayetler bu yeni eğilimlerle beraber Tüketici Mahkemelerine taşınarak "tüketici merkezli" yeni hukuki yorumlar ortaya çıkmış, irade ve sözleşme hürriyetinin ekonomik ve sosyal hiyerarşiye dayanan koşullarının sorgulanması ve denetlenmesine dönük giderek derinleşen ve belirginleşen bir yeni sosyal ve ekonomik perspektif güçlenmiştir.

Emekli maaşının dörtte birine bloke konulmak suretiyle soruna çözüm bulunması her iki taraf için de en makul yol olacaktır

Bu noktada bankaların emekli maaşına bloke koyması uygulamasının tartışılması bakımından genel nitelikte son bir soru daha sorup mevzuat ve kararlar alanının sistematik yorumuna geçeceğiz. O soru da şudur: Mahkemelerin sözleşme güvenliği konusunda nasıl bir hukuki yorum ve yöntem izlemeleri beklenmelidir? 19. ve 20. yüzyılda bankacılık da dahil olmak üzere "ekonomi hukuku"nun temel yorumlarında bireyler yerine kurumların, yurttaşların bireysel çıkarları yerine "genel çıkar"ların öne alındığı bu itibarla "güçlü bir ekonomi" için "güçlü şirketler", kurumlar ve bankalar vurgusunun esas olduğu yaklaşımlar hakim olduğu bilinmektedir. Böylece hukuki yorumlarda ve

mahkeme takdirlerinde şirket bilançoları ve çıkarları öne alınırken bireyin "özel çıkarları" telâfi edilebilir, hatta göz ardı edilebilir bir unsur olarak değerlendirilme yoluna gidilmiştir.

Bütün bu genel sorular tartışmanın özüyle doğrudan ilgilidir ve bir bütün olarak cevaplanmadığı taktirde alelacele sağlıksız hukuki yorumlar yapmak, zayıf ve dayanıksız gerekçeler üretmek kaçınılmaz olacaktır. Okuyucunun daha ilk anda fark edeceği üzere üzerinde tartıştığımız emekli maaşlarına bankalarca bloke konulması meselesi sanıldığından daha geniş kapsamlıdır ve dahası toplumun ve yargı organlarının temel tercihleri ve yorum yöntemleriyle de doğrudan alakalıdır.

Yasal Mevzuat

Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan (SGK) emekli olanların bankalardan kredi kullanmaları ve kredi kartı almaları halinde sözleşmelerde ve sözleşmenin eki olarak imzalatılan taahhütte emekli maaşının yattığı hesaplara bloke konulmasını kabul ettikleri görülmektedir. Ama emeklilerin en büyük geçim kaynağı olan emekli aylıklarına bloke konulması çok büyük ekonomik ve toplumsal sıkıntılara neden olduğu gibi hukuk ve yargı anlayışı bakımından da çeşitli sorunlar yaratmaktadır.

Emekli maaşının haczedilemezliğine ilişkin kanun hükümlerinden başlayalım. Emekli maaşının haczedilemeyeceğine dair hüküm 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda bulunmaktadır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinde "Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88. maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklarla nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir." düzenlemesi bulunmakta olup maddenin devamında istisnaları belirlenmiş "gelir, aylık ve ödeneklerle 88. maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçlarının haczedilebileceği düzenlenmiştir.

5510 sayılı Kanuna konulan bu hüküm ile ekonomik durumu zayıf olan emeklilere özel bir koruma getirilmek istenmiştir.

Emekli maaşlarına haciz konulmasıyla ilgili bir başka hükümse İcra ve İflas Kanunu'nda (İİK) bulunmaktadır. İİK'nin 83. maddesinde kısmen haczi caiz olan şeyler; "maaş, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz varsa sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez" ve a bendinde "82 ve 83. maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir" düzenlemesi yapılmıştır.

Tartışmamızın daha sağlıklı ilerlemesi bakımından bu konuda bazı Yargıtay İçtihatlarından da bahsedilmelidir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2014/47782 Esas

Emekli maaşına bloke konulmaması halinde borcun hiç ödenmemesi sonucu doğuracağını ve bu durumun kabul edilemez olduğunu belirten Yargıtay kararları çıkmıştır

2016/3648 Karar sayılı ilamıyla; 5510 Sayılı Yasanın 93. maddesinde "Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir." Bu yasa İİK'nin 83/a maddesine göre daha özel düzenleme içerdiğinden takibin kesinleşmiş olması şartıyla 28.2.2009 tarihi ve sonrasında artık borçlunun 5510 Sayılı Yasanın 93. maddesi kapsamındaki gelir, aylık ve ödeneklere ilişkin hacze muvafakati geçerli olacaktır. Bahsedilen yasal düzenlemelerin, haciz, icra takibi olmadan temlik ve taahhütnamelere göre emekli maaşı hesabından kredi ödemeleri yapılmasına ilişkin durumlarda da kıyasen uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Ancak emeklinin bankayla imzaladığı sözleşmede yer alan veya ayrı bir taahhütname imzalanarak İİK'nin 83. maddesi gereğince hacizden önceki bir dönemde haczi mümkün olmayan bir mal veya hakkın haczedilemeyeceğine dair bankayla yapmış olduğu anlaşma veya temlik belgesinin maaşta tasarrufu engelleyici nitelikte bir sözleşme olduğundan ve Borçlar Kanunu 26 ve 27. maddeleri uyarınca geçersiz olduğu kabul edilmelidir zira Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/1392 Esas 2016/9119 Karar sayılı ve 24.11.2016 tarihli ilamı ile emekli maaşına konulan blokede İİK'nin 83/a maddesi uyarınca haczi caiz olmayan mallar ve haklar ve kısmen haczi caiz olan şeyler bakımından aynı Yasa'nın 82-83 maddesinde yazılı mal ve hakların haczedilebileceğine dair önceden yapılan anlaşmaların muteber olmadığı somut olayda davacının davalı bankayla imzaladığı kredi sözleşmesi sırasında takas, mahsuba ilişkin muvafakat vermiş olup bu muvafakatın İİK'nin 83/a maddesi gereğince geçersiz olduğu belirtilmiştir. (Yargıtay 13. Hukuk Dairesi E. 2008/1076 K.2008/7730 T.3.6.2008, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Esas 2009/17545 Karar 2009/26288 Karar Tarihi: 21/12/2009)

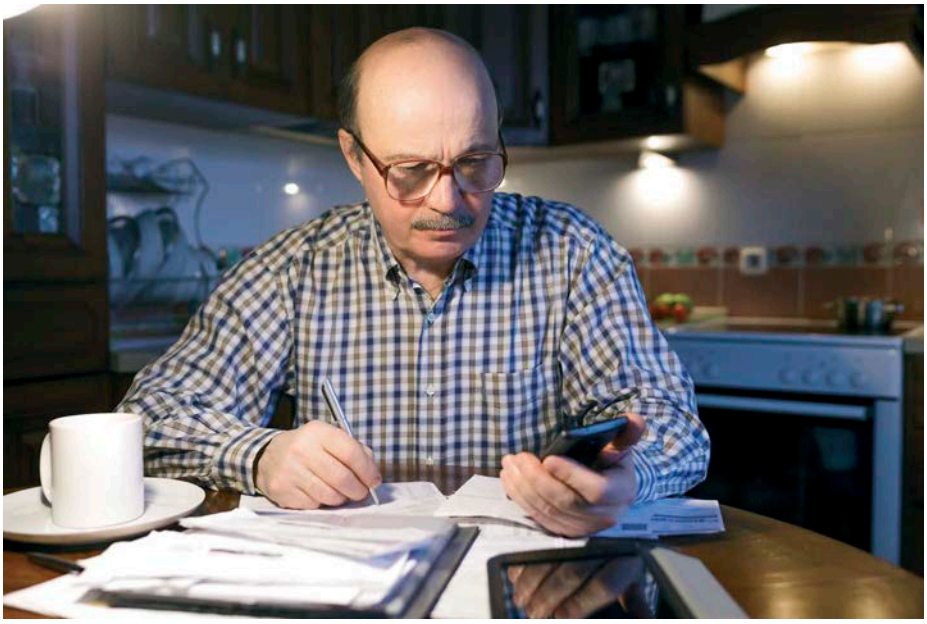

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2015/11493 Esas, 2016/2608 sayılı ilamı ile 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi uyarınca kanuna aykırı yapılan sözleşme geçerli olmayacağını emekli maaşına bloke konulamayacağını emeklilerin sözleşme imzaladığı sırada maaşlarının haczedilmesine yönelik kabul ettiği hükümlerin geçerli kabul edilemeyeceği belirtilmiştir.

Şimdi gelelim Tüketici Mahkemeleri bakımından duruma ki emekli maaşlarına bloke konulması tartışması bakımından yasal zemin bütün kapsamıyla ortaya çıksın. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu'nun 5. maddesinde tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dahil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarının haksız şart olduğu belirtilerek haksız şartların kesin olarak hükümsüz olduğu belirlenmiştir. Banka ile tüketici olan emekli arasında, bankada bulunan tüm alacaklarına ve mevduatına bloke konulmasıyla, hesaplarına hapis mahsup ve takas yetkisinin banka lehine verilmesine yönelik sözleşme hükümleri ile banka kredi sözleşmelerinin matbu olması, emeklilerin içeriğine müdahale edememeleri, kredi kullanan emeklinin peşinen ödeme yükümlülüğü getiren sözleşme maddesinin banka tarafından tek taraflı düzenlendiği ve emekli aleyhine dengesizlik yaratan hüküm olduğu emekliyle müzakere edildiğinin söylenemeyeceği iyi niyet kurallarına aykırı olduğu emekli aleyhine dengesizliğe neden olduğundan haksız şarttır. Emeklinin tüketici olması halinde sözleşmede yer alan haksız şartlar emekli için bağlayıcı değildir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi E. 2009/14991 K. 2010/5048 T. 14/04/2010 tarihli ilamında, "Taraflar arasındaki Bankacılık Hizmetleri Sözleşmesindeki düzenlemelerin tüketici davacının aleyhine olan ve tüketiciyi külfete sokan sözleşme hükmünün tüketici ile ayrıca müzakere edilerek kararlaştırılmadığı için açıklanan yasa ve yönetmelik hükümleri karşısında haksız şart olduğu kabul edilmelidir. Davacı tüketici olup maaşının tamamına sözleşmenin bu hükümleri uyarınca bloke edilerek el konulup kredi kartı borçları için takas mahsup uygulaması 4077 Sayılı Kanun'un 6. maddesindeki haksız şartla ilgili emredici hükmü bertaraf etmek için yapılan bir uygulama olup bankanın doğmuş veya doğacak risk ve alacaklarına ilişkin müşterinin hesapları üzerinde takas, mahsup ve hapis hakkı bulunduğu yönündeki düzenlemenin haksız sözleşme koşulu olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Yargıtay 19. Hukuk

Dairesi'nin 2016/3354 Esas 2016/7472 Karar sayılı ilamı da aynı doğrultudadır.

Buna karşın emekli maaşına bloke konulmaması halinde bankanın alacağının tahsilinin mümkün olmayacağı ve borcun hiç ödenmemesi sonucunu doğuracağı bu durumun kabul edilemez olduğunu belirten kararlar da çıkmıştır. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2016/306 Esas 2016/14814 Karar sayılı ilamında özetle; "davacı tarafından davalı bankadan tüketici kredileri kullanıldığını ve imzalanan sözleşme ve eklerinde yer alan talimatlarla borcun ödenmemesi halinde banka nezdinde bulunan tüm alacakları, mevduat ve hesapları üzerinde bloke, virman, hapis, mahsup ve takas etme yetkisini davalı bankaya vermiş olup SGK'den aldığı maaşının kesilmesine kredi geri ödemelerinin maaşı üzerinden yapılmasına muvafakat verdiğini bankaya hesaptan tahsilat yetkisi de verildiğini sözleşmeden dönmediğine göre borcu ne şekilde ödeyeceğini açıklamadığını, bankada bu taahhüde inanarak başka teminat istemeden davacıya kredi kullandırdığını belirterek maaşından kesinti yapılmasını kabul etmesi ve diğer teminat öngören hükümlerin sözleşmeye konulmasına rıza göstermesinin haksız şart olarak kabulünün mümkün olmadığı belirtilerek ayrıca bankanın yaptığı işlemin sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerin dürüstlük kuralına aykırı düşecek şekilde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olduğu, davacının bankadan kullandığı kredi borcunu sözleşme şartlarına uygun olarak ödemesi zorunlu olduğu, davacının taksitlerin maaşından ödenmesini ihtirazi kayıtsız kabul edip daha sonra dava açıp kesinti bedelini geri istemesinin hakkın kötüye kullanılması olup iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayacağı, tüketicinin haklı bir sebep olmadan sözleşmeyi tek taraflı feshedemeyeceği, ifası yapılmış bedellerin iadesini isteyemeyeceği, bu şekilde edimin tek taraflı geri istemesinin de hukuken himaye göremeyeceği, aksi halde kredi isteyen kişinin mali durumu ve maaş gelirine göre borcun ödenebileceği güvencesiyle kredi veren bankanın alacağının imkansızlaşması, kötü niyetli bir kredi borçlusunun borcunu hiç ödememesi gibi bir sonuç doğacağı" haklı olarak belirtilmişse de başka geliri olmayan davacının emekli maaşının tamamına bloke konulması nedeniyle asgari geçim masraflarını karşılayamayacağı, açlığa mahkum edileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Yargıtay'ın bu noktadaki tercihi ekonomik borç niteliğindeki bir ilişkinin emeklinin en temel yaşam koşullarından mahrum bırakılmakla sonuçlanmasına neden olabilir. Modern hukuk düzenlerinde ekonomik borçtan kaynaklı olarak kişilerin hak ve özgürlüklerinin özüne dokunan sınırlamaları kabul görmez. Diğer yandan emekliye kredi kullandıran bankanın Kredi Kayıt Bürosundaki bilgileri de görebildiği başka teminat alınmıyorsa emekli maaşının ve kredi taksitlerinin değerlendirilerek kredi kullandırılması esastır.

Modern hukuk düzenleri kendi iradeleriyle de olsa kişinin açlık veya yokluk sınırına taşınmasına müsaade edemez

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 27.03.2015 tarih 2013/11-1842 Esas 2015/1101 sayılı ilamında; davacının maaş hesabı üzerine konulan blokenin kaldırılması ve bu yolla tahsil edilen paranın istirdadı istemine ilişkin davada, İİK'nin 83. maddesi uyarınca maaşların kısmen haczi mümkün olup haczedilecek kısım maaşın dörtte birinden aşağı olamayacağı anılan maddede sayılan mal ve hakların haciz olunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmaların geçerli olmayacağını davacının maaşının yalnız dörtte biri oranında kesinti yapılabileceği halde, davalının davacıya ait maaş hesabının tamamını bloke etmesinin hukuki dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir. Emekli maaşına bloke konulmasının 5510 sayılı Yasanın 93., İİK'nin 83. maddelerine aykırı olup 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) 5. maddesi uyarınca haksız şart olduğu kabul edilmelidir. Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde Dürüstlük Kuralı başlığıyla "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Hak ve nesafet kuralları dikkate alınarak emeklinin kredi borcunu hiç ödememesi ihtimalini ortadan kaldırmak, bankanın alacağının tahsilini sağlamak için İcra İflas Kanunu'nun 83. maddesi göz önünde tutularak emeklinin geçim kaynağı olan maaşının dörtte birine bloke konularak yasal mevzuata da uygun çözüm bulunabilir.

Sonuç

Bankadan kredi kullanan emeklilerin maaş hesabının tamamına bloke konularak kredi taksitlerinin karşılanması emeklileri çok zor durumda bırakabilir. Modern hukuk düzenleri kendi iradeleriyle de olsa kişinin açlık veya yokluk sınırına taşınmasına müsaade edemez. Mahkemeler şirket ve banka bilançolarıyla tüketicilerin en temel ve asgari yaşam koşulları arasında denge kurmak ve buna uygun hukuki yorum geliştirmek zorundadır. Tüketici Mahkemeleri ekonomik ve sosyal hiyerarşiyi göz önüne alarak uygun bir sözleşme güvenliği sağlamak sorumluluğundadır. Tüm bunlar bir araya getirildiğinde emekli maaşının tamamına bloke konulması uygulaması meşru temellere dayanmamaktadır. Kredi kullandıran bankanın da alacağının tahsilinin imkansızlaşmaması için 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. ve 83. maddeleri göz önüne alınarak emekli maaşının dörtte birine bloke konulmak suretiyle soruna çözüm bulunması her iki taraf için de en makul yol olacaktır ■

Fransız Akademisi'ne Kabul Konuşması

AMIN MAALOUF

İki yurdumun bana verdiği her şeyi de yanımda getireceğim: Kökenlerimi, dillerimi, aksanımı, inançlarımı, kuşkularımı ve her şeyden çok uyum, ilerleme ve bir arada yaşama düşlerimi

Kardinal Recelieu tarafından 1635 yılında kurulan Fransa'nın en köklü kurumlarının başında gelen Fransız Akademisi 40 koltuğa sahiptir ve yaşam boyu seçilen kırk üyeden oluşur. Ancak bir üye öldüğünde yerine yenisi seçilebilir. Bu kuraldan dolayı Akademi üyeleri "ölümsüz" ("immortel") olarak adlandırılır.

Amin Maalouf 2011 yılında 29. koltuk sahibi Claude Levi-Strauss'un yerine Fransız Akademisi'ne seçildi. Gelenek gereği yeni seçilen üye, koltuğunu devam ettirdiği eski üyeye dair bir anma konuşması, bir başka üye de seçilen yeni üyeyi takdim konuşması yapmak zorundaydı. Amin Maalouf Claude Levi-Strauss'tan, Jean-Chiristope Rufin de Amin Maalouf'tan bahsetti.

Amin Maalouf Fransız Akademisi'nde Claude Levi-Strauss'un ölümüyle boşalan yere seçilmesinin ardından, 14 Haziran 2012 Perşembe günü yeni görevine başlarken yaptığı konuşmasını şöyle bitirdi:

"Kırk yıl sonra çekilmiş yine birçok kitap ve derginin kapağını süsleyen başka sembolik fotoğraflar da, artık sakalsız ama benzer gözlükler takmış aynı sert yüze, ilki gibi bir bakışa, omzunda da karga ailesinden bir kuş olan bir küçük kargaya rastlanır. Kanatlı arkadaşını bir kilisenin çatısı onarılırken daha küçücükken bulan bir arkadaşı ona armağan etmişti günün birinde. Bu kuşlar genelde yuvalarını yüksek yerlere yaparlar, bu yüzden de onlara choucas des tours (kule kargası) denir. Levi-Strauss yavru kuşu aldı, ama kafese koymak istemedi. Uçabilecek duruma gelince, pencereyi açıp dışarı saldı. Ondan sonra, ne zaman evinin bahçesine çıksa, küçük kargayı çağırıyor, kuş da hemen gelip omzuna konuyor, birlikte geziyorlardı.

O yazın sonunda Paris'e gitmesi gerekince, ceketini bahçıvana bırakıp onu giymesini ve aynı yerlerde dolaşmasını istedi, kuşun bahçıvanla da aynı şeyi yapacağını umuyordu. Ama küçük karga bir daha ortaya çıkmadı. Onu çeken şey ceket değil, Levi-Strauss'tu.

İşte seçkin çalışma arkadaşınız böyle biriydi -dudaklarından ziyade yüreğinde bir gülümseme olan bir adam. Doğrusu, kendisini en çok kalabalıklardan uzakta, ulu ağaçlarla, porsuklarla, balıkçıllarla çevrili halde, ormanda, yumurta mantarlarının üstüne eğildiğinde mutlu hissediyordu; ama burada, sizin aranızda bile, kafalarda canlanan, hiç kuşkusuz kendisinin de bunda payı olan o ciddi ve ölçülü adam izlenimine her zaman uymuyordu. Şakalar yaptığı oluyor, kendiyle alay etmekten keyif alıyordu.

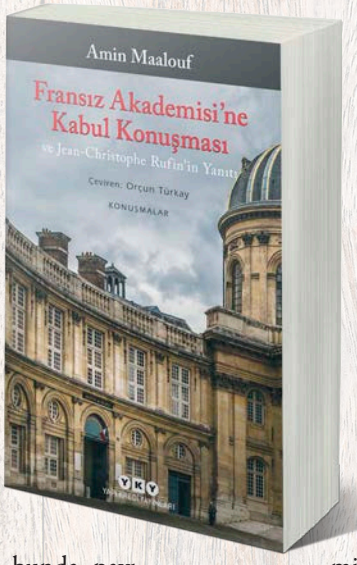

Örneğin, 10 Haziran 2004'te, doksan altıncı yaşındayken ve Akademi'nin mühürdarlığını yaparken, odacı aracılığıyla Jean Dutourd'a bir not gönderdi. Notta şu dörtlük yazıyordu:

Birden yoksun kalınca
Arkadaşımın gırgırından
Kerevetimin üstünde patlıyorum sıkıntıdan
Eskiliğin çağrısı kulağımda.

Arkadaşından da benzer tonda bir yanıt geldi:

Bir süreliğine olsanız bile
Evi gözeten bir Lar tanrı,
Canım arkadaşım, söylesene
Ne düşürebilir bizi ayrı.

20 Ekim 2009'da Claude Levi-Strauss arkadaşlarından, ailesinden ve tüm sevenlerinden ayrı düştü. Bir yıl önce, Fransa'da ve başka yerlerde, yüzüncü yaş günü görkemli bir biçimde kutlanmıştı. Hani biraz da, daha sağken Panteon'a girmiş gibi. O zamana dek, üyelerinizin hiçbiri ölümsüzlüğe* bu denli yaklaşmamıştı.

Akademi Üyesi Saygıdeğer Hanımefendiler, Beyefendiler,

İnsan sizinki gibi bir aileye kabul edilme ayrıcalığına eriştiğinde, eli boş gelemez. Hele benim gibi Levanten bir konuk olduğunda, eli kolu dolu gelir. Gerek Fransa'ya, gerek Lübnan'a karşı duyduğum minnetle, iki yurdumun bana verdiği her şeyi de yanımda getireceğim: Kökenlerimi, dillerimi, aksanımı, inançlarımı, kuşkularımı ve her şeyden çok uyum, ilerleme ve bir arada yaşama düşlerimi.

Bu düşler bugün suya düşmüş görünüyor. Övünç duyduğum kültürler arasında bir duvar yükseliyor Akdeniz'de. Benim isteğim bir yakadan ötekine geçmek için bu duvarı aşmak değil. Bu -Avrupalılar ile Afrikalılar, Batı ile Müslüman âlemi, Yahudiler ile Araplar arasındaki- tiksinti duvarını çökertmek, yerle bir etmeye katkı sağlamak istiyorum ben. Yaşama nedenim, yazma nedenim her zaman bu oldu ve bu işi Topluluğunuzda da sürdüreceğim. Büyüklerimizin bizi gözettiğini bilerek. Levi-Strauss'un aydınlık bakışlarını üstümde hissederek." (Amin Maalouf. Fransız Akademisi'ne Kabul Konuşması ve Jean – Chiristophe Rufin'in Yanıtı. Konuşmalar. Çeviren Orçun Türkay. YKY. 2017) ■

*. Akademiye seçilen kişiler "ölümsüz" ("immortel") olarak adlandırılır (ed.n).

Dünyaya Atlas penceresinden bakın!

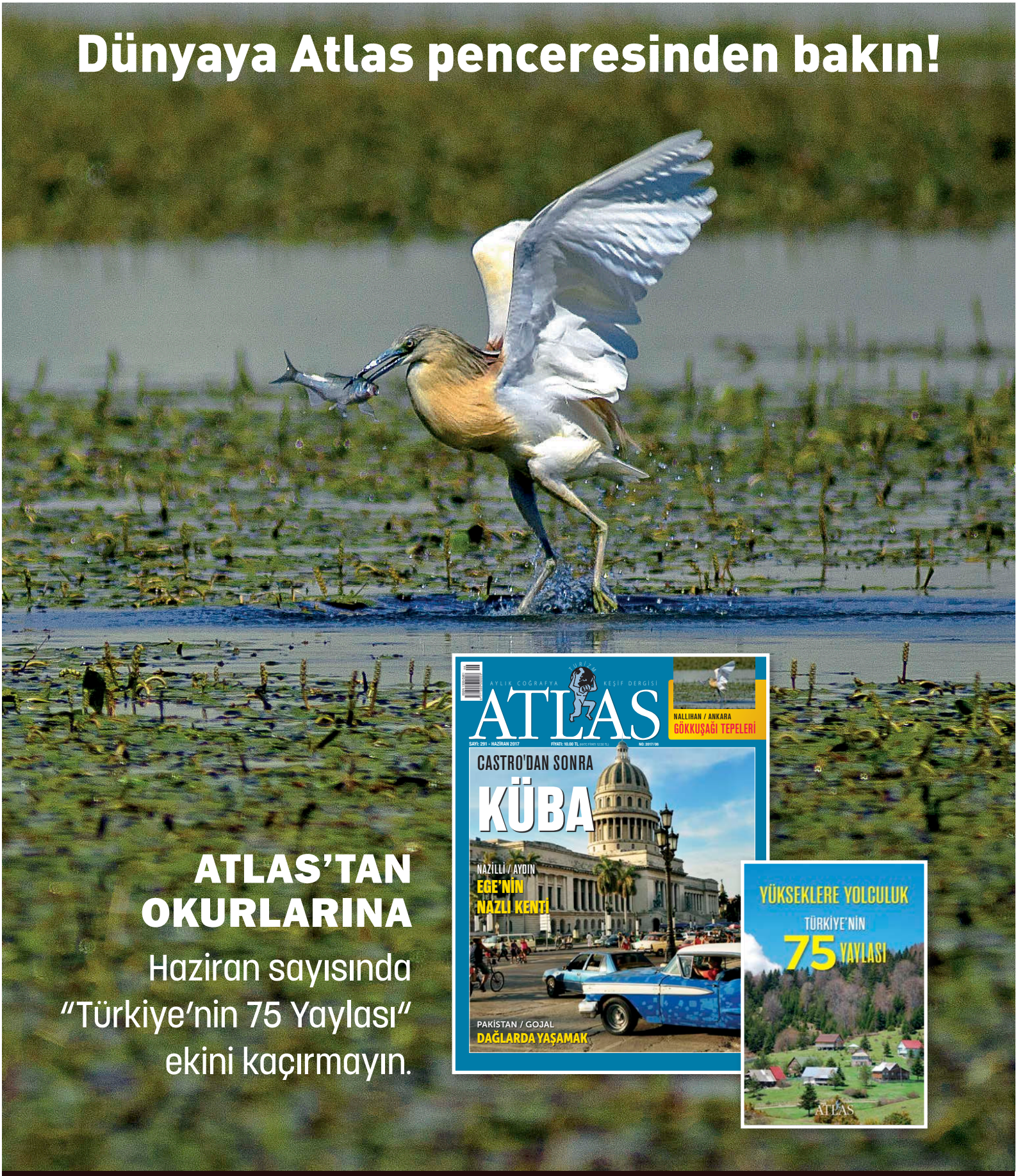

ATLAS'TAN OKURLARINA

Haziran sayısında
"Türkiye'nin 75 Yaylası"
ekini kaçırmayın.

Hemen Abone Olun • 0 212 478 0 300

atlasdergisi.com ATLASDergisi AtlasDergisi atlas_dergisi

DB
DOĞAN BURDA DERGİ

Yüksek Seçim Kurulu Karar No: 573

Ülkemiz çıkan sonucun doğru olduğuna inanan ve inanmayan kesimler olarak ikiye bölünmüştür. Bu tartışmanın hiç bitmeyeceği gelecek kuşaklara da yansıyacak bir sürece girilmiştir

Yüksek Seçim Kurulu'na Cumhuriyet Halk Partisi adına verilen 18/4/2017 tarihli dilekçede;

Yüksek Seçim Kurulu tarafından Adalet ve Kalkınma Partisi'nin talebi üzerine, oy sayım döküm işlemi devam ederken verilen mühürsüz oy pusulası ve zarfların geçerli olacağı şeklindeki kararın, 298 sayılı Kanunun 77, 98 ve 101. maddeleri, 135 sayılı Genelgenin 41 ve 43. maddeleri ile gün içinde YSK tarafından alınan tedbir ve diğer kararlara aykırı olduğu, YSK'nın, Kanunun amir hükmü, kendi hazırladığı genelgesi ve aynı gün içindeki önceki uygulamalarıyla çeliştiğini, YSK'nın bu kararla oy sayım döküm işlemi başladıktan sonra kural değiştirdiğini, kendisini kanun koyucu yerine koyarak yasama yetkisi kullandığını,(...)

YSK'nın bu nitelikte daha önce aldığı hiçbir kararın olmadığını, aynı zamanda alınan bu kararın yargısal bir karar değil bir talimat olduğunu, oylama devam ederken talep üzerine verilen bir talimatın karar niteliğinde bulunmadığını,(...) Kararın, Anayasa'da güvence altında bulunan temel hakların ihlali niteliğinde olduğu, YSK'nın anılan kararının, seçim hukukunun temel ilke ve kurallarına aykırı olmasının yanı sıra, sandık kurullarında üyesi bulunan siyasi partilerin, mühürsüz oy pusulalarının ve mühürsüz zarfların geçersizliğine ilişkin itiraz haklarının da ellerinden alınmasına yol açmış olduğunu,(...)

Kamuoyunda da yaygınca örnekleri görüldüğü üzere, bazı sandık kurullarının geçerli geçersiz tartışması içinde arkası mühürlenmemiş oy pusulalarını zarflar açıldıktan sonra mühürlediği, bunun yanında ilçe seçim kuruluna teslim edilen sandık torbalarının, siyasi partilerin kontrolü dışında muhafaza edildiği, bu noktadan sonra, mühürsüz zarf ve pusulalara mühür vurulup vurulmadığı ve torbaların içine müdahale edilip edilmediğini tespit etmenin de mümkün bulunmadığı, bu nedenle, sayım dökümün yeniden yapılması halinde, artık sağlıklı sonuç alınması mümkün olmayacağından, halk oylamasının iptalinin zorunlu hale geldiği, bütün bu olumsuzlukların tam kanunsuzluk hali oluşturduğu, tam kanunsuzluk hali nedeni ile halk oylamasının tümümün iptalinin gerekeceği, bu nedenlerle, 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan Anayasa Değişikliği Halk oylamasının tam kanunsuzluk nedeni ile iptaline karar verilmesi istenilmiş olmakla" (...)

Gereği Görüşülüp Düşünüldü

"(...) Bu yasal düzenlemelerin uygulamasına ilişkin 16 Nisan 2017 Pazar günü yapılacak halk oylamasının sağlıklı ve düzen içinde yürütülüp sonuçlandırılması ve yurt genelinde uygulamada birliğin sağlanması amacı ile hazırlanan ve 14/02/2017 tarihli, 29979 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yüksek Seçim Kurulunun 14/02/2017 tarihli ve 2017/97 sayılı kararı ile kabul edilen "Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 135/I sayılı Genelge"nin 43/c maddesinde de aynı uygulama kabul edilmiş ve arkasında sandık kurulu mührü olmayan birleşik oy pusulalarının geçerli olmayacağı belirtilmiştir.

16/04/2017 tarihli ve 2017/560 sayılı kararımızda da belirtildiği üzere; Serbest ve demokratik seçim hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek 1 No.lu Protokolün 3. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Ek 1 Protokol 3. madde, sadece milletvekili seçimine ilişkin seçme hakkını düzenlemekle birlikte özü itibariyle serbest seçim hakkını önemsemekte ve koruma altına almaktadır. Zira söz konusu hak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre "gerçekten demokratik siyasal bir rejimin temel ilkelerinden biridir". Mahkeme "aktif" ve "pasif" seçim hakkı, yani seçime oy kullanarak katılma hakkı ile seçimlerde aday olma hakkı arasında ayrıma gitmektedir. "Pasif" seçim hakları, oy kullanarak katılma hakkı olan "aktif" haklara göre daha az korunmaktadır. Oy kullanma hakkı, kişinin devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklardandır. Bu nedenle, öğretide oy kullanma hakkı "katılma hakkı" olarak kabul edilmektedir. Anayasa ve Uluslararası Sözleşmeler ile yukarıda değinilen mevzuat hükümleri ile koruma altına alınan temel bir hakkın kullanılması sırasında uyulması gereken kurallara aykırı davranılması halinde, somut olayla ilgili olarak yapılacak olan değerlendirmede; hakkın özünün korunması ve normun yorumunun, gerçekleşmesi beklenilen amaçla uyumlu olması gerekir. Asıl olan temel bir hakkın korunması olup, hakkın kullanılmasına ilişkin belirlenen usul kuralları hakkın güvenli bir şekilde kullanılmasını temin eden araç niteliğindedir. Bireye tanınan hakkın, güvenli şekilde kullanıldığının tespit edildiği hallerde, hakkın kullanılmasının korunmasına yönelik bir araç olan usul hükümlerinden birine aykırılığın, hakkın özünü ortadan kaldıracak şekilde yorumlanması mümkün değildir.

298 sayılı Kanunun, seçim süreci ve oy verme gününe ilişkin yukarıda yer alan hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, seçimlerin güven içinde yapılması, seçmen iradesinin tam olarak belirlenmesi açısından aşamalı ve birden fazla kontrol mekanizması öngörüldüğü anlaşılmaktadır. (...)

16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleşmekte olan oy verme işlemleri sırasında,

münferit de olsa bazı sandıklarda, Yüksek Seçim Kurulunca gönderilen ve sahte olarak benzerlerinin üretilmesinin engellenmesi amacıyla sandık kurullarına filigranlı olarak teslim edilen oy zarfları ve oy pusulalarının sandık kurullarınca mühürlenmeden seçmenlere verildiği, kullanılan oy zarfları ve oy pusulalarının Yüksek Seçim Kurulunca gönderilen filigranlı oy pusulası ve zarfları olduğu, oy pusulası ve zarflarının mühürlenmemesinin sandık kurulunun ihmali veya hatasından kaynaklandığı, bu sorunun yaşandığı sandıkların bağlı olduğu bazı ilçe seçim kurulları tarafından Kurulumuza şifahi olarak iletilmiştir.

Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 135/I sayılı Genelgede arkasında sandık kurulu mührü olmayan birleşik oy pusulalarının geçerli olmayacağı belirtilmiştir

Münferit de olsa bazı sandık kurullarının 298 sayılı Kanunun 77. maddesinin dördüncü fıkrasındaki görevini yapmaması, netice itibariyle yukarıda özetlenen usule uygun olarak sandık kurullarına ulaştırılan oy pusulası ve zarf kullanılmak suretiyle gerçekleşen oylamada, seçmene yüklenebilecek bir kusur olmamasına rağmen Anayasal hakkını kendisinden beklenen yükümlülüklere uygun olarak kullanan seçmenin oyunun geçerli sayılmamasının, yönetime katılma hakkının özünü ortadan kaldıracak bir sonuç yaratacağı açıktır.

Oy kullanma işleminin; seçim güvenliğini sağlamaya yönelik ve sahte oy kullanılmasını engellemek amacıyla getirilen kontrol mekanizmalarına uygun olarak, Yüksek Seçim Kurulunca üretildiğinden kuşku bulunmayan oy pusulası ve zarf kullanılarak gerçekleşmesi halinde, sandık kurulunca mühürleme işleminin yapılmaması tek başına seçmenin oyunun geçersiz sayılması için yeterli değildir. Aksine bir uygulama, bu hakkı korumak için getirilen ve araç niteliğinde olan usul kurallarından sadece birinin ihlalinin, hakkın özünü ortadan kaldıracak şekilde uygulanması sonucunu doğurur ki; bu sonuç, beklenilen amaca aykırıdır. Bu nedenledir ki, Yüksek Seçim Kurulunca geçmiş yıllarda istikrarlı olarak, Yüksek Kurul tarafından gönderildiğinde şüphe bulunmayan hallerde, sandık kurullarının hata veya ihmali sonucu mühürlenmeyen oy zarfı ve oy pusulası ile seçmene kullandırılan oyların geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Anılan karar, sandık kurulunca mühürlenmeyen zarf ve oy pusulası ile kullandırılmış olan oyların belirli şartların gerçekleşmesi halinde geçerli sayılmasını öngören bir karar olup, diğer kontrol mekanizmaları ile sahih olduğu teyit edilmeyen oyların geçerli sayılması sonucunu doğurmamaktadır.

Sandık seçmen listesinde yazılı herkesin oy kullanma hakkı bulunmaktadır.

Anayasanın 67 ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 No.lu Protokolün 3. maddesi serbest seçim hakkı bakımından birlikte değerlendirildiğinde, sandık kurullarının hata veya ihmali sonucu mühürlenmeyen oy zarfı ve oy pusulası ile kullandırılan oyların geçerli kabul edilmesi anılan Kanun ve Genelge hükümlerinin amacına aykırılık oluşturmamaktadır. Bu karar, mevcut olan yasa hükmünün değiştirilmesi mahiyetinde olmayıp, oylamanın devam ettiği sırada muhtelif ilçe seçim kurullarından somut olarak intikal ettirilen vakıa ile sınırlı biçimde önceki uygulamalara ve kararlara uygun olarak alınmıştır.

Diğer taraftan 298 sayılı Kanunun 14. maddesinin 10. bendinde; "İl seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak ve seçimin bütün yurtta düzenle yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak ve bu hususta gereken genelgeleri zamanında yapmak," görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Bu görev kapsamında, kanuna uygun olarak düzenlenen Genelgede, sandık kurulu başkan ve üyelerinin görevleri arasında mühürleme işlemini yapmaları gerektiği belirtilmiş, aynı husus verilen eğitimler sırasında tekrarlanmış, teslim edilen malzemeler arasında bulunan kontrol listesinde de (check list) bu hususa yer verilmiş ve oy verme günü sabahı oy verme başlamadan gönderilen SMS mesajı ile sandık kurulu başkanları oy zarfları ve oy pusulalarının mühürlenmesi için uyarılmıştır. Buna rağmen, oy verme günü bazı sandıklarda bu görevin ihmal edildiği bilgisinin Kurulumuza ulaşması üzerine bu somut durumla sınırlı olarak tedbir almak ve seçim sonuçlarının oy kullanan seçmenlerin iradesine uygun olarak belirlenmesi amacıyla söz konusu karar alınmıştır.

Bu karar, 11 üyeden oluşan Yüksek Seçim Kurulunca dört siyasi parti (Ak Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi) temsilcisinin de hazır bulunduğu kesintisiz devam eden toplantıda ve henüz hiçbir sandık sonucu Kurula ulaşmadan alınmıştır. Henüz sandık sonuçları belirmeden ve tercihler üzerindeki olası etkisi bilinmeden alınan bu karar, eşitlik ve tarafsızlık ilkesine de uygun objektif bir karardır. Bu itibarla Kurul kararının seçimin neticesine tesir eden bir müdahale olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. (...)

Oy kullanma hakkı, kişinin devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklardandır. Bu nedenle, öğretide oy kullanma hakkı "katılma hakkı" olarak kabul edilmektedir

Sonuç: Açıklanan nedenlerle;

1- 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan Anayasa Değişikliği Halkoylamasının iptaline ilişkin talebin REDDİNE, (...)19/04/2017 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

Başkan Sadi GÜVEN, Başkanvekili Erhan ÇİFTÇİ, Üye Zeki YİĞİT, Üye Sadi SARIYILDIZ Üye Nakiddin BUĞDAY, Üye Muharrem AKKAYA, Üye Cengiz TOPAKTAŞ(M), Üye lhan HANAĞASI, Üye Z.Nilgün HACIMAHMUTOĞLU, Üye Yunus AYKIN, Üye Kürşat HAMURCU".

Karşı Oy

"(...) Yüksek Seçim Kurulumuzun 560 sayılı kararının gerekçelerinden birisi de, geçmiş yıllarda benzer kararların Yüksek Kurul tarafından alındığıdır. Kurulumuzun geçmiş yıllarda bu yöndeki kararlarına baktığımızda, konunun Yüksek Kurulun önüne bir silsileyi takip ederek, önce sandık kuruluna, sonra ilçe ve il seçim kuruluna intikal ettiği, buradan da Yüksek Kurulun önüne geldiği görülmektedir. Yüksek Kurulumuz ilk defa bir seçimin devamı sırasında böyle bir karara imza atmıştır. Bu kararın 298 sayılı yasanın 98 ve 101. maddelerine ve 14/02/2017 tarihli 29979 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 135/I sayılı genelgemize aykırı olması, tamamen seçmenlerin oy haklarını korumaya matuf olan bu kararı, kamuoyunda tartışmalı hale getirmiştir.

Sandıklardaki sayım işlemleri Yüksek Kurulumuzun bu kararına göre yapılmış, siyasi partilerin sandık görevlileri bu kararımız nedeniyle mühürsüz zarflar ve oy pusulalarına itiraz etmemişler, dolayısıyla mühürsüz zarflar ve oy pusulalarının miktarının tespiti imkânsız hale gelmiştir. Gerek siyasi partilerce, gerekse Kurulumuzca, gerçekte ne kadar mühürsüz zarf ve oy pusulası olduğu bilinmemektedir. Siyasi partilerin ve Kurulumuzun bilmediği bir şey kamuoyuna bu durumda 2.5 milyon oy olduğu şeklinde yansımıştır. Yeniden yapılacak sayımın kamuoyunda oluşturulan şüpheyi ortadan kaldırmaya yetmeyeceği gözetildiğinde, artık 2.5 milyon mühürsüz zarf ve mühürsüz oy pusulası olduğunu ya da olmadığını tartışmak anlamsız hale gelmiştir. Ülkemiz çıkan sonucun doğru olduğuna inanan ve inanmayan kesimler olarak ikiye bölünmüştür. Bu tartışmanın hiç bitmeyeceği gelecek kuşaklara da yansıyacak bir sürece girilmiştir.(...)

Yukarıda ayrıntılı olarak yazıldığı üzere, Anayasa değişikliği gibi önemli bir halk oylamasının anlatılması noktasında, sivil toplum kuruluşlarının gerektiği gibi propaganda yapma haklarını kullanamamaları, seçim Kanunlarında yapılan değişikliklerin bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanamayacağı kuralının gözardı edilmesi sonucu, radyo ve televizyon kanallarının sadece kendi görüşlerine yer vermeleri ile Anayasa değişikliği metninin halka anlatılmasında farklı görüşlerin eşit temsil edilmemesi ve 560 sayılı kararımızın yarattığı sonuç gözetildiğinde, Anayasamızın 67 ve 79. maddelerinin ihlal edildiği, bu nedenlerle seçimlerin iptali yolundaki başvurunun kabulüne karar verilmesi gerektiğini düşündüğümden, Yüksek Kurulumuzun sayın çoğunluğunun görüşüne katılmıyorum. Üye Cengiz Topaktaş" ■

CAPITAL ABONELİĞİ

BKM EXPRESS İLE

ÇOK AVANTAJLI!

Şimdi Capital aboneliği BKM Express ile hem çok kolay hem de çok avantajlı.
Tek yapmanız gereken **CapitalAbone.com** adresine girmek ve **%20 indirimli** abonelik işleminizi gerçekleştirmek.

BKM Express ile siz de Capital'e abone olun,
iş ve ekonomi dünyasında önde olun!

- **Her ay adresinize teslim**
- **Ücretsiz kargo**
- **3 taksit imkanı**

BKM Express ile
%20 İndirim
~~120~~TL yerine 96TL*

BKM express

Capital
AYLIK İŞ ve EKONOMİ DERGİSİ

DB DOĞAN BURDA DERGİ

Google play | Available on the App Store | capitaldergisi | @capitaldergisi | capital.com.tr

*İndirim bir yıllık, 12 sayı aboneliğinde sınırlı bir süre için için geçerlidir. Kampanyadan ilk başvuru yapan 1500 kişi faydalanacaktır. Taksit, anlaşmalı kredi kartları için uygulanır.

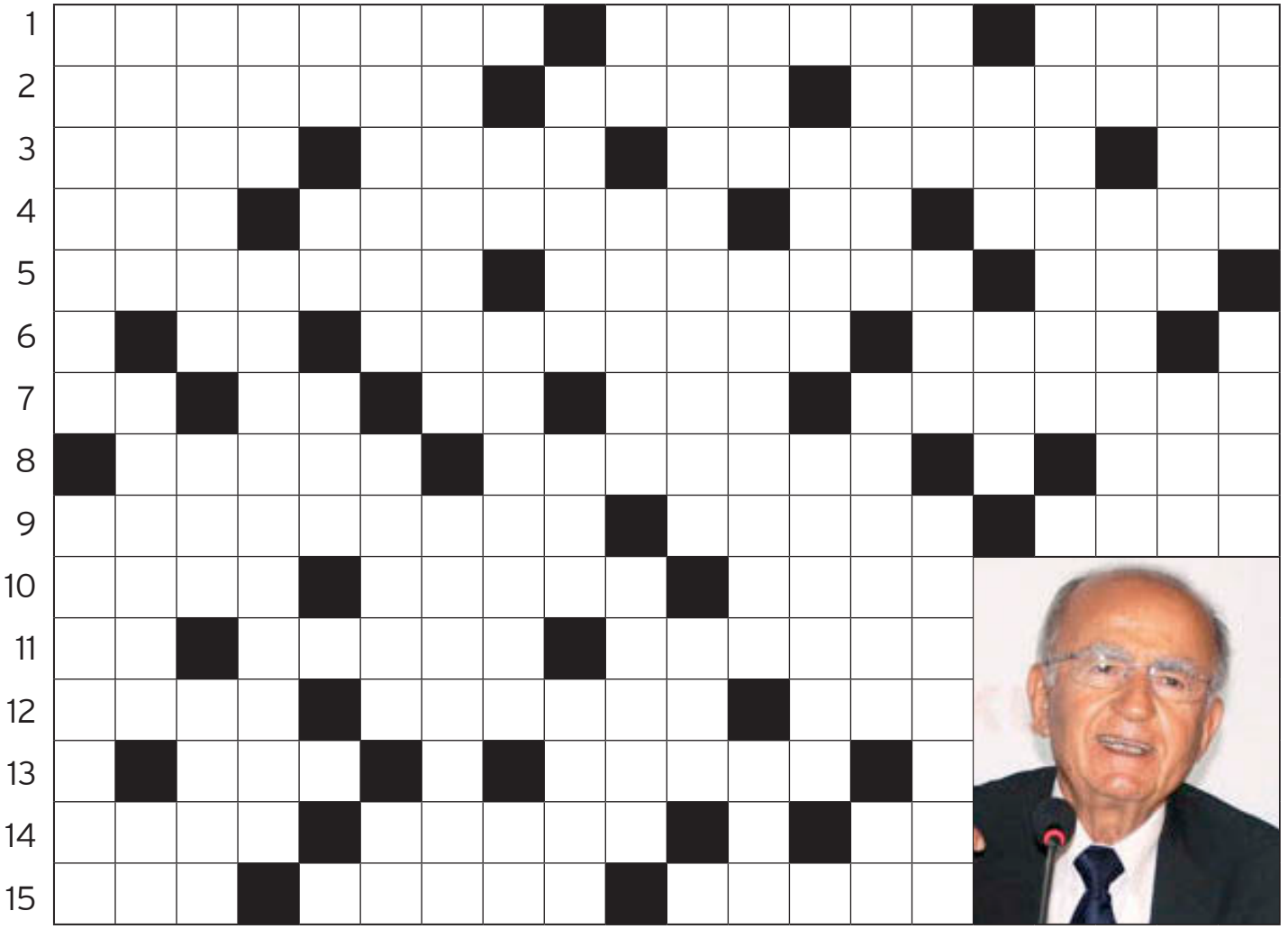

SOLDAN SAĞA

1. Medeni Usul Hukuku ve İcra İflas Hukuku'nun efsane hocası (Resimdeki) – İnam, vedia – Kuzey Atlantik Paktı. **2.** Alime yakışır biçimde – İşbırakımı – Kısa ve özlü söz. **3.** Türk para birimi – Bir mala narh koyma – Asgari – Kurçatovyumun simgesi. **4.** Göçebe konak yeri – Piyasa, borsa spekülatörü – Belirti – Maskara. **5.** Tecim – Hırsızlık malı, çalınmış mal – Afrika'da bir ırmak. **6.** Ezgi, nağme – Varsayım – Takımada. **7.** Almanca evet – Yabancı bir haber ajansı – Lityumun simgesi – İstenilen nitelikleri taşıyan – Tekrarlama. **8.** Tüccar – Borç – SSCB'nin ilk yıllarında uygulanan Yeni Ekonomi Politikası'nı simgeleyen harfler. **9.** Dalgıç – Taraça – Kumar oynatanın kazançtan aldığı pay. **10.** İncir sineği – Tasasızlık – Faiz. **11.** Bir nota – Osmanlılarda verilen bir ücret – Ekilen yer, mezra. **12.** Hatalı basılmış pullar – İnsanın yaratılış özelliği – Japonya'da, toplumdan dışlanmışlar sınıfı. **13.** Bir meyve – Bankaların, euro dövizleri Paris'te kendi aralarında değiştirirken uyguladıkları faiz oranı. **14.** Cennet – Düşkünlük, heves – Demirin simgesi. **15.** Tatlı bir çörek türü – İkramiye, prim – Para.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Bir seçimde adaylardan hiçbirinin oyların gerekli çoğunluğunu alamaması nedeniyle seçimin yenilenmesi – Birleşerek oluşmuş, mürekkep. **2.** Suçun işlendiği anda başka yerde olduğunu kanıtlama – Ecdat – Bir nota. **3.** Kirada oturan kimse – Bir çeşit İngiliz birası – Poliçe. **4.** Kinaye – Sermaye piyasası araçlarını kendi nam ve hesabına, başkası nam ve hesabına, kendi namına, başkası hesabına alım-satım yapmaya yetkili kuruluşlar. **5.** Kar romanındaki temel tip – Bir yüzey ölçüsü – Dökme demir. **6.** BM Çocuk Fonu – Bir hayvan türü – Molibdenin simgesi. **7.** Tek çalgıyla verilen konser – Bir kerede. **8.** Kamer – Söylenti – Yüz, çehre. **9.** On iki düzine – Bir tembih sözü – Cava yerlilerinin silahlarının uçlarına sürdükleri zehir. **10.** Koca – "Med ..." (Gelgit) – Bir tür gevrek elma. **11.** Memurluk – Topuk kemiği, aşık kemiği. **12.** Bankada hesabı olanlara gönderilen ödeme ya da çekme makbuzu – Tam olarak, adamakıllı – Serbest meslek adamlarını içinde toplayan resmi birlik. **13.** Eski Yunan mitolojisinde, zafer tanrıçası – "Sertab ..." (Şarkıcı). **14.** Aids testi – Bir yerde oturma – Çok eski tarih anlatan deyim sözü. **15.** Eksiksiz – Şenlik, bayram kemeri – Bozukluk, yanlışlık, eksiklik. **16.** Yabancı paraların ulusal para cinsinden değeri – Japonya kuruşu. **17.** Ad belirtilerek yapılan. **18.** Tarla sınırı – Franz Kafka'nın mektuplaştığı kadın. **19.** Cüzi, kısmi – Yasaklama. **20.** Mektep – Yeniden geri alım vaadiyle satış anlaşması.

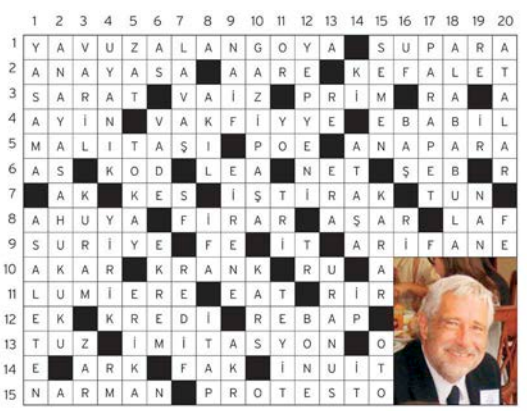

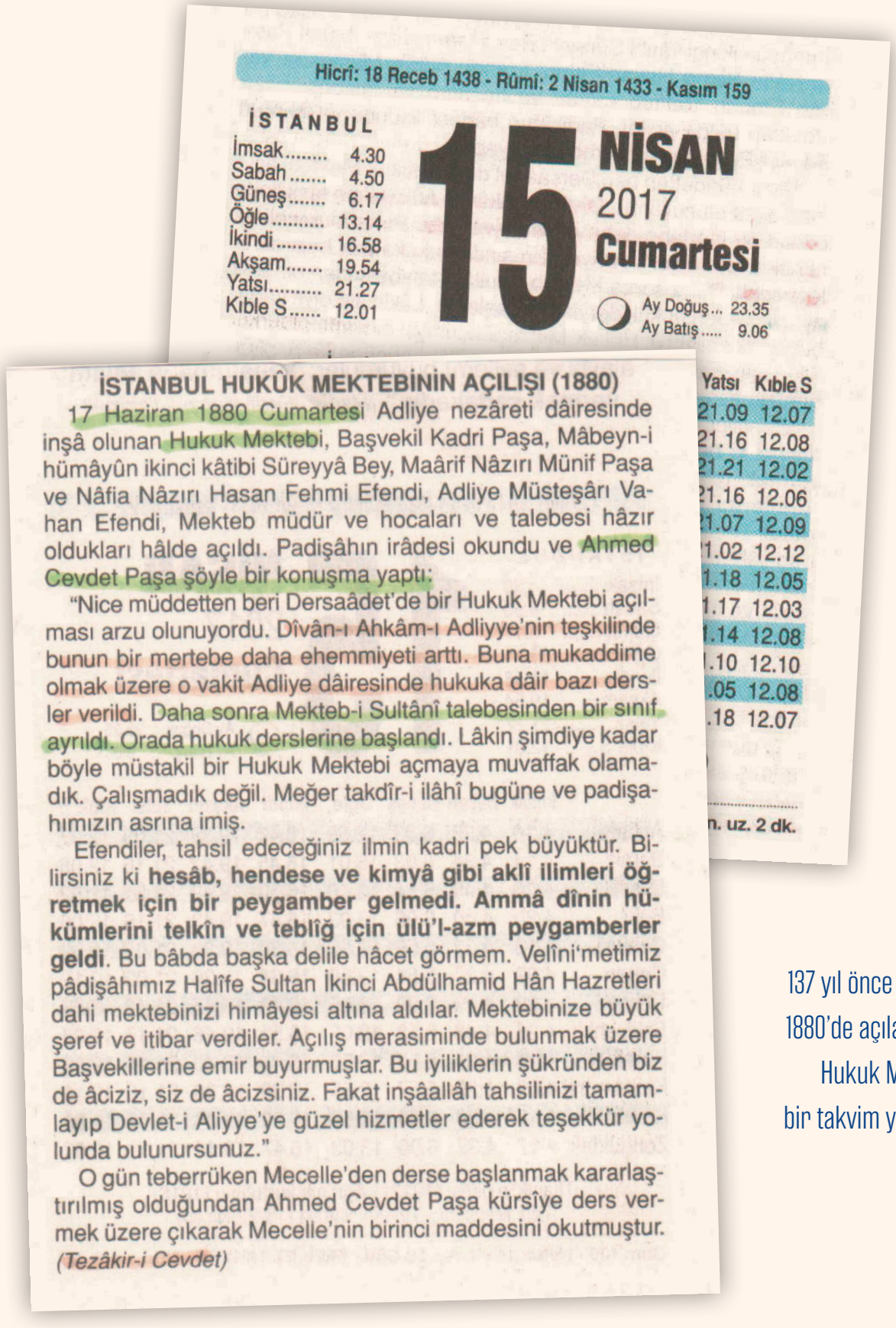

Hicrî: 18 Receb 1438 - Rûmî: 2 Nisan 1433 - Kasım 159

İSTANBUL

İmsak	4.30
Sabah	4.50
Güneş	6.17
Öğle	13.14
İkindi	16.58
Akşam	19.54
Yatsı	21.27
Kıble S	12.01

15 NİSAN 2017 Cumartesi

Ay Doğuş... 23.35
Ay Batış..... 9.06

Yatsı Kıble S
21.09 12.07
21.16 12.08
21.21 12.02
21.16 12.06
21.07 12.09
21.02 12.12
21.18 12.05
21.17 12.03
21.14 12.08
21.10 12.10
21.05 12.08
21.18 12.07

n. uz. 2 dk.

İSTANBUL HUKÛK MEKTEBİNİN AÇILIŞI (1880)

17 Haziran 1880 Cumartesi Adliye nezâreti dâiresinde inşâ olunan Hukuk Mektebi, Başvekil Kadri Paşa, Mâbeyn-i hümâyûn ikinci kâtibi Süreyyâ Bey, Maârif Nâzırı Münif Paşa ve Nâfia Nâzırı Hasan Fehmi Efendi, Adliye Müsteşârı Vahan Efendi, Mekteb müdür ve hocaları ve talebesi hâzır oldukları hâlde açıldı. Padişâhın irâdesi okundu ve Ahmed Cevdet Paşa şöyle bir konuşma yaptı:

"Nice müddetten beri Dersaâdet'de bir Hukuk Mektebi açılması arzu olunuyordu. Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye'nin teşkilinde bunun bir mertebe daha ehemmiyeti arttı. Buna mukaddime olmak üzere o vakit Adliye dâiresinde hukuka dâir bazı dersler verildi. Daha sonra Mekteb-i Sultânî talebesinden bir sınıf ayrıldı. Orada hukuk derslerine başlandı. Lâkin şimdiye kadar böyle müstakil bir Hukuk Mektebi açmaya muvaffak olamadık. Çalışmadık değil. Meğer takdîr-i ilâhî bugüne ve padişahımızın asrına imiş.

Efendiler, tahsil edeceğiniz ilmin kadri pek büyüktür. Bilirsiniz ki **hesâb, hendese ve kimyâ gibi aklî ilimleri öğretmek için bir peygamber gelmedi. Ammâ dînin hükümlerini telkîn ve teblîğ için ülü'l-azm peygamberler geldi**. Bu bâbda başka delile hâcet görmem. Velînî'metimiz pâdişâhımız Halîfe Sultan İkinci Abdülhamid Hân Hazretleri dahi mektebinizi himâyesi altına aldılar. Mektebinize büyük şeref ve itibar verdiler. Açılış merasiminde bulunmak üzere Başvekillerine emir buyurmuşlar. Bu iyiliklerin şükründen biz de âciziz, siz de âcizsiniz. Fakat inşâallâh tahsilinizi tamamlayıp Devlet-i Aliyye'ye güzel hizmetler ederek teşekkür yolunda bulunursunuz."

O gün teberrüken Mecelle'den derse başlanmak kararlaştırılmış olduğundan Ahmed Cevdet Paşa kürsîye ders vermek üzere çıkarak Mecelle'nin birinci maddesini okutmuştur.

(Tezâkir-i Cevdet)

137 yıl önce 17 Haziran 1880'de açılan İstanbul Hukuk Mektebi bir takvim yaprağında.

On yıldır, hukukun üstünlüğü için;
insan, çevre ve hayvan hakları için,
hukukçuların ve hukukçu olmayanların
sözleriyle yayınlanan aylık hukuk dergisi

GÜNCEL HUKUK

HERKES İÇİN HAK HERKES İÇİN ADALET...

Yıllık abone bedeli
SADECE 70 TL

e-posta: guncel hukuk@doganburda.com
web: www.guncelhukuk.com.tr

abone@doganburda.com
tel: (0212) 478 03 00

